

AZ AGGLEGÉNYEK

VIGJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN

**IRTA:
VICTORIEN SARDOU**

**FORDITOTTA:
AMBRUS ZOLTÁN**

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE
(WODIANER F. ÉS FIAI) RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2012
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya

ISBN 978-615-5292-50-7 (online)
MEK-11113

AZ AGGLEGÉNYEK.

—

SZEMÉLYEK:

Mortemer	Jean
Nantya	Baptiste
Veaucourtois	Antoinette
Clavières	Clémence
Chavenay	Rebecca
Troënes	Louise
Du Bourg	Nina

Történik az első felvonás falun; a többiek Párisban, Chavenaynál és Mortemernél.

—

Színházakra nézve kézirat.

ELSŐ FELVONÁS.

(Falusi szalon, mely a háttérben kertre nyílik; a kertben őszi kép. Oldalajtók. Balra, elől pamlag, székek, kis női munkaasztal, melyen himzések. Jobbra, elől szőlővel befuttatott ablak; a szőlőindák benyulnak a szobába. Az ablaknál másik pamlag. Ugyanezen az oldalon asztal, melyen könyvek, füzetek stb.)

ELSŐ JELENET.

Clémence, Louise.

Clémence *(jobbra; félig fekvő helyzetben szendereg a pamlagon; kezében könyv; szeme lehunyva):* Louise!

Louise *(a baloldali pamlagon, ugyanugy; kezében könyv):* Mi az édesem?

Clémence: Alszol?

Louise: Majdnem.

Clémence: Mit olvasol?

Louise: Egy angol regényt. - Hát te?

Clémence: Én is azt.

Louise: Melyiket?

Clémence: Nem tudom. Már a huszadikat olvasom: s ebben is csak az van, a mi a többiben.

Louise: Ebben van egy pár csinos részlet.

Clémence: Ebben is. De az egész mégis unalmas... Akár maga az élet!

Louise *(fölemelkedik egy kissé előbbi, félig nyugvó helyzetéből):* De hisz te ma valósággal mélabus vagy!

Clémence *(ugyanugy):* Igazad van, mélabus vagyok.

Louise *(fölkel):* Ennek az ősz az oka. A falevelek sárgulnak... És a lelkünk is elveszti frissességét. Istenem, mennyire beleuntam ebbe a természetbe! Ó Páris...

Clémence: Tessék, az én kis vidéki szépem! Alig, hogy férjhez ment... és már a boulevardről álmodozik.

Louise *(Clémence-hoz megy):* És te, te tán nem örülsz rajta, hogy holnap mindnyájan elutazunk?

Clémence *(közömbösen):* Ugyan miért örülnék?

Louise: Ha egyébert nem, már azért is, hogy tisztelt férjeink nem fognak többé vadászni!... Hát nem fölháborító az, hogy valaki, aki, mint kedves férjem, csak hat héttel ezelőtt házassodott meg, ott tudja hagyni a feleségét a faképnél, angol regények zsákmányául, maga meg elmegy vadászni a parkba?!

Clémence *(feláll):* Ha már erről van szó, megvallom, nekem úgy tetszik, hogy Troënes ur veled szemben egy kissé... hogy is mondjam csak?...

Louise: Mondd ki, mondd ki.

Clémence: Egy kissé... feszélyezett.

Louise: Feszélyezett?! Mondd inkább, hogy rideg, hogy olyan fagyos, mint a jégcsap! Alig vesz észre, szólni csak nagyritkán szól hozzám, hanem a helyett ismeretlen áriákat dobol az ablakon s nézi a napfényt vagy az esőt. És mindig ilyen.

Clémence: Még ha egyedül vagytok is?

Louise: Különösen ha egyedül vagyunk! - Mit szólsz hozzá, ha azt mondom, hogy még egyszer se tegezett...

Clémence: De hisz ez nagyon komoly dolog!

Louise: Annál komolyabb, mert, úgy látszik, az én hibám.

Clémence: Hogy-hogy?

Louise: Értesüléseket szereztem uram és parancsolóm régebbi magaviseletéről és azt állítják, hogy nőtlen korában nem volt ily félénken tartózkodó, sőt éppenséggel nem volt tartózkodó. Férjem uram Párisban igen vig életet élt s nem idegenkedett semmiféle mulatságtól!... Hogy csak egyet mondjak, képzel, kedvesem, színésznőkhöz járt!

Clémence: Ah!

Louise: Még pedig olyan sűrűn, hogy családjá kénytelen volt gondnokság alá helyezni és hazahíni. Ekkor házassították meg, hogy rendbe hozzák. Csakhogy, félek, nagyon is rendbe hozták!... Ah, Istenem, ha összehasonlítom Chavenay urral... Ez már aztán a férj, a tied! Olyan jó, olyan előzékeny!

Clémence: Ó, hadd el, neki is megvannak a maga hibái.

Louise: Szeretnem tudni, mondhat-e csak egyet is?

Clémence: Mondhatok bizony. Például azt, hogy nincsenek hibái. Ez néha igen nagy hiba.

Louise: Ah!

Clémence: Természetesen! Lesujt a fölényével, s megfoszt attól az örömtől, hogy apró házi ére-nyeimet értékesíthessem. Ez önzés!... És aztán másfél esztendei házasság, örökké, állandóan szép idővel! Mindig csak a kék ég! Ez az unalmas, halvány kék ég!... Egy kis felleget kérek!...

Louise: Jobban szeretnéd, ha a férjed veszekedő, heves, szeszélyes volna?

Clémence: Ah, istenem! Ha egyszer amugy becsületesen meg tudna haragudni!

Louise: Mit csinálnál?

Clémence: Előállanék azzal az idegrohammal, melyet már három hónap óta tartogatok magamban.

Louise *(a pamlag felé megy, hogy leüljön):* Látod, ilyenek vagyunk! Nem értem, hogy tudsz panaszkodni a férjedre, a ki annyit foglalkozik veled. *(A háttér felé néz.)* Tudod mit? Ha fogalmat akarsz szerezni róla, hogy mily gyöngéd az én férjem, figyeld meg...

Clémence: Jön?

Louise *(a pamlaghoz ér, leül):* Tégy úgy, mintha aludnál...

Clémence: De...

Louise: Ez ő!... aludjunk!... *(Mind a ketten visszahelyezkednek abba az attitudebe, melyben a jelenet elején voltak).*

MÁSODIK JELENET.

Előbbie, Troènes.

Troènes *(a háttérből jön, körülnézegetve, mint a ki valamit keres):* Hova az ördögbe tettem a felöltömet? *(Észreveszi ama pamlag támláján, a hol a felesége fekszik. Louisenak a karja a felöltőn pihen.)* Ah, itt van! *(Csöndesen a pamlag mögé megy s szép lassan elhuzza onnan a felöltőt. Louise sóhajt, arra felé fordítja a fejét, s oda nyújtja az arcát, melyet Troènes-nek érintenie kell, hogy az öltönyt elvihesse; nem ügyel rá s a felöltő birtokában visszamegy a háttérbe, a kabát zsebeiben keresgélve.)* Teremtette!... elvesztettem a szivartárczámat!... *(Menetközben a földön keresgél)* pedig Florinetól kaptam!... Meg kell találnom!... Meg kell találnom!... *(Eltűnik a háttérben, még mindig a földön keresgélve).*

HARMADIK JELENET.

Louise, Clémence, aztán Rebecca.

Louise *(mikor Troènes eltávozott):* Nos mit szólsz hozzá?

Clémence: Ah, szegény barátnőm!

Louise: Ismerd el, hogy haszontalan egy férj!...

Rebecca *(a jobbra eső oldalajtón jön be, imádságos könyvvel a kezében):* Az enyém, ugy-e?... Önök Du Bourg urról beszélnek?

Clémence: Nem.

Rebecca: Ah! Azt hittem.

Louise: Kerestük önt mindenütt...

Clémence: De hát honnan jön, kedvesem?

Rebecca *(kenetesen):* A templomból.

Louise: Megint! - Mily buzgóság! Hisz ön már valósággal ott lakik a templomban!

Rebecca: Ha majd három éves asszony lesz, kedves kicsike, meg fogja érteni, hogy nincs kihez fordulnunk, csak Istenhez! *(Az asztalhoz megy, keresgél.)* Hol a regényem?

Louise: A regénye?

Rebecca: Igen, *Fanny*, itt hagytam.

Clémence *(fölvesszi a regényt pamlagjáról.)* Ó, hát ön olvassa! Eldugtam, attól való féltémben, hogy kis sógornőm... *(odaadja a könyvet)* De tudja kérem, hogy ebben erős dolgok vannak!!...

Rebecca: Igen, igen, sok szenvedély, sok tűz van benne!

Louise: Ah, hadd lássam csak!...

Rebecca: Ohó, ez nem kisasszonyoknak való! Éget.

Louise: De hisz én asszony vagyok!

Rebecca: Oh! oly kevés!...

Louise (*Clémence*hez): Értem!... Mikor elolvas belőle egy fejezetet, szalad a templomba, bocsánatot kérni a jó istentől. (*A távolból puskalövés hallatszik.*) Tessék, kedves férjeink! megint vadásznak. (*Sóhajt s újra előveszi könyvét.*) S hozzá még a szomszédunk is, akit elvittek magukkal, pedig ő bizony szívesebben maradt volna a mi társaságunkban!.... Ez már aztán szeretetreméltó ember, ez a mi szomszédunk... milyen pompás férj lenne belőle!...

NEGYEDIK JELENET.

Előbbiek, Antoinette félretolja a szőlőindákat, s bedugja a fejét a szőlőlevelek közt a szobába. Egy létra tetején áll és a szőlőben böngész.

Antoinette: Nantya urból? Meghiszem azt!

Louise: Antoinette!

Clémence: Tessék a kis alattomos! Hogy hallgatózik a létráján!

Antoinette (*szőlőt eszik*): Nem hallgatózom, csak hallgatok. (*Leszállás közben.*) És mivel eladó leány volnék, abban a pillanatban, mikor a jövődöbeliről van szó... okosabbat teszek... (*Lelép a pamlagra s onnan a színre.*) megérkezem.

Clémence: Milyen szeles! Ki mondja, hogy szó van erről a fiatal emberről?

Antoinette (*vigan*): Hát a logika! Valaki, akiből pompás férj válhatik!... Az illető tehát nőtelen... a kastélyban pedig csak három nőtelen ember van. Először is... Veaucourtois cousin... a ki vén, rút, nevetséges...

Clémence: Ejnye, ejnye.

Antoinette: Csak még egy szót a védelmére és idehivom.

Rebecca: Ah, ne...

Louise: A világért se!

Antoinette: Ime, róla már ítélték. Aztán Claviéres úr, aki se szép, se rút,... se fiatal, se öreg,... se okos, se ostoba,... se fehér, se fekete,... se ez, se az,... semmise, csak ő maga és ez már sok...

Rebecca: Ön kissé szigorú!

Antoinette: Mondjuk hát, hogy: ez nem elég!... Így tehát nincs más, aki a Louise epithetonját megérdemelheti, csak a harmadik, aki pedig Nantya úr... Tehát ő az! E szerint a legjobbkor érkezem, s ime most el fogjuk dicsérni Nantya urat,... amit be kellett bizonyítani.

Clémence: Nem hallgat el mindjárt!?

Antoinette: Miért?

Rebecca (*előbbre jön; mosolyog*): Ah, most megint hallunk egy sereg *miért*-et! Ahá Antoinette-nek a miértjei újra kezdődnek.

Louise (*épp úgy*): Oh, maga *Miért* kisasszony!

Antoinette: Nos hát, én csak most jöttem ki a zárdából... és hogy tudjunk valamit, kérdeznünk kell.

Clémence: Vannak dolgok, melyeket magának nem kell tudnia!

Antoinette: Oh bizony a zárdában... Eh, nem akarom, hogy ezentul is halkan beszéljenek előttem, mint mikor kis leány voltam, azt akarom, hogy mondjanak meg mindent nekem, mint Louisenak, a ki nem idősebb nálam!

Louise (*fontoskodva*): Oh, én már asszony vagyok és ebben van egy kis különbség!

Antoinette: Micsoda?

Rebecca (*mosolyog*): Ah, most már a *micsodá*-ra kerül a sor?

Antoinette: Szóval, kicsufolnak; mindegy, azért folytatom, amit erről az urról mondani akartam.

Clémence: Megint?

Antoinette: És *miért* titkolnám el, hogy félesztendő óta, a mióta szó van róla, hogy férjhez adjanak, ez az első, az egyetlen, a kin a tekintetem szívesen pihen meg?

Clémence: Tessék, az ő tekintete szívesen pihen meg Nantya uron!... De hisz ő nem kérőbe jött hozzánk, hanem csak mint szomszédunk és barátunk!

Antoinette: Fájdalom, tudom! Olyan szívesen mondtam volna igent!

Clémence: Igazán Antoinette, pirulnom kell maga helyett!

Antoinette: Azért, mert őszinte vagyok? Jobban szeretné, kedves testvérem, ha azt mondanám: hogy Nantya urat ki nem állhatom, hogy mihelyt a lépteit hallom, a park másik végébe menekülök, mert úgy találom, hogy ez a Nantya ur durva, rut és neveletlen? Istenem, nem bánom, majd ezt mondom, ha éppen úgy akarja, de biz akkor hazudni fogok, annyi szent igaz.

Rebecca: S mondja kedvesem, mit talál Nantya urban, a mi önt ennyire megnyerte?

Antoinette: Oh, számtalan jó tulajdonsága van... De a mit legjobban szeretek benne... mert sokat gondolkoztam ezen a dolgon... hogy (*fontoskodva*) gondolatai az életről tökéletesen megegyeznek az én felfogásommal.

Louise (*csufolódva*): Oh, Antoinettenek az életről való felfogása!... ez érdekes lehet.

Antoinette (*még mindig komolykodva*): De...

Clémence: Olyan sokat beszélt vele, hogy...

Antoinette (*közbeszólva*): Nem, de tanulmányoztam!

Mind a hárman (*mosolyognak*): Oh! oh!

Antoinette: Oh, nagyon jól tudom, hogy könnyelműnek gondolnak, mert egy kissé mindent elmondok, a mit gondolok, úgy, a hogy eszembe jut! De azért egy cseppet se vagyok könnyelmű. Például ismerem Nantya urnak egész multját!

Rebecca: És ez a mult?

Antoinette: Oh, nagyon egyszerű! 22 éves - az édes anyja nevelte - egy nagyon szép asszony, a ki visszavonulva élt a jószágán, a hol, a plébánost kivéve, senkivel se érintkezett, - a férjével se, a ki Párisban lakott, mert el voltak válva... Kérdeztem, hogy miért,... de nem akarták megmondani...

Rebecca: Képzelem.

Antoinette: Miért?

Clémence: Mert az efféléket csak asszonyoknak szokás megmondani.

Antoinette: Akkor majd megtudom Louisetól! (*Louisehoz*): Meg fogod mondani ugy-e? Nos, Nantya ur, édes anyjának halála után, mint vidéki nemes emberhez illik, a gazdálkodásra adta magát, s azóta vágatja az erdejét, szépen eladogatja a takarmányát, s Párisban csak két hónapot tölt évenként, de tél közepette szokott ott lenni... s ez pompás... mert az ember színházba mehet... oh, én rajongani fogok a színházért, mihelyt egyszer elvisznek valamelyikbe...

Louise (*félbeszakítja*): S szívesen töltenéd falun az év többi részét?

Antoinette: Meghiszem azt. Én, a ki úgy szeretnék majorosné lenni!

Clémence: Meg van bolondulva.

Antoinette: Oh, nem! Falusi embert akarok férjül, mert magam is falusi leány vagyok... és ha összehasonlítom Nantya urat, a ki oly nyugodt, oly őszinte, s oly egyenes jellemű, azokkal a gavallérokkal, a kik a multkor a Prefektura bálján udvaroltak... a hozományomnak, úgy tetszik, mintha valami nagyon szűk utcából, a hol az emberek össze-vissza taszigálják egymást, szép, nyíló mezőre érek, a hol megnyugszik a tekintetem. A kilátás oly szabad, a mező oly nyílt, oly üde, hogy csak elnézem és azt mondom magamban: ah, milyen jól érzem itt magamat!... ah, milyen jól érzem magamat!...

Clémence: Igazán rettenetes, mennyire el van kényeztetve!.... De hisz ez szörnyű, a mit itt elmond!...

Antoinette (*vigan*): Ah, hadd mondjam el itt, mert másképp kiabálni fogom a szobámban!

Rebecca: S mondja, szivem, azt, a mit kiabálna, elmondaná magának Nantya urnak is?

Antoinette: Neki?... Oh, nem!... De hogy is...?

Rebecca: Miért nem?

Antoinette: Oh, hát mert... De hisz ezt nem lehet megmagyarázni, ezt érezni kell!... Mert nem volna helyes...

Clémence: Tehát maga is érzi, hogy vannak dolgok, melyeket be kell látni, a nélkül, hogy magyarázatukat keresné az ember...

Antoinette: Meglehet... De miért van ez így?...

Rebecca: Igazán javíthatatlan!

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbie. **Inas.**

Clémence (*az inashoz*): Mi az?

Az inas: Egy ur van kint, a ki kérdi, lesz-e oly kegyes Nagyságod, hogy látogatását elfogadja?

Clémence: Miféle ur?

Az inas (*látogató jegyet ad át*): Azt mondja, szomszédja Nagyságodnak.

Clémence (*megnézi a jegyet*): Mortemer.

Rebecca: Mortemer?

Clémence: Ismered?

Rebecca: Csak látásból. Valóban úgy tetszik, mintha ő lett volna, a kivel ma reggel találkoztunk az uton...

Clémence: És ki az az ur?

Rebecca (*halkan Clémencehez*): A Naullantné asszony s a lady Grace Mortemerje! - Nagyon kedves és nagyon elkényeztetett agglegény, a kit mindenütt szerettek. Ugy látszik, nincsenek határozott elvei... tömérdek rosszat beszélnek róla!... (*Élénken*) El kell fogadnia, kedvesem...

Clémence: De nem tudom... hogy a férjem távollétében...

Rebecca: Ugyan, hiszen négyen vagyunk!

Antoinette: Világos, hisz négyen vagyunk!

Clémence: Az igaz. (*Az inashoz.*) Bocsássa be.

Antoinette (*halkan Rebeccához*): Mit akart azzal mondani, hogy a Naullantné asszony s a lady Grace Mortemerje?

Rebecca: Azt akartam mondani... azaz hogy... semmit sem akartam mondani...

Antoinette: Ah!

Clémence: Itt van!

Rebecca: Csakugyan ő.

HATODIK JELENET.

Előbbiek, Mortemer.

Mortemer: Megbocsátja-e, asszonyom, egy ismeretlennek azt a merészséget, hogy ajtajánál jelentkezik, bár nincs egyéb mentsége, mint az, a melyet az ön jóságától remél. (*Vár*).

Clémence (*széket mutat*): A bocsánat megvan, uram; sem e hölgyek, sem én, nem tekinthetjük hibának, ha valaki bennünket látni óhajt.

Mortemer (*leül*): Bármily nagy volt ez a óhaj, asszonyom, arra a czimre, melyet a szomszédság kínál, nem mertem volna hivatkozni, hogy ezt a szerencsét kérjem, ha véletlenül nem talállok egy oly kitűnő... (*megállapodik s mosolyog*) ha *ürügyet* mondok, asszonyom, meg fogja hallgatni?

Clémence: Igen, de csak ha gyorsan mondja el...

Mortemer (*vigan*): Sietek megjegyezni, hogy *ürügyem* - komoly.

Rebecca: El tudjuk képzelni.

Mortemer: Nagyon komoly. - Az, a kit itt látnak, hölgyeim... Igazán nem tudom, hogy is mondjam, mert azt hiszem, a megfelelő szó nem létezik... A környékbeli szegények érdekében jöttem, a kik számára gyűjtést kezdtem el... (*A nők meglepetve néznek össze. Mortemer folytatja.*) A tüzvész áldozatai, szegények! Én istenem, e szerencsétlen emberek méltók minden szájalomra és részvétre... szóval, mint kolduló barát jövök, vagy ha jobban tetszik, mint: irgalmas néne! (*Clémence és Antoinette elfojtva nevetnek. Mortemer mosolyog.*) Valóban, majdnem vártam ezt a meglepetést.

Clémence: Bocsásson meg, uram, de...

Mortemer: Oh, asszonyom, nem élek vissza jóságával. Tudom, hogy a szeretetnek, melynek nevében jöttem, ez a képviselő nem válik előnyére; a szeretet csábítóbb alakban szokott megjelenni: az önök alakjában kétségtelen, hogy az a hivatás, melynek betöltésére jótalanul vállalkoztam, önöket illeti meg, mint a hogy a szárny az angyalokat... S azért erősen el

vagyok határozva, hogy azt, a mi e szerephez tartoznék, nem fogom elmondani... Egészen önökre bízom szegényeim ügyét. Én csak a közvetítő kéz óhajtok lenni, mely átveszi az adományt; a kísérő szív épp úgy önökben lesz, mint az adakozó. Kettős jótékonyságot esdek!

Clémence: Igazán, uram, finomabb módon nem háríthatná el magától egy olyan jó tett érdemét, mely a legnagyobb mértékben becsületére válik. Ime adományom a szegényeknek. *(Mortemer fölkel s elveszi az adományt)*

Rebecca: S ime az enyém. *(Ugyanugy).*

Louise: És az enyém. *(Ugyanugy).*

Mortemer: A pénzt át fogom adni szegényeimnek; de e mosolyokat szeretném magamnak tartani meg. *(Antoinette felé nyújtja kezét).*

Antoinette *(fölkel; vigan):* Éppen jókor mondja, mert én ugyse adhatok egyebet, mint egy mosolyt.

Clémence: Ime, helyette, uram.

Mortemer: Hiteleztem volna a kisasszonynak. Nagyon jó arcza van.

Clémence: És most, uram, rajtunk a sor, hogy bocsánatot kérjünk a meglepetésért, melyet az imént tanusítottunk; de igazán a lépés, melyet tett, oly váratlan volt azok után, amiket önről beszélnek...

Mortemer *(vigan; leül):* Látom, asszonyom, hogy a hirem jobb volt, mint magam... ma már, kettőnk közül, én vagyok a jobbik, *ma már jobb vagyok nála.* Korosabb lettem, s az idő meghozta a bölcsességet is.

Rebecca: És ime, remetévé lett!

Mortemer: Nem akarom elérteni, asszonyom, e szavak élet, melyek a megvénült ördöggel hasonlítanak össze...

Clémence: De, szóval, a bűnbánatra adta magát!?

Louise: És a magános életre?!

Mortemer: Oh, se az egyikre, se a másikra.

Mind: Ah?

Mortemer: Megvallhatom-e?... Meg lehet vallani.

Clémence és Rebecca: Igen, igen!

Mortemer: Nos hát, én nem bántam meg semmit... de éppenséggel semmit.

Rebecca: Ah!

Mortemer: A mi pedig a magánosságot illeti, ez már nem is antipátia... valósággal borzadok tőle!

Rebecca *(élénken):* Ah! mennyire értem!

Mortemer: Világban élő ember voltam... és az is maradtam!... Nyáron kóborlók, de mihelyt az idő csipősre válik, látnom kell az én Párisomat, báljait színházait és különösen, ah, különösen önöket, hölgyeim! A mi a szerelemben a tekintet, a mi a vidámságban a kacaj, az Párisban a nő! Ha már bele kell nyugodnom abba, hogy nem élhetek többé önöknek, hölgyeim, ám legyen ugy,... de belenyugodni abba, hogy nem élhetek többé önöknek a közéletben... nem, soha! Ha már egy nő nem töltheti be az életemet, mint hajdan, jó!... de legalább mindnyájuk mellett maradhassak... hogy ez az élet türethető legyen. Szóval, hogy ha szabad egy

elavult hasonlattal élnem *(hisz nincsenek itt ifju gavallérjaik, a kik kinevetnének)*, ám lemondok róla, hogy bokrétát kössek, de legalább hagyják meg nekem - a kertet.

Rebecca: Udvariasabb formában már nem lehet visszavonulni a zajos életből.

Mortemer: Ah, hisz ez természetes! Ha tudnák, mily kellemes dolog egy ilyen vén legénynek, mint én...

Clémence: Oh! vénnek...

Mortemer: Igen, igen! Én nem áltatom magamat, megvénültem! Tudják-e, hogy nemsokára negyvennyolcz éves vagyok!...

Rebecca: Eh, hisz férfinak ez a második ifjuság, az igazi!...

Mortemer *(örömmel)*: Meglehet!... meglehet!...

Clémence: És akárhány harmincz évest tudok...

Mortemer *(mint fenn)*: Oh, bizonyosan!... bizonyosan!... Tagadhatatlan, hogy kitünően érzem magamat és úgy találok, hogy tiz év óta nem sokat változtam.

Rebecca: No látja!

Mortemer: De végre is megvénültem, és...

Clémence: Dehogy vénült meg! Csak: nem fiatal többé. Ez nagy különbség.

Mortemer *(fölkel és meghajlik)*: Ön nagyon jószívü, asszonyom! Ime, szegényeim után rám került a sor. - Megengedi?

Clémence *(kezét nyújtja)*: Nagyon szívesen.

Mortemer *(megcsókolja a Clémence kezét)*: A mai fiatal emberek megelégednének vele, hogy kezet szoritsanak önnel és nem tudnák az ügyetlenek, mennyit veszítenek! *(Megint megcsókolja a Clémence kezét.)*

Rebecca: Azt mondta előbb, hogy kellemes... *(megcsókolja a Rebecca kezét.)*

Mortemer: Így köszönni meg a jóságukat, asszonyom... végtelenül jól esik! *(Louise felé tart.)*

Louise: Nem... nem erről van szó. - A mit még azelőtt akart mondani!...

Mortemer: Azelőtt?... Ah, bocsánat! kissé megfeledkeztem magamról...

Antoinette *(halkan Louisehez)*: Már az igaz, ahhoz képest, hogy nem köt bokrétát, elég közel jár a virághoz.

Mortemer *(meghallotta az Antoinette szavait, mosolyogva néz Antoinettere, a ki hirtelen egy album fölé hajlik. Mortemer Clémencehez)*: A kisasszony nővére kegyednek, asszonyom?...

Clémence: Férjem nővére. Most jó a zárdából!...

Mortemer: Ugyanaz a báj!... Fogadni mertem volna, hogy egy családból valók.

Rebecca: Ha ennyit bókolgat uram, sohase tudjuk meg, mi az a kellemes dolog, a mit említeni akart.

Mortemer *(leül)*: Nos, ez a kellemes dolog azt tenni, a mit én teszek. Ime, hölgyeim, ez az én mindennapi foglalkozásom, délutáni 2 órától reggeli 2 óráig!... Gazdag, semmittevő és független vagyok... Tehetek-e okosabbat, minthogy másoknak élek, ha már magamnak nem élhetek eléggé?! Nem praktizálok többé, csak szemlélődöm. Ismerek mindenkit és mindenki ismer!... Minden titoknak meghallom a felét, a többit kitalálok és mulatok rajta. Három órákor látogatást teszek... négy órákor ismét; aztán társaságban ebédelek, aztán az estét megint társaság-

ban töltöm. Itt is, ott is van egy kis helyem az asztalnál, a tüzhely mellett, vannak jó barátaim, a kik koronkint megkérdeznek egyről-másról, különösen a nők, a kik úgy tekintenek, mint a szerelem földének egyik legbuzgóbb kutatóját s ezért megtisztelnék bizalmukkal... Mindez, mint látják, nagyon kellemes, nagyon mulattató s különösen nagyon ártatlan foglalkozás... Főképp nagyon ártatlan!... Minthogy nem vagyok veszélyes többé!

Rebecca: Nos, meglehet, valami olyast mondok, a mi vakmerően illetlen, de... Megengedi?

Mortemer: Kérem!

Rebecca: Nekem úgy tetszik, hogy ön olyanformán tesz, mint V. Sixtus... és gyakran elhajítja a mankóit!

Mortemer: Soha... elbuknám...

Clémence: De lábainkhoz esnék?...

Mortemer: Oh! bizonyára!

Rebecca: Tessék, mit mondtam?!

HETEDIK JELENET.

Előbbieket, Claviéres, Nantya.

(Megjelennek a háttérben; puskáikat és vadásztáskáikat átadják a szolgáltnak).

Antoinette: Itt vannak a vadászok! *(Hozzájok megy).*

Claviéres *(a háttérben):* Csak kettő közülök.

Clémence: A férjeinket elvesztették?

Claviéres *(előrejön. Antoinette Nantyaival a háttérben marad):* El, asszonyom. Jean pedig, a ki velünk együtt visszafordult a kastély felé, az imént tűnt el a nádasban.

Clémence: Engedje meg, hogy bemutassam...

Claviéres *(meglepetve):* Nini, Mortemer!

Clémence: Ismerik egymást?

Claviéres: Ő, Veaucourtois és én... tizenöt év óta! Csakhogy azt hittem, a Pyrénéésekben jársz!

Mortemer: Onnan jövök, barátom s mivel e vidéken néhány nagyobb birtokom van, melyeket bérbe adtam s már több mint 20 év óta meg se néztem, arra határoztam magamat szerencsémre...

Clémence: És az egész környék szerencséjére! *(Claviéreshez)* Mortemer ur a környékbeli szegényeknek kéreget.

Claviéres *(elbámul):* Ah!... ő kéreget!

Mortemer *(szerényen):* Igen, barátom!

Claviéres *(szerényen):* A templomban?

Mortemer: Nem, házról-házra járok... szegény leégettnek... nagyon érdekes család, barátom... az apa béna... négy gyermek... Remélem, hogy a te adományod is...

Louise: Rajta, Claviéres ur! Nyissa meg az erszényét!

Claviéres (*Mortemerre nézve*): De asszonyom... Nagyon szívesen, nagyon szívesen. (*Félre, mialatt a tárczáját keresi*). Ő! És kéreget! Mi az ördögöt akar hát ezzel?

Rebecca (*a háttér felé fordul, a hol Nantya Antoinettel maradt*): S most önön a sor, Nantya ur! Rajta Nantya ur! (*A nők mind Nantya felé fordulnak*).

Claviéres (*egyedül van az előtérben Mortemerrel*): Te, hallod! Visszaadod, ugy-e? Mi? Én ugyan nem dobom a pénzt a te tűzvészedbe.

Mortemer: Hallgass, fecsegő és idevele.

Claviéres: De...

Mortemer (*hangosabban, látva, hogy a nők visszajönnek hozzájuk*): Négy gyermek, kedves barátom és egy áldott állapotban levő asszony.

Claviéres (*pénzt ad s aztán visszamegy balra*): Oh, teringettét!... Maradjunk ennyiben! Már szinte látom az ikreket!

Clémence (*Nantyahoz, a ki előrejött*): Rajta, Nantya ur, a tűzkárosultaknak.

Nantya: Oh a cél szent! (*Kiveszi erszényét.*) A környékből valók a szegény emberek?

Mortemer: Fájdalom igen, uram.

Claviéres: Négy gyermek! Három iker...

Mortemer: Még nem!... csakhogy.

Claviéres: Minden arra mutat!

Nantya: Ez különös! Senkit se ismerek ezen a vidéken, a kinek a háza leégett...

Mortemer: Ah, uram, ha mind ismernők azt a sok nyomort, a mely elrejtőzik?!...

Nantya (*mosolyog*): Mégis, uram, a tűzvész... Ebben az esetben el lehet mondani, hogy nincsen tűz füst nélkül...

Clémence: Fúj, Nantya ur, ön kéreti az alamizsnáját!

Nantya (*pénzt ad Mortemernek*): Ellenkezőleg, asszonyom, olyannyira elégtelennek tartom ezt a csekély segítséget, hogy mindjárt megkérem ezt az urat, legyen szíves megmondani az illető szegény emberek lakása címét.

Mortemer (*félre*): Áj!

Louise: Igaz, ez jó lesz. Legalább küldhetünk nekik fehérneműt és ruhadarabokat is.

Clémence és Rebecca: Igen, igen!

Mortemer: Hogyan? A lakásuk címét?!... De hisz ez igen egyszerű... A cím... Szegény emberek... hogy fognak örüdni!... Csakhogy nincs nálam irón.

Nantya: Ime, az enyém!...

Mortemer (*félre*): Átkozott ficzkó!... Hát már sohase fogok kieviczkelni ebből a gyűjtésből!

Antoinette (*a háttérben*): Veaucourtois cousin-t jelentem!... Bőrig van ázva!...

NYOLCZADIK JELENET.

Előbbiek. Veaucourtois (nagyon elegáns vadász-öltözetben; hajlott, görbe hátú, rövidlátó; parókát hord; csúzos fájdalmak a vállában; azzal a rövid, száraz köhögéssel, mely a kimerült emberekénél tapasztalható. Nyakig lucskos. Jövet, rázza magáról a vizet).

Veaucourtois *(Szolga követi, kinek a kezében spongya):* Kövessen, barátom, a spongyájával!...

Clémence: Ah, istenem!

Veaucourtois *(a vadászharisnyájáról rázza a vizet):* Semmi, cousine... csak egy kis bukfencz a patakba! Ennyi az egész!

Clavières: Hisz csak éppen ez kellett a te csúzkodnak.

Veaucourtois *(a spongyával törli magát):* Van is szó most csúzról!... *(Lelkesülten.)* Milyen fölfedezést tettem!...

Mortemer: A vízben?

Veaucourtois: Nini! Mortemer! Ah, ez ideális! Igen, a vízben.

Clavières: Vadkacsa?

Veaucourtois *(a spongyával törli magát):* Ellenkezőleg!... Fülemile!

Clavières: Jóságos isten, megint egy énekesnőt szedett ki a fészkéből!... Már a tizenhetedik ebben az esztendőben.

Veaucourtois: Oh, csakhogy ez...!

Mortemer: Micsoda ifjúság!... mi?!

Veaucourtois: Tizenöt év!

Clavières *(Mortemerhez):* Ahá!... Mint mindig!

Veaucourtois: Micsoda zamat! micsoda frissesség! micsoda hang! *(Elragadtatással.)* Az... az... az ízé közt... nem találom meg a szót... énekelt... és így toppantgatott a féllábával... a sárban... hogy kicsalja a rákokat! *(Énekelve.)* Oh! la la! *(utánozni akarja, de mindjárt abba hagyja s úgy tesz mint a kinek hirtelen megfájdult a keresztcsontja tája).*

Clavières: Hé! Vigyázz az alkotmányodra!

Veaucourtois *(magához tér, nyugtalanul és tévedező tekintettel, igyekezve összeszedni gondolatait):* Miről is beszéltem az előbb?

Clavières *(sugja neki):* A rákokról!

Veaucourtois *(megint belemelegedve):* Ah, higgyék el, ez ideális! De hisz majd meglátják.

Clémence: Magával hozta?

Veaucourtois: Hogyne! *(A háttér felé kiált)* Gyere be Ninám. Trouillon Claudine-nak hívják! de en Ninának kereszteltem, Trouillon Ninának - hogy a színlapon jól fessen a neve! - Nina!... *(Nyávogva)* Nina, Nina!

Clavières: Az ám, de nem jön!

Veaucourtois: Még egy kicsit vad... De ha majd szárnyra bocsátom...

Mortemer: Meg fog változni okvetetlenül.

KILENCZEDIK JELENET.

Előbbiek. Nina megjelen a háttérben.

Veaucourtois: Ah, brava! itt van az isteni Nina! itt van a diva!

Nina (*rákász nő öltözetben, csupasz láb, szárfaczipők*): Hát osztán mit akarnak?

Veaucourtois: Képzeld el ezt, a mint a színpadon megjelenik! mi?!

Clavières (*baloldalt ül, Mortemer szintén*): Gyere hát közelebb, te kis liba!

Nina (*ostobán nevet*): Már hogy liba vónék!?!... Ó, ez már mégis csak furcsa!... Maguk tán ingerlődnek velem?...

Veaucourtois (*elragadtatva*): Micsoda frissesség! - Tudod mit, danold el, a mit az imént danoltál.

Nina (*ostobán nevet*): Osztán mit kapok érte, ha eldanolom?

Nantya: Ah, máris?

Veaucourtois: A művészi vonás! A vágy a függetlenségre!

Clavières: Hanem a hangja egy kissé élesnek tetszik!

Veaucourtois: Hja, zöld még a gyümölcs! De ha majd utat nyitok neki a világba, mint a Farinellinek... (*Rebeccához*): Mert hisz tudják, hogy a Farinellit én bocsátottam szárnyra!

Rebecca (*menekülve*): Igen, igen, tudom!

Veaucourtois (*Mortemerhez*): Ezernyolczszáznegyvenötben gyufát árult az utcán.

Mortemer (*szökve*): Igen, igen!

Veaucourtois (*Clémence-hoz*): Közbenjárásomra szerződtték az Operába és...

Nina: Éhes vagyok!

Veaucourtois (*elragadtatva*): Ő éhes!

Clavières: Minden jó tulajdonság megvan benne, a mi a hivatásához szükséges!

Clémence (*Baptiste-hoz*): Vigyék a konyhába!

Veaucourtois: Helyes, nagyon helyes!

Clémence (*Mortemer-hez*): Ha szive lesz bennünket megvárni uram, a hölgyekkel összeszedünk egyet-mást pártfogoltjai számára... Nantya ur segítségünkre lesz. (*Jobbra el Louise-val, Rebeccával és Nantyával, az alatt a mi következik*).

Mortemer: Ezerszer köszönöm, asszonyom.

Antoinette (*Ninához*): Kicsike, te velem jössz... (*A baloldali kijárás felé vezeti*).

Nina: Tiszta bort ad inni?

Antoinette: Igen, igen! Tiszta bort kapsz. (*Elvezeti balra*)

Veaucourtois: Tiszta bort akar!... Milyen maestria! Ez ideális! (*Utána néz Ninának és tapsol.*) Brava! brava! oh diva!

TIZEDIK JELENET.

Mortemer, Clavières, Veaucourtois.

Mortemer (*magában*): Na, kibujtam alóla, hogy lakáscsimet költsek... Ugyancsak szorongattak! (*Fenhanganon.*) Most pedig hagyjuk a divát és beszélgessünk egy kissé magunkról. E szerint ti otthonosak vagytok ebben a házban?... (*Leül az asztal mellé.*)

Clavières (*épp úgy tesz*): A mint látod.

Veaucourtois: Bizony itt szükség van ránk, hogy egy kissé vidámmá tegyük a házat!

Mortemer: És milyen czimen vagytok itt? mint rokonok vagy csak mint jóbarátok?

Clavières: Mind a két czimen: Veaucourtois cousin-je Chavenayné asszonynak.

Veaucourtois: Hasonlitunk is egymáshoz.

Clavières: Nekem meg Chavenay gyerekkori, jó barátom.

Mortemer: Szépen vannak ebben a kastélyban. - És kicsoda ez a Chavenay?

Clavières: A tábornok fia.

Mortemer: S a felesége?

Veaucourtois (*a fejét töri, a nélkül, hogy eszébe jutna a név, melyet emliteni akar*): Ez egy... egy izé... szóval az én családomból való!... egy... nem jut eszembe a név... igazán különös!... (*Ugy tesz, mint a ki erőlködik, hogy rájőjjön valamire.*)

Clavières (*Mortemer-hez*): D'Affranville-lány!

Mortemer: Mióta házasok...?

Clavières: Másfél esztendő óta.

Mortemer: És a házasság... Családi érdekekből, vagy...?

Clavières: Nem, szerelemből...

Mortemer: Így hát ez a Chavenay...?

Clavières: Nagyon kedves ember.

Mortemer: Hát a barna hölgy?

Veaucourtois (*a ki azóta folyton törte a fejét, triumfálva*): Ah! már eszembe jutott!... D'Affranville-lány!

Clavières: Igen, már mondtam.

Veaucourtois: Akkor hát miért kérditek?

Clavières (*vállat von*): Oh, te vén számár!... (*Mortemer-hez*) A barna hölgy Du Bourgné asszony.

Mortemer: Hogyan? Szintén asszony?

Clavières (*sóhaj*): Még pedig az én hibámból.

Mortemer: Ugyan eredj!

Clavières: Istenem, pedig úgy van; nekem kellett volna elvennem... Csakhogy, a mint tudod, előttem a nyugalom a legfőbb jó ezen a világon! Arra a gondolatra, hogy feláldozzam legényéletemnek a szabadságát, szakítottam s Rebecca dacból Du Bourghoz nőül ment.

Mortemer: E szerint ez a Du Bourg nem számít?

Clavières: Eh, persze hogy nem számít! Olyan férj, tudod...

Mortemer: Van már két éve, hogy férj és feleség?

Clavières: Három éve.

Mortemer: A mi pedig a két fiatalabbikat illeti, az egyik, ha nem csalódom, a Chavenay ur huga?

Clavières: Igen, mostoha huga.

Mortemer: Eh, hisz én ismertem a tábornok második feleségét. Szép szőke asszony volt s nagyon fiatalon halt meg.

Clavières: Nos, ő volt Antoinette kisasszonynak az édes anyja... A negyedik hölgy végre, hat hét óta felesége annak a kis Troënesnek, a ki elverte a vagyonát.

Veaucourtois: Florine miatt?

Mortemer: Tehát a mézesheteiket élik?

Clavières: Oh! ezek a mézeshetek nem tulságosan édesek...

Mortemer: Hogy, hogy? Az asszonyka talán nem szereti a férjét?

Clavières: Azt nem lehet mondani. Hanem a férjnek nem tetszik az állapot.

Mortemer: Nagyon jól van! Így hát ti kópék, e közt a sok szép asszony közt úgy intézitek a dolgot, hogy együtt vadásztok a férjekkel, titokban meg udvarolgattok az asszonyoknak!

Clavières (*tiltakozva*): Ezeknek?

Mortemer: Ugyan mért ne?

Clavières: Oh! soha!

Mortemer (*kötődve*): Képmutatók! Mintha nem volnátok törzsökös tagjai az agglegények szeretetreméltó szövetségének, melyhez én is tartozom s mint ha nem volnánk októberben! Hagyjátok el, tudom én jól, mi megy végbe, ilyenkor október táján, az agglegény lelkében! Didergünk barátom!... s szeretnénk egy kicsit fölmelegedni...

Veaucourtois: Dideregni, én!

Mortemer: Dideregték bizony, kedves barátaim: - mert itt a tél és mi alatt közeledik az idő, a mikor vissza kell menni Párisba, nem gondolhattok borzongás nélkül arra a fagyos lakásra, a hová üres szívvél kell visszatérni a szerelemnek egy árva kis parazsa nélkül, a melyből szikrát lehetne kicsalni!

Veaucourtois: Eh, én nálam jó tűz van, valóságos kohó: az egész balett...

Clavières: S aztán csak talál az ember valami irgalmas lelket...

Mortemer: Igen, igen. De a *tűzhelyet* nem ez a tűz melegíti. És én, kedves barátaim, a tűzhelyről beszélek.

Clavières: Hová az ördögbe akarsz kilyukadni a tűzhellyel?

Mortemer: Ah, gyerekek! Nincs édesebb szabadság a világon, mint a miénk... Csakhogy a mint épp a legizesebb gyümölcsökben szokott féreg rejtőzni,... ugy a mi kedves szabadságunknak is megvan a maga férge, mely rendesen így ősz vége felé búvik ki rejtekéből és pedig ilyen körülmények között (*Felállva*): Az első hideg napok valamelyikén, mikor egész Páris hazaköltözködik, este hat és hét óra között magánosan, szivarral a szájakban, a

boulevardon sétáltak, úgy a Café Riche táján... Köd ereszkedik le... s a kocsizörgés nem akar véget érni! Ebéd ideje volna s így gondolkoztok: Vajjon hová menjek ebédelni? Vendéglőbe? Torkig vagyok a vendéglőkkel!... Vagy a körbe?... Eh, hallgatni, felelni!... Elég ha az estét ott ütöm agyon... Hová menjek ebédelni? - Egyszerre egy jó barátotok szalad el mellettetek! Megállítjátok!... Ebédelj velem! - Nem lehet, vár a feleségem! - Eh, hadd várjon egy kicsit! - Köszönöm szépen, a kicsinyemnek most jön a harmadik foga; nem, nem, majd máskor! Jó éjszakát! És fut, a hogy a lábai birják. - Mosolyogtok: „Várja a felesége!... s a gyereke fogzik!... Szegény ember!...” De lassankint a mosoly eltűnik ajkatokról... mert, kedves vízióban, látni vélitek a világos és kedélyes ebédlőt, a hol a tűz vigan pattog a gazda tiszteletére!... S a nyugtalankodó asszonykát, a ki fel s alá jár az órától az ablakig... Meg a gyereket, a ki a lépcsőházban, kiabálni kezd: „Itt a papa!... a papa!...” És - hideg van, a köd mind sűrűbben és sűrűbben ereszkedik le, a kocsizörgés nem akar véget érni.... s egyedül vagyok, egészen egyedül.... borzasztóan egyedül...

Claviéres: Az bizonyos, hogy néha...

Veaucourtois: Mikor hó esik!

Mortemer: Nos, kedves barátaim, ha ismeritek a melankóliának ezt a rohamát... tudjátok-e, mi ez?

Claviéres: A spleen?

Veaucourtois: A náthaláz?

Mortemer: Nem, hanem a vágy a családi élet után.

Claviéres: Azt hiszed, hogy sajnáljuk, hogy családot nem alapítottunk?

Mortemer (élénken): Oh, értsük meg egymást! Nem a házasságról beszéltem én, amely maga az intézmény, hanem a családi életről, mely az előnye ennek az intézménynek. - *Természet* anyánk jól ismer bennünket; nem érzéseinknél fogva csip meg - mert ezzel ugyan nem nagyon hatna Veaucourtoisra - hanem önzésünknel fogva ejt meg! - Jó tűz! - Jó vacsora!... az a nyugalom, az a kellemes, finom jólét, melynek egyes egyedül a női lehelet adhat életet, s melyet a hôtél pinczéreknek figyelmessége csak annyira pótol, a mennyire az illatszer tudja pótolni a virágot,... ah, ez az...

Claviéres: De mindezt - meg lehet szerezni pénzért is.

Mortemer: Igen, de mikor csak pénzért van meg, akkor nem sokat ér! - Biz ez szomorú!

Claviéres: Te, csak nem akarod, hogy megházasodjunk?!...

Mortemer: Késő!

Veaucourtois: Lám, én azt akartam mondani, máris? mert...

Claviéres (Mortemerhez): Nos hát, mit csináljunk?...

Mortemer: Hát azt, a mit minden agglegény csinál az éden ördöge óta, a ki a legelső hive volt a celibátusnak!...

Claviéres: Portyázni járunk a szomszédba?

Mortemer: S telepedjünk bele a más fészkébe!

Claviéres: Oh!

Mortemer (vigan): No, persze. Csak föl kell vetnünk ezt a kérdést s egész határozottan: „Vajjon a házasság a férjekért van-e?” - a felelet az, hogy nem, mert a férjek rosszul érzik magukat a családi körben! Tehát inkább az agglegényekért van, mert ezek meg nagyon jól

érzik magukat benne! - Mit is keresel te, oh nőtelen ember?! Házat, mely ne legyen tele a porontyaiddal, asszonyt, a ki ne legyen se feleséged, se gyermekeid anyja, - házasságot, a házasság veszélyei és családi életet, konyha nélkül! - Nos hát, itt van egy derék ember, a ki olyan szíves és megházasodik a kedvedért s a kinél mindent meglelsz, a mit csak kívánsz. - Szép asszony, új lakás, perzsa szőnyegek, kitűnő étel! - mi kell egyéb?! Húzd fel a fehér keztyűdet, óh nőtelen férfit! - Már csak téged várnak. - Belépsz; a háziúr, a ki ásitozott és az óráját nézte, legkényelmesebb karosszékét tolja elibéd; a háziasszony pedig, a ki ásitozott és a férjét nézte, legszebb mosolyával fogad. A férj megszökik, minthogy levette lánczait ama bizonyos óráig, a mikor rajtad lesz a sor: megszökni s a mikor ő fogja levenni a te lánczaidat! Ó boldoggá tesz téged, te boldoggá teszed őt; ő nagysága boldoggá tesz mind a kettőtöket... És így: egyszerre a legfüggetlenebb férj és a legrendezettebb viszonyu agglegény vagy!

Claviéres: Annyi bizonyos, hogy a ki szereti a kényelmet, mint én... És azt hiszed, hogy itt megtalálhatnók...

Mortemer: Téli tűzhelyeteket? Mindenesetre. Sőt remélem, hogy én is megtalálom az enyémet.

Claviéres (élénken): Hogyan, te is?

Mortemer: Hisz csak azért jöttem!

Claviéres: Ne beszélj! Különböztet mindjárt gondoltam, hogy a tűzvész, meg a gyűjtés...

Mortemer: Patvarba!... Magamnak gyűjtök. A tűzkárosult én vagyok.

Veaucourtois (a ki azóta, hogy félbeszakították, mindig közbe akart szólni): Igen, azt akartam mondani...

Mortemer: Három új házaspár! Pompás! Csak választani kell! Három éves, másfél esztendő... és hat hetes házasságok... Az elsőben a családi boldogságot már megcsipte a dér,... a másodikban a szerelem csillaga hamvadóban, a harmadikban pedig még alig pislákol, úgy, hogy csak rá kell fújni és kialszik... S mintha az égi jel az aggancsos volna... A dolog, úgy látszik, megérett!... Rajta, legényember, előre!... Hollá, itt vagyok!

Claviéres: És hogy belémelegszik!

Veaucourtois (kitalálni erőlködik, hogy mit akart mondani): Igen... én... azt akartam mondani...

Claviéres: Tehát még mindig a régi vagy?...

Mortemer: És miért ne volnék a régi?

Claviéres: Mit tudom én?!... Az ember mindennap öregszik és...

Mortemer: Ugyan eredj! Öregszik!... Kicsoda öregszik?

Veaucourtois (épp úgy): Kicsoda öregszik?... No bizony!... A mint mondtam...

Claviéres: Hát a kor?

Mortemer: Előítélet! Ne hagyjátok magatokat, teremtette! Tegyetek úgy, mint én! Nincs meg én bennem a régi hév? Nem vagyok kész ma is ezer bolondságot követni el a szeszélyeimért? De bizony, csak úgy, mint hajdan! - Így tehát még mindig fiatal vagyok... Mit tesz az, hogy az idő repül, ha én megállapodtam?... Mit tesz az, ha évek terhe ereszkedik rám, ha ezt a terhet lerázom magamról, ha éveimnek ura maradok?!... Nem adom meg magam az öregségnek, hanem küzdelemben bocsátkozom vele! Ő azt kiáltja nekem: Jövök s te nem fogsz szeretni! Én meg azt felelem neki: Igen, de én még szeretek s te nem fogsz jönni!

Claviéres: Ha így folytatod, még kedvem kerekedik, hogy én is úgy tegyek! De megtudhatom legalább, hogy e hölgyek közül melyikre veted ki a hálót?

Mortemer: Mindegyikre, a míg választásom valamelyiknél meg nem állapodik.

Claviéres: De hogy jutsz be a házukba?!...

Mortemer: Már megtörtént.

Veaucourtois *(folytatva)*: Azt akartam mondani!...

Claviéres *(félre tolja Veaucourtoist)*: És Chavenay a ki hallott viselt dolgaidról?...

Mortemer: Eh, meg fog hívni magához!

Claviéres: Ah, ezt már szeretném látni!

Mortemer: Mindjárt meglátod, mert azt hiszem, jönnek!

Claviéres: Nos, minden igen szép s én követem a példát. Előre!

Veaucourtois *(haragudva, hogy nem mondhatta el a magáét)*: De teringettét!... hagyjatok már beszélni!

Claviéres: Mi az?

Veaucourtois: Eh, már nem tudom!... már nem tudom, hogy mit akartam mondani.

TIZENEGYEDIK JELENET.

(Előbbie. Clémence, Louise, Rebecca, Antoinette különféle öltözetdarabokat hoznak, Nantya, Chavenay, Du Bourg, vadászöltözetben. Veaucourtois e jelenés alatt eltűnik. Egy szolga a háttérben).

Clémence: Hozzuk, a mit össze tudtunk szedni. *(Chavenayhoz.)* Barátom, Mortemer ur, kinek látogatását említettem...

Chavenay *(Mortemerhez, a ki üdvözlí)*: Didier de Mortemer urhoz van szerencsém?

Mortemer: Igen, uram!

Chavenay *(nézi Mortemert)*: Bár nem volt szerencsém önt ismerni, tudom, sokszor hallottam a nevét.

Claviéres *(félre)*: Ahá!

Mortemer: Remélem Chavenayné asszony kegyes lesz megengedni, hogy vállalkozásomat befejezhessem s hirt hozhassak neki szegényeimről.

Clémence *(a férjére néz zavartan)*: De mi még ez este visszatérünk Párisba, uram.

Mortemer: Magam is, asszonyom, holnapután és ha felhatalmaz rá, hogy értesithessem, mielőtt megérkezem...

Claviéres *(feleségéhez, a ki igent akar mondani)*: Nem lehetünk olyan szerénytelenek, hogy e szivességet elfogadjuk!... De ha megengedi, uram, én fogom önt meglátogatni...

Claviéres *(félre)*: Vége a szép tervnek!...

Mortemer: Nagyon örülnék uram, csak hogy őszintén szólva, képtelen vagyok jövődöbeli lakásom címét megmondani, mert még magam sem tudom; mint nőtlen embernél nem ritkaság, kissé nomád életet élek...

Claviéres *(félre)*: Oh, a hazug! Tíz év óta lakunk ugyanabban a házban.

Chavenay *(Meglepetésében, hogy Mortemer nem enged, Mortemert nézi)*: Ah, ugy!

Mortemer *(folyton mosolyogva)*: És így nekem kell az elsőnek lennem, a ki...

Chavenay: Az már más, uram; legyen meggyőződve, nagyon szívesen látom!... *(E pillanattól fogva Chavenay nem veszi el Mortemert szeme elől)*.

Mortemer: Ezerszer köszönöm, uram! *(Félre Claviéreshez)* kissé nehézkes ez az ur... de azért sikerült!...

Antoinette *(a háttérben az egyik szolgálával, a ki az öltöny- és fehérnemű csomagokat tartja)*: Hova kell ezeket vitetni, uram?

Mortemer: A mi derék plébánosunkhoz, kisasszony, ha olyan szíves akar lenni; ő majd eljuttatja rendeltetési helyére ezzel a pénzzel együtt.

(Átadja neki a gyűjtött pénzt.)

Clémence: Értette, Antoine?

Mortemer *(indulni készül, köszön)*: És most...

Nantya *(visszatartja)*: Bocsánat, uram!... de az a lakáscsim, melyet szíves volt ígérni?...

Mortemer: A lakáscsim?

Nantya: Igen, e szegény emberek lakáscsime?...

Mortemer: Ah, igaz... ezer bocsánat!... *(Magában)*. Nem engedi el! *(Fenszóval)*. Csakhogy... nem olyan könnyű,... tetszik tudni, falun... a ház magában álló!... nincs utczába ékelve... Egész mappát kellene rajzolni... a földekről, meg az utakról,... de minthogy szerencsém lesz önt viszontlátni,... a mit a szomszédság czime remélnem enged. *(Kezét nyújtja: Nantya hideg udvariassággal hajlik meg s nem kezét fog, hanem visszamegy Chavenayhoz)*. Mi a manót!.. kezét nyujtok neki és... *(Claviéreshez)*. Ki ez a fiatal ur?

Claviéres: Nantjának hívják.

Mortemer *(uralkodva magán)*: Ah, ah! kezd terhemre lenni! *(Üdvözli Chavenayt és Du Bourgot)*. Uram... *(Üdvözli Chavenaynéét)*. Asszonyom...

Chavenay *(félre Nantjához)*: Tetszik önnek ez az ember, Nantya?

Nantya *(épp úgy)*: Egy cseppet sem.

Chavenay: No, magamnak sem.

Veaucourtois *(berohan)*: Segítség! Segítség!

Mind: Mi az?

Veaucourtois *(rémülten)*: A Tróioni megful! sokat evett!

Claviéres: Sokat evett?! - Jól kezd! *(Mortemer a háttérben, köszön, a Chavenay és a Nantya tekintete folyton kíséri)*.

(Vége az első felvonásnak.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Szalon Chavenaynál. - Oldalajtók jobbra és balra és a két tompa szögletben. - A szin fenekén kandalló és két causeuse. - Jobbra zongora, melynek eleje a szalon közepe felé fordítva. Elég távol van a faltól, hogy a közön át lehessen menni. - A jobb oldali első ajtó az ebédlőbe vezet; a második ajtó a bejáró. - A baloldali első ajtó egy másik lakosztályba vezet; a második ajtó ugyanezen az oldalon, Chavenay dolgozószobájába nyílik. - A középén gueridon-asztal, körülötte székek. - Balra sakkjátékhoz való (kockázott) asztalka, karosszékek, puffok stb. stb. - Este, ebéd után.)

ELSŐ JELENET.

Chavenay, Du Bourg.

(Az ebédlőből jönnek.)

Chavenay: Gyere; itt magunkban leszünk! S mialatt a hölgyek az ebédlőből a feleségem szobájába mennek, beszélgethetünk.

Du Bourg: Micsoda rejtélyeskedés!... Mit akarsz mindezzel mondani?

Chavenay *(az asztal mellett ülve, szemben Du Bourggal, a ki a másik oldalon ül):* Du Bourg, barátom, immár három esztendeje, hogy házasember vagy... Ugyan mondd meg, gondolkodtál-e valamikor komolyan a házasságról?

Du Bourg: Előbb?... Vagy azóta?...

Chavenay: Azóta.

Du Bourg: Biz' isten nem tudom, mit mondjak... Tudod, én... azért házasodtam meg,... a miért mindenki,... hogy ne legyek rosszabb, mint más... Csinos asszonyt vettem el, a kinek szép hozománya is volt,... mert így kellemesebb volt a dolog... Elmondhatom, hogy szeretem is,... hisz csak szereti az ember a feleségét!... rajta vagyok, hogy boldoggá tegyem...

Chavenay *(félbeszakítja):* És nyugodtan alszol?...

Du Bourg: És nyugodtan alszom!

Chavenay: Pedig hát, Du Bourg, a te fiatalságod elég viharos volt s bizony csak azért házasodtál meg, hogy véget vess ezeknek a viharoknak.

Du Bourg: Mint minden férfi...

Chavenay: Igen, mint minden férfi; csakhogy a feleséged nem azért ment férjhez, hogy véget vessen valaminek, hanem hogy kezdjen valamit el,... mint minden nő!

Du Bourg: Hát persze!...

Chavenay: Bizony persze!... És te azt hiszed, hogy ez a vég, mely pihenésre hajtja a fejét és ez a kezdet, mely szinte toporzékol... olyan könnyen megférnek egymással?...

Du Bourg: Ejnye, hallod, de átkozott rossz kedvű vagy ma este!...

Chavenay: Ah, Du Bourg, a házastársaknak ez a fogata, melyben a Mult és a Jövő vannak együvé fogva, - a Mult, tudniillik a férj s a Jövő, tudniillik az asszony - ez a fogat az első napokban szép ügetéssel indul utnak!... De már egy pár mértföldnyire férj uram, a ki ismeri az

egész vidéket, csöndesebben kezd haladni, éppen akkor, mikor ő nagysága, a ki még semmit se látott, kedvet kap a sétához. Szaladjunk, szaladjunk, szól emez, a ki teli tüdővel szivja magába az életet. Ugyan minek? felel a másik, a ki torkig van vele... Ej, ej, - gondolja magában ő nagysága - ez a czimbora, a kit mellém adtak, meglehetősen unalmas fráter! Arra téved egy pompás hátszló, mely vidáman ugrál jobbra-balra... könnyű neki, legény, nem húzza a házasság szekerét!... Ez már másféle állapot - gondolja ő nagysága - így szeretem én a dolgot!... És nekiiramodik!... Férj uram ellentáll, az istráng szakad és a házasság szekere ráesik a szegény férjre,... mialatt ő nagysága balra kanyarodik és végigvágat a sikon!

Du Bourg: Hallod, ha te azért hívtál meg engem, hogy ezt a silány metaforát feltalálhasd!...

Chavenay: Pedig azért hívtalak!...

Du Bourg (*nyugtatanul*): Hogy-hogy? Miért?

Chavenay: Azért, mert engem már rángatnak, Du Bourg barátom... mert szükségem van a segítségedre, hogy föl ne boruljak... Kérlek, ne tagadd meg ezt a segítséget... Ha rád kerülne a sor, viszonzni fogom.

Du Bourg (*nagyot lélekzik*): Ah, hát rólad van szó!... jó... azt hittem... Beszéljünk tehát rólad. Talán kezd a feleséged nyugtalanítani...

Chavenay: Nagyon.

Du Bourg: Megtudtál valamit?...

Chavenay: Semmit.

Du Bourg: Vagy egy kis kaczerkodás az, a mi bánt?

Chavenay: Még az sem.

Du Bourg: Ugy hát... Meghidegült irántad?...

Chavenay: Igen.

Du Bourg (*fölkel*): Ez az egész?... Ah, ha Rebeccáról volna szó!...

Chavenay (*szintén fölkel*): Csakhogy nem Rebeccáról, van szó!... S abban igazad van: ez még semmi. De van a dolognak egy kis bibéje. A feleségem gazdag, fiatal, szép, ünnepelt... és nincs a világon semmi egyéb baja... csak az, hogy nagyon is boldog.

Du Bourg: Ah!

Chavenay: Unatkozik, barátom, ennyi bizonyos. Életéből hiányoznak az események, hiányzik tehát az izgalom is, a mi egyedüli tápláléka az asszonyi léleknek. Olyannyira szerettem, hogy utoljára természetesnek, magától értetődőnek találta a dolgot.... s mivel természetesnek találja, ez a szerelem most már banálisnak, közönségesnek tűnik fel előtte... Hidd el, Du Bourg, a szerelemből egyforma rész jut ki minden szerelmes párnak; s ebből a részből a mennyivel többet vesz ki az egyik fél, annyival kevesebb jut a másiknak. Én az egészet a magamévá tettem, neki semmisem maradt belőle! Az ideál az volna, ha a szerelem mind a két szivben egyforma színvonalig emelkednék, de ez maga a kék ég.... És itt a földön a bölcsesség úgy látszik abban áll, hogy igyekezzék az ember egy kissé kevésbbé szeretni, mint a hogy a másik szeret. Mert akkor tán a szeretett lény a fejébe veszi, hogy az egyensúlyt helyre fogja állítani.

Du Bourg: Értem... Ez ugyan megint metafora, de azért elviselem... Hanem... honnan gondold, hogy a feleségeddel már így áll a dolog?

Chavenay (*félbeszakítja*): Ah, istenem, ezerféle tünet mutatja ezt. Először is szeszélyei, érthetetlen ötletei, migrainejei és ideggörcsei... aztán az, hogy könnyekre fakad semmiségek miatt, vagy kacagni kezd minden igaz ok nélkül,... vitatkozási kedve, makacskodásai s látnivaló igyekezete, hogy kihozzon a sodromból, csak azért, hogy aztán tüntethessen „sértett méltóságával,...” fellobbanásai, melyekkel néha keblemre borul, s azt erősíti, hogy szeret, de olyan hangon, mely elárulja, hogy nem egészen bizonyos benne s hogy inkább csak szeretné, ha úgy volna!... Aztán meg szinte másvilági szemérmesség!... Szertelen vágyódása, hogy gyermeke legyen, a bábé: monomániája... az a sok irigykedő tekintet, melyet a dajkákra vet,... sóhajtásai: „Ah, ez az igazi boldogság!...” a mi különösen hizelgő rám nézve... Szóval mit mondjak még? ezer és ezer apróság, melyet te bizonyosan épp oly jól ismersz, mint én, mert hát te is körülbelül ott vagy, a hol jó magam...

Du Bourg: Dehogy!... Rebecca ugyan nem... Rebecca regényt olvas, templomba jár...

Chavenay: Ah, igaz!... Még egy tünet, a melyről megfeledkeztem!... Ez a nagy buzgóság, mely egy szép napon ismét növekedésnek indult s mely megremegteti az embert, mert azt a gondolatot kelti fel: vajjon kisértésben van-e vagy lelkipurdalást érez, hogy ennyire neki adta magát az ájtatosságnak!... De van még egy tünet, mely borzasztóbb, mint a többi együttvéve!... a legutolsó, Du Bourg, a legszörnyűbb valamennyi közül!...

Du Bourg: S mi az?

Chavenay: A nőtlen ember megjelenése a házban! A farkas kullogása a kert alatt!

Du Bourg (*meglepetten*): Ah!

Chavenay: Ah, barátom... a nőtlen ember egy házaspár közelében az, a mi a penész a szőlőben!... ha a nőtlen ember hozzáfog!... És nincs olyan esküvő, a hol meg nem jelenik; ott volt a tieden is; ő volt az első, a ki a sekrestyében aláírta a nevét mint tanu s ő volt az első, a ki mosolyogva üdvözölte a feleségedet.... Oh, az a mosoly!... Aztán a mézeshetek alatt eltűnt, türelmesen várva az ő idejét!... Egy este.... mialatt valami balcsillagzat ragyog fölötted az égen.... viszont látod, újra megjelent. Kiszimatolta, hogy érkezett az idő, a mikor beállíthat hozzád. Itt van. Fehér nyakkendőt tett föl; mosolyog. Mosolya olyan szentelen és elbizakodott, mintha csak azt akarná mondani vele: Nos hát, kedves uracskám, most már rajtam a sor.... köszönöm, hogy terítettett számomra....

Du Bourg: Az igaz, hogy ha erre gondolunk, hát végigfut a hátunkon a hideg!

Chavenay: A mig csak Veaucourtois cousinról és Claviéres barátunkról lehetett szó.... még nem ijedtem meg.... de aznap, mikor ez a hirhedett gyönyörvadász... ez a Mortemer... tolokodott be a házamba... aznap föltettem magamban, hogy éber leszek és a hat hét óta, mióta Párisban vagyunk, folyton lesem a róka megjelenését. Oh, sokkal ügyesebb, semhogy elcsúszott látogatással árulná el a játékát... csak a múlt hétfőn került elő. Itt voltam! Csütörtökön este megint eljött!... itt voltam! Ma este újra eljön! itt vagyok!... mindig itt leszek!

Du Bourg: És mindeddig semmit se vettél észre?

Chavenay: Semmit! - ott *kullog* mint a farkas a nyáj közelében, az asszonyok körül... quaerens quem devoret!... Körben jár, de e kör napról-napra szűkebbé válik Clémence körül, a kit mulattat ennek az embernek az elméskedése.... Még csak odáig jutott, hogy nagyon kedves embernek mondja... A meddig mondja, jó! de ha majd nem fogja többé mondani... oh, akkor nagyon beteg leszek, Du Bourg!.... és hogy ez a pillanat ne következzen be soha.... te rád számítottam!

Du Bourg: Hogyan?!

Chavenay: A feleségem unatkozik!... s az az ember szórakoztatja...

Du Bourg: Igen!

Chavenay: Aztán meg, Clémence rettenetesen kíváncsi.

Du Bourg: Igen!

Chavenay: Nos tehát, ma a kíváncsiságát fogom fölébreszteni és még ez este...

Du Bourg: Jönnek!

Chavenay: Csitt!...

MÁSODIK JELENET.

Chavenay, Du Bourg, Nantya.

Baptiste (*bejelenti*): Nantya ur!

Chavenay (*örömmel*): Ah, hisz ez Nantya!...

Nantya (*bejön, kezet fog*): Én magam, kedves szomszéduram!

Chavenay: Micsoda jó szél hozta önt, kedves barátom?... Hisz ön csak az év vége felé szokott Párisba jönni!...

Nantya: Ez egyszer hamarább gondoltam rá magamat, hogy Párisba jöjjek... Komoly dologban érkezem. Egy nagy elhatározás hozott, a mely talán önt is érdekelni fogja!

Chavenay: Engem? (*Du Bourg hátrább megy s a zongorán levő albumokban lapozgat.*)

Nantya: Majd elmondom. - Chavenayné asszony?...

Chavenay: Mindjárt itt lesz s vele Du Bourgné asszony, ki oly kedves, hogy ma este velünk ebédel... meg a Troënes-pár is, a kiket magamnál tartok az egész héten át, hogy ügyelhessek egy kissé erre a kópé Troënes-re.

Nantya (*miután körülnézett*): És Antoinette kisasszony?

Chavenay: Antoinette kisasszony bele van bolondulva Párisba, a mint ez meg szokott esni olyan kisasszonyokkal, a kik éppen most kerültek ki a kolostorból!... Ma este az operában van.

Nantya: Ön nélkül?

Chavenay: Louise asszony, a ki szintén ebben a házban lakik, s a kinek a leánya még a nevelőből barátnője Antoinette-nek, megkért, hogy Antoinette-et is magával vihesse az operába. Ez az első eset, hogy Antoinette színházba megy. Roppant vágyódott rá s én nem tudtam tőle megtagadni ezt az örömet.

Nantya: Így hát ma este nem lesz szerencsém itt látni?

Chavenay: Meglátja holnap, kedves barátom,... ha eljön megbeszélni velem azt a komoly dolgot,... mely engem is érdekel egy kissé, s melyet talán kitaláltam!!...

Nantya (*élénken*): Oh, nem hiszem!

Chavenay (*mosolyog*): Megengedi, hogy Du Bourg előtt?...

Nantya: Hogyne!

Du Bourg (*hátrább megy*).

Chavenay: Nos hát, kedves Nantya, ön meg akar házasodni s csak azért jött Párisba, hogy megkérjen egy kisasszonyt.... Jó nyomon járok?

Nantya (*kissé zavarban*): Csakugyan.... arról van szó...

Chavenay: Egy kisasszonyt, akit ön nagyon szeret s aki valószínűleg viszont szereti önt?...

Nantya (*megindultan*): Remélem legalább, hogy nem vagyok közömbös neki,... de honnan gondolja, ismeri talán?...

Chavenay: Igen, egy kissé! ha, amint gyanitom, hugomról, Antoinette kisasszonyról van szó!!

Nantya: Ah, ön kitalálta, hogy...

Chavenay (*vigan*): De hát hogyne, nagy gyermek! Nyilatkozzék már végre! Ide s tova három hónapja várom, hogy *igen*-t mond hassak, még pedig igaz szívvvel!..

Nantya: Köszönöm. Lelkem mélyéből köszönöm. De, igazán, ön nem hagy időt elmondanom....

Chavenay: Ugyan mit?

Nantya: Hogy ez nem megy olyan könnyen, mint az ön barátsága és az én szerelmem óhajtják!...

Chavenay: Miért nem?...

Du Bourg (*el akar menni*): Megyek a...

Nantya (*a középén*): Nem, nem; maradjon kérem, kedves Du Bourg; egy derék ember jelenléte éppen nem fölösleges olyankor, ha valaki afféle vallomást tesz, mint a minőt én akarok tenni.

Chavenay: Ugyan, micsoda vallomást, kedves Nantya?

Nantya: Fájdalom, azt, hogy a név, melyen szólított, nem az enyém.

Chavenay: Az ön neve nem Nantya!?

Nantya: Ez csak egyik birtokomnak a neve....

Chavenay: S a családi nevét....?

Nantya: A családi nevemet nem viselem. Talán tulságosan aggodalmaskodónak fog tartani, de én természetesnek találom a dolgot. Azt hittem, hogy egy férfi csak az apjának a nevét viselheti jogosan. Nos, anyám,... anyám férjétől elválva élt,... egy ballépés miatt, melynek én vagyok a szomorú bizonyosága, s melyért sokkal inkább megszenvedett, semhogy más emlékezés élhessen bennem, mint imádandó jószágának emléke!.... Mióta megtudtam az igazat, azt, hogy olyan ember nevét viseltem, aki nekem semmim se volt, úgy véltem, hogy elég volt ellopnom a becsületét, nem lehet ellopnom a nevét is. Igazi atyámnak a nevét nem ismertem; különben se volt hozzá semmi jogom. S azért elhatároztam, hogy nevet egyik jószágomból kölcsönzök, mely anyámnak a tulajdona volt. Ime, kedves barátom, így van, hogy Nantya vagyok az egész világnak, kivéve önt, akinek tartoztam ezzel a vallomással, hogy határozhasson róla, vajjon ez az igazság akadály-e boldogságomnak?

Chavenay: Mindezt sejtettem, kedves barátom, s nem találtam egyebet az egészben egy kis nehézségnél, melyet könnyedén el fogunk osztani. Bármily czimen lett is ez a név az öné, annyi bizonyos, hogy e név egy becsületes embernek a neve, s mi a becsületes emberhez megyünk feleségül!... Tehát...

Nantya: Még mindig remélhetek!...

Chavenay (*kezet nyújt*): Mindent!

Nantya (*tuláradó örömmel rázza meg a kezét*): Ah, ön a legjobb ember a világon!

Chavenay: És a legjobb sógor!... Akarja, hogy még ma este közöljem a feleségemmel!...

Nantya: Nem, nem!... Kérem! Egy szót se senkinek, míg Antoinette kisasszonynyal nem beszéltem! A kezét meg kellett kérnem öntől, de a szívét... csak ő adhatja nekem!

Chavenay: Így hát engedelmet kíván tőlem, hogy udvarolhasson neki?...

Nantya: Természetesen!

Chavenay (*Du Bourghoz*): Kedvesek ezek a szerelmesek! Már három hónapja udvarol - engedelem nélkül!

Nantya: Oh, becsületemre mondom, egy szóval se árultam el, hogy...

Chavenay: Nagyon jól tudom!... Hanem azért ő mégis megértette önt!... Ej, ej, nagy gyermek! Megengedem, hogy udvaroljon! (*Du Bourghoz*): Egy férjjel több, látod!

Nantya: Mi az?

Chavenay: Semmi, semmi! Eszembe jutott valami, amit Du Bourggal beszélünk! Itt vannak a hölgyek.

HARMADIK JELENET.

Előbbieket, Clémence, Rebecca, Louise.

Clémence (*balról, utána Rebecca és Louise*): Ah, Nantya ur!

Nantya: Megengedi asszonyom, hogy kezét szorítsak önnek, amint falusi ember szokta? (*Megfogja mind a két kezét.*)

Clémence: Ez már kellemes meglepetés!... Még nem vártuk!... (*Nantya a másik két hölgy üdvözlésére siet, akik a kandallónál foglalnak helyet.*)

Chavenay (*egyedül van nejével az előtér közepén*): Komoly ügyek szőlították Párisba.

Clémence: Pénzdolgok?

Chavenay: Nem, szívügyek; de szörnyen diszkrét!..

Clémence (*halkabban*): Antonietteről van szó, ugy-e?

Chavenay (*meglepetve*): Hogyan, ön tudja?

Clémence: Olyan ostobának tart?!.. (*Hátrább megy.*)

Chavenay (*Du Bourghoz, aki jobbra, a zongora előtt ül*): Ilyenek a kedveskedései!...

Nantya (*Rebeccához*): És az egészsége, asszonyom?

Rebecca (*a színpadon, a jobb oldali causeuse-ön*): Oh, ne is kérdeje! Roppant migraine-em van ma este!...

Clémence (*Nantyahoz*): Ha Chavenay ur előbb értesített volna minket, hogy ön itt van...

Chavenay (*Du Bourghoz*): Chavenay ur!.. Azelőtt Gaston voltam...

Du Bourg (*Chavenay-hoz*): Rebecca engem mindig Anatole-nak hív...

Chavenay: Hadd el, ez se bizonyít semmit!...

NEGYPEDIK JELENET.

Előbbie, Troènes.

(Ugyanazon ajtón jön be, a melyen a hölgyek.)

Chavenay: Ahá, itt van Troènes, a ki végre elszitta a szivarját... *(Nantya és Troènes kezét fognak.)*

Troènes *(rossz kedvvel):* Valamivel csak agyon kell ütni az időt!... Ezt az egyet elfelejtették megtiltani!

Chavenay *(Du Bourghoz):* A gondnokság még most is a begyében van! *(Hátrább megy, a hölgyekhez.)*

Troènes *(Nantyaához):* Csak nem képzeled, hogy mulatok nála!...

Nantya: Miért ne? Elég kedves emberek járnak hozzá!

Troènes *(meglepetve körülnéz):* Ah!... ilyen asszonyok, mint ezek! Köszönöm. Hát ön, ön eredetieknek találja őket, mondja?

Nantya: Eredetieknek? Nem, de...

Troènes: Ah, ha arra az időre gondolok, a melyet Florine-nal, Crevette-tel és Cocote-tal töltöttem!... Ah, ezek már eredeti asszonyok voltak!

Nantya *(tréfás hangon):* Ah, meghiszem!...

Troènes: De ezek tisztességes asszonyok!...

Nantya: Nos és Troènesné asszony!? Őt se találja kedvesnek, elragadónak?

Troènes *(közömbösen):* De igen,... kedves,... kedves.

Nantya: S aztán szép!?

Troènes: Igen,... igen,... elég szép.

Nantya: És jó... és gyöngéd... és?

Troènes: Az, az, de nem eredeti!...

Nantya *(magában):* Mint Crevette. *(Hátrább megy, ama csoport felé, mely a kandalló körül telepedett le, mialatt Troènes, a ki előbb távozott helyéről, mint Nantya, a jobb oldalon levő sakktáblás kis asztalhoz ül le, hátat fordítva mindenkinek.)*

Rebecca *(a kandallónál, folytatva a társalgást):* Hogyan, ez a regény nem tetszik önnek?

Chavenay: Nem bizony.

Du Bourg: Micsoda regény?

Rebecca: A melyet Mortemer ur hozott!

Nantya *(Chavenayhoz):* Ah! El szokott jönni az az ur?...

Chavenay *(megint előrejön):* Igen, néha... esténként.

Nantya *(gunyosan):* Még mindig kéreget?...

Chavenay *(a zongora mögött áll, Du Bourg mellett, a ki folyvást egy albumot lapozgat):* Igen, csakhogy most szavazatokat kéreget. A társaság kitüntetett udvarlója akar lenni s e végből kéregeti a hölgyek szavazatát. *(Halkan Du Bourghoz):* Hallgasd csak ezt.

Louise (*a középen levő asztalnál a nézőnek szemben ülve*): Nos, legelőször is az enyémet hódította meg. (*Férjére néz, a ki a sakk- és a táblafigurákkal építget s neki hátat fordít.*) Nem is képzelek finomabb, vigabb, jobb modoru, szóval kellemesebb embert!

Chavenay (*halkan Du Bourghoz*): Nos, Troënes már kikapta a részét.

Clémence (*az asztal mellett, jobbra ül s dolgozni kezd*): Bizonyára olyan ember, a ki egy pillanatra se válik unalmassá.

Chavenay (*épp úgy, Du Bourghoz*): Most rám került a sor.

Rebecca (*előbbre jön, hogy jobb oldalt helyet foglaljon, előveszi a himzéséhez való hárászt*): És milyen tűz van a szemében!... Arczán az élet viharainak nyoma!... Ah, milyen szenvedélyei lehettek ennek az embernek!... (*Leül.*)

Chavenay (*Du Bourghoz*): Ez meg neked szól!.. persze, mi... szenvedély dolgaiban, nem versenyezhetünk velők.

Du Bourg: Csak nem szöktethetem meg Rebeccát!?

Nantya (*a hölgyek mögött*): S ma este is el fog jönni ez az ur?

Clémence: Azt hiszem, igen, Claviéres és Veaucourtois cousinnel.

Chavenay (*óráját nézi, Du Bourghoz*): Kilencz óra!.. Az ellenség nincs messze!

Du Bourg (*állva, halkan*): Akkor hát végezd be, a mit elkezdted s mondd meg végre, hová czélzasz ezzel a rejtélyeskedéssel?

Chavenay (*folyvást hallgatózik*): Majd ha itt lesznek!

Du Bourg: Hallod talán, hogy jönnek?

Chavenay (*épp úgy*): Szimatolom őket! (*Az ajtó kinyílik*) Fegyverkezzünk, Du Bourg!... közeleg a nőtlenek tábora.

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbieket, Veaucourtois, Claviéres.

Baptiste (*bejelenti az érkezetteket*): Veaucourtois ur! Claviéres ur!

Chavenay (*halkan Du Bourghoz*): Ah, a generális tehát várakoztat magára!

Veaucourtois (*nagyon elegánsan öltözve*): Ah, bravo! ah, bravo!... ezek a virágok a lépcsőn... az előcsarnokban!... (*Hangja megtörik, tátott szájjal erőlködik beszélni, de nem tudja folytatni.*)

Clémence: Ah, istenem, mi az? (*Mindenki fölkel, körülfogják Veaucourtois-t és leültetik.*)

Claviéres: Bocsánat!... az egésznek semmi jelentősége... idült rekedtség... egy kis elfulás... megcsik néha... Eh, Veaucourtois!

Veaucourtois (*hangját félig-meddig visszanyerve*): Semmi bajom, kérem, semmi bajom... egy kis számárhurut az egész... ez a lépcső... s én úgy járok a lépcsőn, hogy minden negyedik fokra ugrom rá... a vérem meg nagyon hamar a szívemre tódul... olyan sebesen...

Claviéres: E szerint még mindig gyöngélgedő, cousin?

Veaucourtois (*fölkel*): Olyan kényes a szervezetem, mint egy asszonyé! Nem vagyok hordár,... hogy egészséges legyek!...

Clavières: No, most már egészen rendben van!.. (*Üdvözlí a hölgyeket.*)

Veaucourtois (*megfogja Chavenay kezét s meg akarja csókolni*): Hogy van, bájos cousine?

Chavenay: Jól és ön?

Veaucourtois: Ah, bocsánat, azt hittem, hogy a kedves cousine!... de hol is van hát? (*Keresztülmegy a színen, Chavenay-nét keresve.*)

Chavenay (*Clavièreshez*): A rövidlátása még erősebb, mint a múlt hónapban, nem igaz?...

Clavières: Hogy az ördögbe ne volna erősebb! Minden éjjel korhelyeskedik s csak reggel fekszik le! De hova megy hát? (*Hátrább megy, keresztül a színen, Veaucourtois után, a nagyobbik asztal mellett elhaladva.*)

Veaucourtois (*a ki átment az egész előtéren, Troèneshez érve, mint fentebb*): Kedves cousine!.... (*Troènes meglepetve néz rá.*) Ah bocsánat, azt hittem, hogy...

Clavières (*elcsipi Veaucourtois-t s arra felé fordítja, a hol Clémence van*): Erre!... erre!...

Veaucourtois: Ah, helyes, helyes! (*Üdvözlí Clémence-t.*)

Clavières (*visszajön a jobb oldalra s leül Rebecca mellé*): Ah, ez épen nekem való ülőhely! (*Rebeccához*). Hogy érzi magát asszonyom?

Rebecca: Jól, köszönöm.... (*Körülnéz, hogy vajjon meghallhatják-e s aztán halkabban.*) Ön hát nem volt ott, a hová kértem?

Clavières (*épp úgy; feléje hajlik, mintha munkáját nézné*): Hogyan, nem voltam ott? De hisz épp egy óráig vártam önre!

Rebecca (*épp úgy; élénken*): Ah, hogyisne! Ott lett volna négykor?

Clavières: Négytől ötig. Tizenegyszer sétáltam körül a Saint-Germain des Prés-ben!

Rebecca: L'Auxerrois-t akart mondani?

Clavières: Des Prés-t.

Rebecca: De hisz L'Auxerrois-t mondtam.

Clavières: Des Prés-t mondott.

Rebecca (*bosszusan*): Ah, ha önnek ilyen hallása van! Csitt, figyelnek ránk! (*Du Bourg fölkel s hozzájuk megy; úgy tesznek, mintha a himzést néznék.*) Ugy-e, csinos ez a himzés?

Clémence: Mortemer urat nem látta ma este Clavières ur?

Clavières: De igen, asszonyom, engedelmeivel. Egy házban lakunk. Bizonyosan tudom, hogy el fog jönni.

Veaucourtois (*Louise fölé hajolva, a ki fényképalbumokat nézeget*): Oh, pompás! Pompásan el van találva!...

Louise: Hogyan? Ismeri?

Veaucourtois: Ez Theresa!

Louise (*nevet*): Dehogy, nézze meg csak jobban.

Veaucourtois: Oh, pompás!.. Ez Tom Pouce!..

Louise (*épp úgy*): Dehogy!... Egy ur háttal fordulva.

Veaucourtois: Oh, pompás!...

Chavenay (*tul az asztalon és a hölgyeken*): Hát a rákászleány mit csinál, cousin?

Veaucourtois: Ah, a felséges teremtés! Valóságos gyöngy! Énekleczkéket adatok neki!... Minő hang! Eszembe juttatja a Farinellit!

Clavières (*magában*): Oh, sapristi! Vigyázzunk! (*Fölkel és a szélső jobboldalra megy.*)

Veaucourtois (*Clémence-hoz*): Mert hiszen tudja, hogy én fedeztem fel a... a... a... (*Erőlködik, hogy eszébe jusson.*) Hogy is mondjam csak? Nem emlékszem a nevekre!.. A.. a.. a..

Clémence: A Farinellit, igen tudjuk. (*Fölkel és megszökik a jobboldalra.*)

Veaucourtois (*visszafordul Chavenay felé*): A Farinellit!... Az utcán árulgatta a szegény a... a... a... Nem találom meg a szót... a.. a... a...

Chavenay: A gyufát!... Igen. (*Megfordul és megint hátramegy.*)

Veaucourtois (*ugyanaz a játék Du Bourg-val, aki Troènes-t nézi, a mint ez a sakktábla-figurákkal építget.*) A gyufát!... Történt pedig ez... mikor is történt ez?... Várjanak csak!... Szé... igen... Nem emlékszem a dátumokra.

Du Bourg: 45-ben történt... Ugyan, hagyja már abba! (*Hátrább megy.*)

Veaucourtois: 45-ben... csakugyan 45-ben!.. Hát mégis jól mondtam... (*Troènes felé fordul.*) Elintéztem, hogy szerződtessék az operához, a hol... a hol...

Troènes (*szökve*): Kifütyülték.... Én is ott voltam...

Veaucourtois: Kifütyülték!.. Ön is ott volt!.. Dehogy! Ön összetéveszti! (*Egyedül van a sakkvár előtt, melyet Troènes épített. Lorgnonján át nézi a sakkvárt.*) Azt akartam mondani!...

HATODIK JELENET.

Előbbieket, Mortemer.

Baptiste: Mortemer ur! (*Különböző mozgólódások mindenfelé.*)

Clémence (*a belépő Mortemerhez*): Már nem reméltük többé, hogy még ma este látni fogjuk, Mortemer ur.

Mortemer (*vidáman*): E szerint vártak, asszonyom? (*Üdvözli a nőket.*) Hölgyeim! (*Chavenay-hoz*): Uram! Uraim! (*Észreveszi Nantya-t; hidegen üdvözlik egymást.*) Az operából jövök.

Rebecca: Ah, nos, minő sikere volt az új énekesnőnek?

Mortemer: Csinos leány, hanem a hangja gyöngye.

Veaucourtois (*balra, az előtérben, a két asztal közt, de a nézőhöz közelebb és feléje fordulva, egy kis széken ül*): Majd ha a Nina énekel, az lesz a siker!

Clémence (*visszaül a helyére*): És aztán... mi ujság?

Mortemer: Szerettem volna olyat mondani asszonyom, a mit ön bóknak nevezne, de elhallgatom!

Clémence: Hogyan, ön, aki máskor olyan érdekes történetkéket tud elbeszélni, ez egyszer úgy jött, hogy nincs számunkra egyetlen kis anekdotája sem?!... Nem mond semmi ujságot?

Louise (*a ki nem kelt föl a helyéről*): Semmi elmésséget?

Rebecca (*mint Louise*): Nem történt valami érdekes eset?!

Nantya (*balra, szélről*): Valami tűzvész?

Mortemer (*ajkát összeszorítva, de türtőztetve magát*): Nem, nem volt tűzvész! igazán resteltem, hogy ujság nélkül jöttem, de.... mit tegyek? Kereket oldjak?

Clémence: Nem! Üljön le; csakhogy arra ítélem, hogy nagyon elmésnek kell lennie!

Mortemer (*Rebecca és a zongora közt ült le*): Ha segítségemre lesz!

Clémence: Ön tehát ma nem tett látogatásokat s szokása ellenére nem látta egész Párist?

Mortemer: Engedelmet kérek: tizenegy órakor a Prefét urnál voltam s tudtára adtam a Du Bourgné asszony kívánságát, azt az ormótlan nagy fát illetőleg, mely elzárja előle a kilátást a Champs-Elysées köröndjére...

Rebecca (*élénken*): Ah, nem feledkezett meg rólam?

Mortemer: Akarva se tudnám tenni...

Rebecca: És a Prefét?

Mortemer: „Nem éppen arról van szó,” - szóltam a Prefétnek - „hogy Du Bourgné asszony lássa a járókelőket, de a mi sokkal fontosabb, hogy a járókelők lássák Du Bourgné asszonyt.” A Prefét mosolygott és azt felelte, hogy a kívánság nagyon helyén való!

Rebecca: E szerint... a... fát... ki fogják vágni?

Mortemer: Ki fogják vágni!

Rebecca: Csókolja meg a kezemet. (*Du Bourg-hoz*): Megengedi, uram?

Mortemer (*Du Bourg-hoz*): Már megtörtént!

Du Bourg: Akkor hát megengedem.

Mortemer (*Clémence-hoz*): Ahogy a Prefét-tel végeztem, asszonyom, úgy egy óra tájban, tűvé tettem a várost, hogy felkutassam azt a híres szövetet...

Clémence: Ah! (*Rebeccához*): Arról a ruháról van szó, kedvesem, arról a gyönyörű ruháról, mely Vladeonovné asszonyon volt a multkor, az olasz operában!... Olyan szövet, édesem, a minőket csak az Ezeregyéjszakában emlegetnek.

Rebecca: Nos?

Clémence: Természetesen meg kellett tudni, honnan való ez a mesés ruha...

Mortemer: S már megtudtam!

Clémence: Megtudta?

Mortemer: A szövet indiai...

Rebecca: S hogy jött rá?

Mortemer: Ah, ez az én titkom!

Clémence: De ha Indiába kell menni, hogy az ember megszerezze...

Mortemer: Onnan jövök. (*Szövetmintát ad át Clémence-nak.*)

Clémence (*elragadtatva*): A minta! Meg fogom kapni a szövetet?

Mortemer: Holnap reggel!...

Louise: De hisz ez valóságos álom!

Clémence (*mind a két kezét odanyújtja Mortemernek*): Ön tündér... igazi tündér!...

Mortemer: Ime, ez az, a minek utána járhattam még a nap első felében; délután a magam dolgát végeztem, aztán néhány látogatást tettem, nem feledkezve meg bizonyos prospektusról, mely a saint-florent-i kőszénbányákat ismerteti s melyet Chavenay ur kívánt... *(Átadja Chavenay-nak a prospektust.)*

Chavenay: Nagyon köszönöm.

Mortemer *(feláll):* Nem feledkezve a Troènes-né asszony hangverseny-jegyeiről... *(odaviszi s átadja Louise-nak a jegyeket.)*

Louise: Ah, elhozta?

Mortemer: Sem arról a megtalálhatatlan arczképről, a mely Du Bourg urnak a gyűjteményéből hiányzott.

Du Bourg *(a kinek átadja az arczképet):* Ah, uram!

Clémence: Igazán, olyan, mint a nap... annyi a sugara, hogy mindenkinek jut belőle!... És öt órákor hazament?...

Mortemer *(visszaül a helyére):* A hol ujszerű kaland várt reám.

Rebecca: Ah, itt a történetünk!

Mortemer *(mintha visszavonná, a mit mondott):* Azaz... azt mondtam, hogy „várt reám”?!... nem! bocsánat! Nem éppen velem esett meg a dolog, hanem egyik barátommal; csak hogy magam is ott voltam, a mikor történt!

Louise: }
Rebecca: } Halljuk a történetet, a történetet!
Clémence: }

Mortemer: Oh, semmiség az egész!... Nincsenek jelen kisasszonyok?...

Clémence *(nyugtalankodva):* Talán olyas...

Mortemer *(élénken):* Oh!... elbeszélhető dolog, asszonyom! Bennem megbizhatik. De végre is, kisasszonyok jelenléte nem okvetlenül szükséges hozzá.

Rebecca: Hallgatjuk.

Mortemer *(vigan):* Egy ur, a kit C.-nek fogok nevezni, ugy egy évvel ezelőtt, feleségül vesz egy szép özvegyet, B. urnak az özvegyét. A szép asszony, a kit kissé kacérnak mondtak, meghal, s a papirjai között C. leveleket talál, melyekből kétségtelen, hogy a meghalt feleség igen jó viszonyban volt az én barátommal, a kit A.-nak fogok nevezni, C. odarohan ehhez, s égve a haragtól, azt proponálja A.-nak, hogy verekedjék meg vele életre-halálra... Az ördögbe is, szól A. barátom, ön tulságosan heves! És tulajdonképpen miért vágnók mi el egymásnak a torkát? - Mert a feleségem és ön... - De, soha!... - S ezek, nem az ön levelei ezek?... Az én barátom rápillant a csomagra... - Igen, csak hogy ez nem tartozik önre!... - Hogyan, ez nem tartozik reám?... - Persze, hogy nem, nézze meg csak a keletet! 1859! Nos, 59-ben, Clémencéné asszony még nem volt az ön felesége... a B. ur felesége volt... Következésképpen csak B. urnak tartoznám felelni s igazán nem tudom, mit avatkozik ön ebbe?... C. kijön a sodrából, elteszi a leveleit, néz, fülét vakarja... - Ah, igen, igen, talán... De mégis!... - Mit mégis?... Azért egy kissé én is... - Dehogy, a legkevésbé sem! Csak a szegény B.... - Az igaz, valóban csak a szegény B.... Uram, bocsánatot kérek... - Nincs miért, uram... - Jean! Kísérje ki a nagyságos urat... Emberünk eltávozik és nem tud hová lenni örömeiben, hogy az, a mitől félt, egy kissé hamarabb történt, mint gondolta.

Chavenay: Az eset csakugyan új s bizony sok szó fér hozzá.

Clavières: Dehogy!... Kétségtelen, hogy ennek az embernek semmi joga elégtételt kérni.

Nantya (*a ki a szalon másik részében Du Bourg-val sakkozik, nyugodtan és nyomaték nélkül*): Megvallom, én az ellenkező véleményen vagyok. A férj helyében én úgy gondolkodtam volna, hogy mikor feleségül vettem a szóban lévő hölgyet, magamévá tettem multjának becsületét is s megöltem volna ezt az A. urat - elődömnök a számlájára.

Mortemer (*mosolyog s nyugodtan fordul meg, hogy Nantyanak válaszoljon*): Igen ám, hogy ha ez az A. ur engedte volna magát megölni... csak hogy nem egyezett volna bele.

Nantya (*épp úgy, játszva*): Nem kérdeztem volna a véleményét.

Mortemer (*épp úgy*): Ha ismerné uram, a kiről beszél, tudná azt is, hogy az illető a milyen kellemes és szeretetreméltó, így társaságban, épp oly veszedelmes ember arra nézve, a ki megsérti.

Nantya: Valóban nem ismerem, uram, de őszintén szólva, azok után, a miket róla mondott, nem is vágyom vele megismerkedni; megvallom egy cseppet se tudom becsülni az olyan embert, a ki ily kedélyesen tud gúnyolódni azon, a mit én komolyabb dolognak tartok: egy becsületében sértett ember méltó felháborodásán.

Mortemer: Nekem úgy tetszik, fiatal barátom, hogy ön, korához képest, nagyon is puritán. Higyje el, a társasélet föltételei nem igen egyeztethetők össze ezzel a szigorúsággal, a mely ki akarja irtani e világból a *mosolyt*.

Nantya: A *mosoly* ellen uram, semmi kifogásom; sőt hiszem, hogy helyén lehet néha a gúnymosoly és a megvető mosoly is. Csak hogy azt képzelem, a gúnymosoly nem arra való, hogy a komoly és tiszteletreméltó dolgokat sértegesse, hanem arra, hogy a nevetséges gyöngéket és a bünöket tegye czéltábláivá.

Mortemer: Például milyen nevetséges gyöngéket és milyen bünöket?

Nantya: Például azoknak az embereknek a nevetséges önzését, a kik előtt, mint az ön barátja előtt, nincs semmi szent, a kik úgy élnek, mintha az étellel csak egyetlen kötelezettség járna: az, hogy a lehető legkellemesebben töltsük el. Azoknak az embereknek a szemetszuró kártékony és nevetséges önzését, a kik csak kényelmüknek élnek s akik férjek és apák nem akarnak lenni, hanem csak parazitákként élőködnek a társadalomban, a lehető legközelebb minden gyönyörhöz s a lehető legtávolabb minden kötelességtől!

Mortemer (*folyton mosolyogva*): Pompás!...

Nantya: S ezek az emberek, a kikről beszélek annál veszedelmesebbek, mert mikor megvénülnek, sehogy se akarják elhinni, hogy nem fiatal emberek többé,... mert abban a korban, midőn jó példával kellene előljárniok, se öregek, se fiatalok, hanem szánalmasan kétes lények, a kikben semmi sincs a fiatal emberből, csak a szenvedély és semmi sincs az öregből, csak a kitanultság!... Annál veszedelmesebbek, mert mikor jó példát várhatnánk tőlük, csak a vétkezésben járnak elől.

Mortemer (*sápadtan; de hirtelen mérsékelve magát, Veaucourtoishoz*): Veaucourtois, erre neked kell válaszolnod! Rajtad a sor, beszélj.

Veaucourtois (*mintha álmából keltették volna fel*): Mi tetszik?... Mit csináljak?

Mortemer: Felelj meg ennek az urnak arra a kis prédikációra, melyet a fejedhez vágott.

Veaucourtois: De hisz ez igen... Igen... Hogy is mondjam csak? Nem találom meg a szót!...

Mortemer (*felállva*): Én megtalálom! Ez igen szép és tökéletesen igaz!... s nem is képzelhető nagyobb impertinencia... (*Nantya hirtelen fölemelkedik, aztán a többiek is*)... mintha valaki

nem úgy viselkedik, a hogyan a korához illik... És... én, mikor meg fogok öregedni, kiállok az utczaajtóba s onnan fogom kiáltozni, hogy: megvénültem, megvénültem!...

Chavenay (*magában; szintén felállott*): Határozottan javithatatlan! (*Nantya visszamegy a hölgyekhez. Behozzák a theát. Clémence a theát kitöltögetni készül.*)

Mortemer (*Chavenayvel és Veaucourtoisval magukra maradtak az előtérben jobbra*): No nézd! De hát mit keres itt ez az urfi?

Veaucourtois: Nekem sehogysem tetszik ez az ember.

Mortemer: Bizony, nektek ugyan megadta.

Claviéres: Miért éppen nekünk?

Mortemer: De hát majd megcsipitek még!

Veaucourtois: Meg bizony, teringette!...

Chavenay (*a színen, balra, halkan Du Bourg-hoz*): Rajtunk a sor, Du Bourg. Itt a pillanat. (*Mind a ketten a dolgozószoza felé mennek s pár pillanat multán, a jelenet végén, észrevétlenül el. Veaucourtois átmegy a színen s megvetően néz arra az üres helyre, a hol Nantyat véli. Nantya a kandallóhoz ment, a hol Louise és Rebecca ülnek.*)

Claviéres (*visszatartja Mortemert, a ki a háttérbe akar menni*): Mondd csak, választottál-e már?

Mortemer: Közülök?!... Nem én. Miért választani? - Mindegyiket választom.

Claviéres (*épp úgy*): Ah, csakhogy én!... Követtem a tanácsodat, hisz érted!... Nekem már van tüzhelyem!... De hogy kétfelől ne ostromoljuk...

Mortemer: Du Bourgné asszony, mi? (*Claviéres hunyorít*): S mennyire mentél már vele?...

Claviéres: Oh, még sehogyse vagyunk!... Tegnap volt az első találkozó a Pére Lachaiseben.

Mortemer: A Pére Lachaise-ben? Vigan lehettetek!

Claviéres: A második pedig az imént lett volna, a Saint-Germain des Présben, a hol vagy egy óráig Flandrint tanulmányoztam... Még most is oda vagyok a fáradtságtól!...

Clémence (*egy csésze theát kínálva*): Claviéres ur.

Claviéres: Asszonyom!... (*Elveszi a csészét s baloldalt arra a székre ül, melyet előbb Veaucourtois foglalt el.*) Istenem, milyen jó is nyugodtan üldögélni és theázni!

HETEDIK JELENET.

Előbbieket, Chavenay és Du Bourg nélkül.

Mortemer (*egyedül maradt az előtérben, jobbra. Chavenay-t nézte, aki Du Bourg-val bement a dolgozószozába.*) A férjek elillantak; de ez az urfi még most sem tágit! És a többiek is itt lábatlankodnak. Hogy rázhatnám le őket a nyakamról? Nem adnám sokért, ha egyedül maradhatnék az asszonyokkal!... (*Észreveszi, hogy Veaucourtois alattomban elcseni kalapját a zongoráról*) Elméssz?...

Veaucourtois: Csitt! Utána megyek Ninának!

Mortemer: Hova a pokolba?

Veaucourtois: Florinehez! Bevezettetem a Florine társaságába, hogy formálódjék egy kicsit!... Vacsorával várnak, eljössz?

Mortemer: Nem én, hanem magaddal vihetnéd Troënes-t.

Veaucourtois (*Troënes-t nézi, a ki a zongora mögött alszik*): Ezt a murmutért?

Mortemer: Fölélesztenéd egy kissé a szegény fiut. Itt egészen megdohosodik!... Aztán megbarátkozol vele... és a felesége, a kinek megtetszettél...

Veaucourtois (*elragadtatva nézi Louiset, a ki a theáját czukrozza*): Eh, eh! Nem csodálom. Az imént mélyen a szemébe néztem szegény asszonykának; s ez aztán a szem, ez az enyém! (*Meresztgeti a szemét.*) Tudod, nekem a szemembe van az erőm!... Rájok nézek, így!... és megigézem őket! (*Arrafelé fordul, a merre Louiset látta; de Louise a háttérbe ment s helyét Claviéres foglalta el, a ki rumot önt magának; Veaucourtois tehát Claviéresre veti szerelmes pillantásait.*)

Claviéres (*nyugodtan*): Hallod-e, hé, engem ne magnetizálj!

Clémence: Mortemer ur!

Mortemer: Asszonyom! (*Odamegy, hogy elvegye a csészét.*)

Louise (*Troënes-hez*): Férjemuram!...

Troënes: Mi... mi az?

Louise: Akar egy csésze theát?

Troënes (*fölkel*): Theát?! Herbatheát?! Hisz azt akkor issza az ember, mikor ki van merülve a mulatságoktól s rossz az emésztése!..... (*Louise visszamegy.*)

Veaucourtois (*Troënes-hez, a zongorán keresztül.*) Ha előbb mulatni akar, tudnék én egy felséges mulatságot.

Troënes: Hol?

Veaucourtois: Florine-nál!

Troënes: Az én hajdanimnál!... A ki olyan eredeti.

Veaucourtois: Csecse kis leány, mi?

Troënes (*felugrik*): Teremtette, meghiszem, hogy én is ott leszek! Tudja mit, én majd leszököm a cselédlépcsőn s odalenn találkozunk.

Veaucourtois (*dudol*): Helyes!

Troënes (*egyszerre nagyon jókedvű lett, magában dudolva*): Elillanok, mint egy árnyék s szentül megfogadom, hogy vissza sem térek. (*Megszökik az ebédlőbe vezető ajtón.*)

Mortemer (*balra ül s theázik. Veaucourtois-hoz*): Nos?

Veaucourtois: Megszöktettem!... s magammal viszem... (*Ismét megállott az esze. Rémiült pofával hallgat el.*) Hova is mondtuk, hogy elviszem?

Mortemer: Florinehez.

Veaucourtois: Persze, hogy Florinehez! Nagyszerű lesz! (*Dudol.*) Igen, igen, elillanok, mint egy árnyék. (*Eltávozik, miután előbb menetközben megszólította Nantyt, a kit Troënesnek vélt.*)

Mortemer: Tehát már négygyel kevesebben volnánk! (*Claviéreshez.*) Te nem tartasz velők?...

Claviéres (*balra ül*): Köszönöm! Nagyon jól érzem magamat, pihenek... legalább felejttem egy kissé Rebeccát.

NYOLCZADIK JELENET.

Előbbiek, Veaucourtois és Troënes kivételével.

Clémence: Chavenay ur... *(körülnéz a férje után.)* De hát hova lettek azok az urak?

Louise: Chavenay urnak dolgozószobájában vannak. *(A cabinet ajtaja félig nyitva maradt.)*

Clémence: Nem isznak theát? *(Hangosabban szólítja.)* Chavenay ur!

Claviéres *(kidugja fejét a félig nyitott ajtón. Rémtől arcát vág s levelet tart a kezében):* Parancsol?... Szólitott asszonyom?

Clémence: Istenem, mi baja?

Claviéres: Semmi! Fontos dolgom van! Olyan valami jutott tudomásomra!... Hagyjon kérem értekezni Du Bourg-sal! *(Eltűnik.)*

Clémence: De miféle fontos dolga lehet?

Du Bourg *(megjelenik az ajtóban, mint előbb Claviéres. Ő is roppant megrökönyödött arcát vág):* Az ég nevére asszonyom, egy percnyi türelmet!... *(Eltűnik.)*

Rebecca *(meglepetve. Fölkel):* Anatole is!

Clémence *(nem hagyja abba):* De mondja kérem...

Claviéres *(kivül):* Később! Csukd be az ajtót, Du Bourg! *(Hallatszik, a mint bezárják az ajtót kulccsal.)*

Clémence *(Louise):* Hisz ez érthetetlen! *(A cabinet ajtaja mellett marad, Nantyával, a ki iparkodik őt megnyugtatni.)*

Rebecca *(állva, izgatottan):* Ez az arc! A férjem!... Megtudott mindent! *(Claviéreshez, a ki nyugodtan theázik):* Keljen föl, el vagyok veszve.

Claviéres *(megszeppenve):* Micsoda?

Rebecca: A férjem megtudott mindent!... Talán ránk ismert valaki a Pére Lachaiseben!

Claviéres *(rémtől):* Eh, ugyan!

Rebecca: Beszélnem kell önnel.

Claviéres: De...

Rebecca: Rögtön. Vegye a kalapját s nyujtsa a karját!

Claviéres: Én...

Rebecca: Csitt! *(A háttérbe megy s készülődik a menetelre.)*

Claviéres *(visszateszi a csészéjét):* Teringettét!... *(A kalapját keresi.)*

Mortemer: Elmész?

Claviéres *(bosszusan):* El hát!... Még pedig ő vele!

Mortemer: Bravo!

Claviéres: Köszönöm! *(Átmegy a színen.)* Itt hagyni ezt a pompás tüzhelyet! Ezt a pompás theát!

Clémence *(Rebeccához, a színen):* Máris?...

Rebecca (*lázasan, izgatottan*): Igen édesem, a migraine-em már szinte tűrhetetlen! Mondja meg kérem Du Bourgnak, hogy nem várhattam be s hogy kocsira ültem... Claviéres ur oly szives lesz és elkísér.

Clémence: Jó éjt.

Rebecca: Köszönöm. - Menjünk uram...

Claviéres: Itt vagyok asszonyom!... Hölgyeim... (*Magában, Rebeccát követve és siralmas arccal nézve a tüzhelyre.*) Pedig olyan jól éreztem itt magamat!

KILENCZEDIK JELENET.

Mortemer, Clémence, Louise, Nantya.

Mortemer (*a színpadon, a kandalló mellett Nantya nézve, ki a hangjegylapokat forgatja*): Így már hadd kevesebben volnánk! - De hát ez az urfi sohasem fog elmenni?

Clémence (*folyton a cabinet ajtajára nézve*): Kulccsal zárta be!... Mi lehet ez?

Louise (*jobbra*): Nini, a férjem eltűnt.

Mortemer: Igen, asszonyom, még pedig Veaucourtois urral.

Louise: Ah! Istenem! Már megint!

Clémence: De hát hová viszi?

Mortemer: Ugy hiszem, az operába.

Louise (*rémülten*): A színpad közepé! Nem akarom, hogy oda menjen! Ugy a szívemre kötötték, hogy ne ereszszen a színpadnak még a tájkára sem!

Nantya: Akarja asszonyom, hogy fölkeressem és visszahozzam?

Louise: Ah, kérem, legyen oly szives!

Nantya: Azonnal! (*Veszi a kalapját elő.*) Az operában tán meglátom Antoinettet! (*Fenn.*) Csak vele térek vissza asszonyom!...

Louise: Köszönöm!... (*Utána szalad.*) Fogasson be a kocsiba, kedves Nantya ur! (*Beszéd közben kimegy vele.*) Menjen kocsin!

TIZEDIK JELENET.

Clémence, Mortemer.

Mortemer (*triumfálva*): Héttel kevesebben! Végre! (*Ugy tesz, mintha a kalapját keresné... Clémence a cabinet ajtajánál hallgatózik.*)

Clémence (*megfordul a zörejre, melyet Mortemer egy szék félretolásával okoz*): Ön is megy?

Mortemer: Ha úgy kívánja!...

Clémence: Mindjárt elmehet, de előbb mondjon jó éjt Chavenay urnak, a ki csak nem marad örökké ebben a szobában bezárkózva.

Mortemer (*visszateszi a kalapját valamelyik butordarabra, édeskésen*): Maradok akár hajnalig!

Clémence: Mit gondol, mi lehet ez?

Mortemer: Micsoda?

Clémence: Ez a fontos ügy, a mit így titkol előttem!...

Mortemer: Valami jelentéktelen dolog lesz kétségtelenül... Hisz tudja, hogy a férfiak szoktak a feleségeik előtt, még csekélységekben is?!...

Clémence *(a színpadon, még mindig az ajtóra nézve)*: Neki nem szokása.

Mortemer: De igazán, ön oly izgatott, a szemei úgy fénylenek!... Annyira foglalkoztatja önt ez a dolog!... Bizonyos vagyok benne, hogy láza van!

Clémence: Oh, annyira nem vagyunk!

Mortemer *(megfogja a kezét)*: De bizony!... Engedje meg! Én egy kissé orvos is vagyok!...

Clémence *(még mindig csak a cabinetre ügyelve)*: Igazán?

Mortemer: S megmondhatnám a titkát is ennek az izgatottságnak, melyet oly gyakran látok önön, ha megengedné, hogy ily merész legyek!...

Clémence: Megengedem.

Mortemer *(gyöngéden)*: Nos, ennek az oka asszonyom: az unalom.

Clémence *(ugy felel, mint a kinek másutt jár az esze)*: Az unalom?... *(Hallgatózik.)* Nem hallott valami neszt?

Mortemer: Nem... és minthogy Chavenay ur nemcsak igen derék és jó ember, hanem kifogástalan férj is, a ki önt úgy szereti, mint a hogy bármelyik eszes férj szereti a feleségét; engedje megvallanom, hogy ha ön mégsem oly boldog, mint a mennyire megérdemli, ez nem az ő hibája, hanem... az öné!...

Clémence: Az enyém!... és miért?

Mortemer: Igen, igen! Az öné, mert nincs igaza, ha a férjétől, bármely tökéletes férj is Chavenay ur, megvárja azt a lankadatlan figyelmességet, azt a lázat, azt a szenvedélyt, melyet talán álmodott; mert ez, néha vele jár a szerelemmel, de nem - a házassággal; a férj nem szerető, és...

Clémence: Igazán, de ez már nem természetes!... én kopogtatok!...

Mortemer: Kopogtat?

Clémence *(a cabinet ajtajánál kopogtat)*: Barátom!... Éjfél elmúlt!

Chavenay *(kivülről)*: Igen... mindjárt!

Mortemer *(élénken)*: No, lássa! Ön hívja, s ő így felel: *Mindjárt!* Egy férfi, asszonyom, egy férfi, a kinek ön azt mondja: hogy éjfél elmúlt, s a ki azt feleli: *Mindjárt!*

Clémence *(az asztal felé megy s az asztal mellett leül)*: De hogyha dolga van!

Mortemer: Eh, mi dolga lehet, a mi előbbre való, mint... önt szeretni?! Ah, asszonyom, el sem képzelem, milyen jövőt ígér önnek ez az egy szó, melyet közömbösen kiált ide, amonnan az ajtó mögül! Kiváló ember bizonyára és ha erről van szó, magam vagyok az első, a ki őt készségesen magasztalja, de azt hiszem, a szerencsés, egész teljességében, nem tudja megbecsülni... Ma a langymelegség, holnap a közöny és holnapután!... ön tán már egyedül érzi magát a világon!... De itt vagyok én!

Clémence *(ismételve az utolsó szavakat, anélkül, hogy figyelne Mortemer beszédére):* Itt van ön!...

Mortemer: És látva a veszélyt, melyben forog, elhanyagolt szép fiatal asszony! - térdénállva kérem, méltassa figyelmére legigazabb hivének őszinte és diszkrét vonzalmát, mely nem akar ismerni az ön életéből egyebet, csak a bánat és az unalom óráit, hogy önnek vigasztalására lehessen, hogy önt szórakoztathassa,... akkor jövök, a mikor akarja; elég lesz egy szava, hogy megjelenjek s elég egy intése, hogy eltávozzam; s még a világnak sejtelve sem lesz erről az édes, meghitt érintkezésről, mely éppen azért válik majd különösen kedvessé, mert titok marad az egész világ előtt: önnek mindig lesz egy hűséges embere, a kire bizton számíthat; a kiben megtalálja a férj odaadását és a szerető melegségét a nélkül, hogy akár azt kívánná öntől, a mit a férj, akár azt, a mit a szerető kíván.

Clémence *(megfordul és ránéz Mortemerre):* De hisz ez valóságos vallomás?

Mortemer: Nos hát, igen asszonyom, ez vallomás... önkéntelen kitörése egy mély és igaz baráti érzésnek!

Clémence: Baráti érzésnek!... igen... de... *(mint a kinek egyszerre eszébe jutott valami):* Oh, hisz az előszobába nyíló ajtó... Azt csak nem csukták be! Bocsánat, azonnal itt leszek. *(Hirtelen el az első baloldali ajtón).*

Mortemer *(egyedül, kijött a sodrából):* Ah!... Teremtette, elsiettem a dolgot. *(A fenékaajtó kinyílik s látni Antoinette-et, a kiről egy szobaleány a télibundát fejti le).*

Antoinette: Jó estét, kedves asszonyság! Köszönöm, köszönöm. Jó estét, jó estét.

TIZENEGYEDIK JELENET.

Mortemer, Antoinette.

Antoinette *(estélyhez való öltözetben, élénken, fölpezsdülve, sugárzóan lép be):* Nini, Mortemer ur?

Mortemer *(összeszedi magát):* Kisasszony!

Antoinette: És sógornőm? Bátyám?... Senki? *(Mortemerhez, kissé dicsekedő hangon):* Az operából jövök!

Mortemer *(nézi Antoinettet):* Tudom. Ej, be csinos toilette-je van!

Antoinette: Ugy-e?... Ma voltam először színházban!

Mortemer *(folyton nézi Antoinettet):* Oh, oh! *(Félre):* Roppant kedves ez a kicsike! *(Veszi a kalapját és menni készül).*

Antoinette *(lelkedéssel):* Oh, be szép volt!

Mortemer: Ugy-e?

Antoinette: Oh, az a nagy terem, az a sok fény, azok a gyémántok!... A virágok, a csillár, a diszletek, a zene!... mindez csillog, forog, tánczol, zeng-bong!... Az ember ki se ismeri magát!... Nagyszerű!

Mortemer *(mosolyog):* Igazán?

Antoinette: Az bizony... és mámorító!... Engem egészen megrészegetett!... Különösen a zenekar! És az ének! Ah, az ének!... *(Kinyitja a zongorát s a Troubadour egy áriájának első taktusait kezdi kalimpálni).*

Mortemer *(mosolyog):* A Troubadour?...

Antoinette: Ah, nézze, a zárdában sokszor zongoráztam ezt!... Milyen furcsa a véletlen!... Szereti ön a zongorát? Én nagyon szeretem!... *(Állva játszik.)* Zongora, kedves kis barátom, te nem is gyanítod... *(Leül s tovább játszik.)*

Mortemer *(odamegy s Antoinettel szemben a zongorára könyököl. Folyton nézi Antoinettet s látszik rajta, hogy a kis leány izgatottsága nagyon mulattatja):* Az bizonyos, hogy az ének...

Antoinette: Istenem, hogy énekelt az az asszony. Meg a Troubadour... oh, az a duo... *(Dudolva):*

Bûcher infâme,
Qui la réclame!
L'horrible flamme...

Mortemer *(folyton nézi, mialatt Antoinette tovább játszik):* Nagyon kedves, csakugyan nagyon kedves... *(leteszi a kalapját a székre.)*

Antoinette *(játszva):* Mondja kérem, hol játszik ez a história?

Mortemer: Azt hiszem, Spanyolországban.

Antoinette *(belevág a szavába):* S igazán megtörtént, ugy-e?

Mortemer: A Troubadour... nagyon csodálnám...

Antoinette: Én azt hiszem, hogy igen... Oh, ez igaz történet, bizonyos vagyok benne, érzem. *(Játszik.)*

Mortemer *(mint fentebb, mosolyogva):* Oh, akkor hát... Hanem... ezt sohasem találja meg az ember többé...

Antoinette: Mit?

Mortemer *(majd elnyeli a szemével):* Ah, hát ezt az elragadó, naiv örömet!

Antoinette: Ön tehát, ha színházban van, nem érez ilyen gyönyörűséget?

Mortemer: Fájdalom, nem. Olyan régen járok már oda.

Antoinette: Oh, én sirtam a *Miserere*-n. S az a Luna gróf valóságos borzadályt keltett bennem... Ah! mikor azt énekli, hogy... hallgassa csak... *(Énekel, utánozva a hangot és az akcentust):*

Je songe avec ivresse
Aux tourments de sa mort!
C'est d'un accent...

Mortemer: Bravó... folytassa...

Antoinette: Igen, igen, engem könnyű kicsufolni. Tudom, hogy nincs hangom... de hallaná csak Leonorát. És ez az édes zene... Milyen szívhöz szóló... mert annyi szent, hogy szívhöz szóló... Az emberen végig fut a hideg... *(megremeg egész testében.)* Oh, ez a zene... *(Halkan játszik.)*

Mortemer (*a zongorára könyökölve s fejét kezei közé támasztva, nézi Antoinettet; magában, lassan*): Oh ifjuság, üdeség, tavasz, hajnal! - És ha meggondolja az ember, hogy első szerelmében éppen ilyen lesz... Igen, ugyanez a tűz, ugyanez a hev lesz akkor is... ugyanez... Istenemre, imádni való...

Antoinette (*szavába vág*): Hanem, mondja kérem, ebben a duóban mit mond ő a nőnek?

Mortemer: Kicsoda? A gróf?... Hát nem értette meg egészen?

Antoinette (*még mindig a zongoránál ülve, kissé visszafordulva Mortemer felé*): Csak félig értettem... A nő azt kiáltja neki: Kegyelem, kegyelmet a fogolynak!

Mortemer: És szeretni fogom önt.

Antoinette: Ah... Milyen szép ez. Én is így tennék, én is így hazudnám, csak hogy megmentsem a másikat... azt mondanám neki (*meggyőződés nélkül*): Szeretem, szeretem, imádom, imádom önt... de kegyelmezzon neki.

Mortemer: Igen, de aztán?

Antoinette (*gyermekesen*): Oh, aztán... Csak ő meg legyen mentve... aztán mindegy... (*A Misereret játszása.*)

Mortemer (*magában az előtérben*): Vajjon érti-e? Vagy nem érti? (*Nézi.*) És ha meggondolom, hogy van valahol a világon egy ember, a ki elég szerencsés lesz a szerelmet betűzgetni ki ebből az ifju lélekből. A hó, a hó, melyet senki lába se tiport, ah, ez a menyország... Eh, törjünk hát az ég felé!...

Antoinette (*hirtelen becsukja a zongorát*): Hallgass el, csuf zongora, gyalázatos vagy.

Mortemer (*megfogja a kezét, élénken*): Hát ott hagytuk el, kisasszony...

TIZENKETTEDIK JELENET.

Előbbie. Nantya.

Antoinette (*örömmel, elébe szalad*): Ah, Nantya ur... Mily meglepetés.

Mortemer (*félre, bosszusan*): Már megint ez az ember.

Nantya (*Mortemert nézve*): Az operából jövök. Azt reméltem, hogy üdvözölhetem ott kegyedet...

Antoinette: Oh... onnan jövök... S most éppen a Troubadourt kalimpáltam Mortemer urnak... Igazán derék, hogy az idén ily hamar eljött Párisba.

Nantya (*Mortemert nézi*): Ugy gondoltam, szükség lehet a jelenlétemre. És most már bizonyos vagyok benne...

Mortemer (*félre*): Ej, hát szerelmes vagy belé?... Te volnál az, a ki...

TIZENHARMADIK JELENET.

Előbbie. Louise, Clémence.

Louise (*Nantyahoz*): Ah, itt van uram? Nos és férjem?

Nantya: Nem tudtam ráakadni, asszonyom s azért jöttem, hogy ezt elmondhassam.

Louise: Ah, istenem, hát hová vitték?

Clémence: Az enyém meg el van torlaszolva... *(Kopogtat a férje ajtaján.)* Gaston, már egy óra.

Chavenay *(kivülről):* Igen, mindjárt...

Nantya: Ha Mortemer ur, a ki, úgy hiszem, velem tart, szíves lesz megmutatni a Veaucourtois ur lakását... *(Mortemer meghajlik s nem felel.)*

Louise: Igen, igen, kérem, uraim...

Mortemer: Előkerítjük, asszonyom.

Antoinette *(kezet nyújt Nantyanak):* A viszontlátásra. Holnap látom, ugy-e?

Nantya: Igen, kisasszony.

Mortemer: Hölgyeim. *(Félre.)* Ah, a bosszum már megvan. *(Antoinettere néz.)* S mondhatom nagyon csinos... *(Nantyahoz, kínálva, hogy előbb távozzék.)* Uram...

Nantya *(nem téveszti szem elől):* Csak ön után, uram. Kérem... *(Elől Mortemer, mögötte Nantya eltávoznak.)*

HARMADIK FELVONÁS.

(Garçon-lakás igen elegáns szalonja. A fenékszínen bejárat. - Balra tompa szögletablak. - Az előtérben másik bejáró, mely a Claviéres és Veaucourtois lakosztályába vezet. - Jobbra, az előtérben kandalló, pamlag a kandallótól balra, karosszék jobbra. - Tompa szöglet, Mortemer szobája. - Balra íróasztal, pamlag, szemben a közönséggel.)

ELSŐ JELENET.

Baptiste, Jean, Claviéres.

(Mikor a függöny felgördül, Jean a baloldali pamlagon fekszik elterülve; mögötte, balfelé Baptiste, a ki beszélget vele.)

Claviéres *(belép és előbbre jön; orrát sáljába, kezét felöltője zsebébe dugva, morfondál):* Huh, be hideg van! *(Nem látja őket.)* S odafenn senki, a ki ajtót nyitna!... Itt meg minden ajtó zárva!... Átkozott szolgák!

Baptiste: Uram!

Claviéres: Ah, ön itt van, a helyett, hogy odafenn őrizné a házat?!... S még hozzá, aludt a gazfickó, fogadok!

Baptiste *(dühödten keféelve):* Nem, uram; kefélem a Nagyságod ruháit.

Claviéres: A Mortemer szalonjában!... Jobb lesz, ha megigazítja a tüzet, hozzon egy pár hasáb fát, hisz itt megfagy az ember.

Baptiste: Igen, uram.

Claviéres *(leülve a kandalló előtti pamlagra):* Mortemer még nem kelt föl?

Baptiste *(egy fatuskót vet a tüzre):* Nem, uram; s azt hiszem, Veaucourtois ur sem, mert nem hallottam a fejem fölött sétálni.

Claviéres: Mit csinál itt, délelőtt tizenegykor, miért nem takarítja odafenn a szobámat?

Baptiste: Engedje megjegyeznem, uram...

Claviéres: Jól van, elmehet; már elég volt! *(Mialatt Baptiste eltávozik.)* S még okoskodik, a szemtelen!

Jean *(feláll, fontoskodva):* Kétségsbe vagyok esve, uram, hogy véleményem nem egyezik meg a Nagyságodéval...

Claviéres *(megfordulva, kezében a tüzfogó):* Micsoda? Hát ez honnan kerül elő?

Jean *(folytatva):* De bátor vagyok megjegyezni, kollegáim igazolása végett, hogy Baptiste nem takaríthatja a Nagyságod szobáját...

Claviéres: És miért nem?

Jean: Mert egy ur van odafenn, a ki a Nagyságod pamlagján alszik.

Claviéres *(magában, a fogóval a tüzet élesztgetve):* Ah, igaz, Troënes! S még mindig alszik az az ur?

Jean: Igen, uram, a mi különben természetes; olyan állapotban volt, mikor Nagyságod és Veaucourtois ur elhozták arról a vacsoráról...

Claviéres (*megfordul*): Mi tetszik?

Jean: Azt voltam bátor megemlíteni, hogy az a fiatal ember részeg volt! S mint a Chavenayné asszony komornyikjának is megjegyeztem, a kit Nagyságod parancsából reggeli két órakor értesítettem...

Claviéres (*álmélkodva néz rá*): De hát hová jutunk még? Mi ez?

Jean: Csak azt mondtam kollégámnak, uram, hogy ha mi szolgák mutatkoznánk ilyen állapotban...

Claviéres: Hallja, fogja be a száját!... Egy szót se többet, érti? Micsoda összehasonlítás!...

Jean: Uram, meghajlok parancsa előtt.

Claviéres: No nézze meg az ember!...

Jean (*hátrament a színpénéig, a küszöbön visszafordul*): De az bizonyos, hogyha én ilyen állapotban jelennék meg a nagyságos ur előtt... (*Claviéres ránéz.*) Uram... meghajlom parancsa előtt. (*El.*)

Claviéres (*egyedül*): Oh, ez a légyott!... Az ujjaim meg vannak meredve!... S aztán, nincs eset, hogy találkozzék olyan szolga, a ki három darab fát úgy tudna egymásra rakni a kandallóban, hogy a tűz jól égjen! S még azt merik kiabálni, hogy: éljen az egyenlőség!... Szégyeljétek magatokat, komédiások!... (*Ismét fát rak a tűzre, élesztgeti stb.*)

MÁSODIK JELENET.

Claviéres, Mortemer.

Mortemer (*a szobájából jön*): Jean!... Jean!... (*Észreveszi Claviérest.*) Nini, te már fenn vagy?

Claviéres (*kezet nyújt*): A mint látod. Kutyahideg van, mi? soha ilyen reggelt!

Mortemer: Ma éjjel volt az első fagy. Méssz valahová?...

Claviéres: Dehogy. Most jöttem haza!

Mortemer (*fölveszi leveleit és hirlapjait az íróasztalról*): Honnan?

Claviéres: A Luxembourgból!

Mortemer: Egyet fordultál a Luxembourgban?

Claviéres (*a tüzet élesztí*): Egyet fordultam!... Nyolczvankétszer jártam körül a nagy virágágyat! Nyolczvankétszer mentem el Velleda, a germán jósnő előtt!

Mortemer (*leül a kandalló melletti karosszékre, szemben Claviéresvel.*): Biz ez elég bolond gondolat volt!

Claviéres (*leveti a sálját és a felöltőjét*): Ebben a hóban! Én, a ki reggelenként az ágy melegét a világ minden kincseért se adnám! S ha eszembe jut, hogy csak azért udvaroltam ennek az asszonynak, mert tüzhelyre áhitoztam!... A kandalló melegét kerestem s jégverembe jutottam!

Mortemer: Légyottod volt?

Claviéres: Mint mindig.

Mortemer: A kérdéses hölgygel?

Claviéres: Hát ki az ördög ad légyottot ebben az órában, a Luxembourg nagy virágágya mellett, hogy ha nem ő? Tegnap este eszébe jutott, hogy a férje gyanakszik!... E miatt scénát csinált nekem a kocsiában, mialatt hazakisértem... A férjem tud mindent!... El vagyok veszve... oh, be vétkes is vagyok! A kötelességem... az erényem!... Ez az asszony csak akkor van elemében, ha előveszi a lelkipurdalás!

Mortemer: Ah!

Claviéres (*még mindig a tüzzel babrál*): Mondd, tetszik neked az, mikor a nőket elfogja a lelkipurdalás?

Mortemer: Néha!

Claviéres: No, nekem nem tetszik! Nincs bosszantóbb, mint az az erény, mely felfuvalkodik. Ez képes elvenni a kedvét azoknak a tisztességes asszonyoknak!...

Mortemer: A kik nem tisztességesek!

Claviéres (*bosszusan*): Eh, még ha nem azok, hát értem!... De ez itt!... Lelkipurdalás... mi az ördögért?!... Akkor tehát!... Mit is akartam mondani?... Ugy vagyok, mint Veaucourtois, már nem tudom... Ah, igen! szakítani akart...

Mortemer: S ez a jelképes légyott, mely téged a jégverembe rendelt, csak arra való volt?...

Claviéres: Hogy visszaadjam a levelezését... két levelet!

Mortemer: A melyeket persze visszaadtál...

Claviéres: Dehogyan adtam, terringette! Nem jött el!

Mortemer: Ah, ez már nem volt szép tőle!

Claviéres: Bizonyosan elmúlt az ijedtsége, mikor látta tegnap este, hogy Du Bourg nyugodtan tér haza... De, teremtetted, éppen ez az, a mi kihoz a sodromból!

Mortemer: Micsoda?

Claviéres: Ez a férj! ez a gaz férj, a ki úgy alszik, mint a bunda, míg én futkározom és vaczogok a feleségeért.

Mortemer: Ez rendén van.

Claviéres: No, ha rendén van, akkor ez bután van a földön elrendezve... E szerint ő a szerencsés, a dédelgetett ember!... Az az ostoba pedig, a kit futtatnak előre-hátra s a kit ráadásul meg is csálnak...

Mortemer: Az te vagy...

Claviéres (*az előtérbe jő*): Az én vagyok! Mindig én vagyok! S azért maradunk aggregények, hogy függetlenek legyünk! De hisz nincs az a férj, a kivel úgy bánnak, mint én velem!... Csak egy pár szót mond ez az asszony, s én repülök! Két órákor a Vendôme-oszlopnál! Itt vagyok! Négy órákor a juliusi-oszlopnál! Jelen! És valaha szerettem!... és csak rajtam állott, hogy feleségül vegyem és nemet mondtam, hogy nyugalomban élhessek! De, oh én czimeres hülye! hisz éppen akkor élhettem volna nyugalomban, ha feleségül veszem!...

Mortemer (*föláll és hozzámegy*): Igen, de akkor te volnál a Du Bourg helyén!

Claviéres (*kissé meghőköl*): Az, isten ucsce! (*Vállat von.*) Hát aztán?! Nem tudnék semmiről!

Mortemer: Az igaz; de hát mit akarsz? Megházasodjunk?

Claviéres: Ah! ha nem volna késő!

Mortemer: Tehát már késő volna?

Claviéres (*meglepetten*): Én úgy találom, hogy igen!

Mortemer (*sóhajtva*): Akkor hát, Claviéres, annál rosszabb ránk nézve, mert ha ismerjük is, a mi a legédesebb mámort adja ezen a világon, ha ismerjük is a nőt: meg fogunk halni mind a ketten a nélkül, hogy ismernők, a mi e vén földön a legüdébb, a legfinomabb, a legelragadóbb, a nélkül, hogy ismernők... a tizenhat éves leányt!

Claviéres (*elbámul*): Nini... hát téged mi lelt?

Mortemer: Ah, a tizenhat éves leány, Claviéres! Gondold el, mi mindent jelent ez a pár szó, mennyi szemérmes és gyöngéd báj, szüzi pirulást, kaczer tartózkodást és gyermekes félelmet. A tizenhat éves leány!... tehát az ígért földje... a virág... az ismeretlen! a tiszta lap, a melyre felirhatod egész lelkedet s mely örökre meg fogja őrizni ezeknek a vonásoknak eltörölhetetlen nyomait! Mily álom! Minő varázslat! Csak tőled függ, hogy szárnyat adj azoknak a félénk és kíváncsi vágyaknak, melyektől egész lényük remeg! Ah, Claviéres, ezen a napon nemcsak szerető vagy, hanem a teremtés egyik tényezője és valóságos isten, a ki e zsenge lénybe beléoltod azt a szent tüzet, a mely életre kelti, az alkotás művének a megkoronázója, a ki tökéletessé teszed kétszeresen is: először szépségében, mely előbb kissé éretlen volt, s másodszor: lelkében, mely még kissé üres!

Claviéres: Pokol és kárhozat! Hisz te beleszeretnél valami kis leányba! Ugy-e?

Mortemer: Miért ne?

Claviéres: Akkor hát vedd el!

Mortemer: Erre gondoltam az egész éjszaka!

Claviéres: Irgalmas ég!

Mortemer (*visszafordul a kandalló felé*): Csakhogy... miért vegyem el, mikor ez fölösleges?

Claviéres: El akarod csábitani?

Mortemer: Oh, te erényhős! Hát Rebecca?

Claviéres: De, szerencsétlen, Rebecca férjes asszony és ez egészen más.

Mortemer: Az igaz, egy férjjel több van a játékban! Így annál csunyább a dolog!

Claviéres: De hát védje magát ez az ember! S védje magát az asszony! De becsületes harcz! Nézd csak Rebeccát! Micsoda védelem! Ebben már igazán van valami fenséges! Mig egy kis leány, a ki maga az ártatlanság, a ki nem is sejti, hogy mit akarsz!

Mortemer (*a tükrök előtt dudolgatva*): Lárifári!

Claviéres: A ki maga az erény...

Mortemer (*mint fentebb*): Ahá, most már az erényre is rákerült a sor?!

Claviéres: Igen hát, az erényre is! (*Átmegy a színen s leül a fauteuil karjára.*) Hogyan, posványos lélek, te nem hiszed, hogy van a világon olyan szüzi, tiszta angyali lélek, a ki semmit se gyanít, aki...

Mortemer (*megfordul és Claviéreshez megy*): Nos hát, nem, nem, nem! Nem hiszem és nem akarom hinni! Mert ha elhinném, ezzel elítélném egész életünket! S ha csakugyan volnának a világon ilyen teremtesek, s ha az, a kit te a legártatlanabbnak mondasz, nem volna a legügyesebb képmutató, a mint én gondolom; micsoda szálnalmas ficzkók volnánk mi, te meg én,

a kik, a helyett, hogy feleségül vettünk volna tisztességes leányokat, jóra való férfiak és család-
apák lettünk volna: önként, szabad akaratból, erre a kóbor és heje-huja életre kárhoztattuk
magunkat?!

Claviéres: Köszönöm!

Mortemer: Oh, te nagy gyerek, eredj és szégyeld magadat! Hát sohase gondoltál erre az
egyszerű dilemmára, hogy vagy elpirul, vagy nem pirul el! Ha már el sem pirul: akkor bizony
elég szemérmes, ha pedig elpirul: akkor hát tud mindent! (*Visszamegy balra.*)

Claviéres (*fölpattanva a helyéből*): Oh, micsoda szofizma! De nyomorult hát az, a ki még
nem pirul?

Mortemer (*leül a baloldali pamlagra, vállat von*): Ah, ha a bábékról beszélünk!

Claviéres (*szintén odamegy s mellé ül*): S az, a ki pirul, a nélkül, hogy tudná miért?

Mortemer (*tiltakozva*): Oh! Mama!

Claviéres: Milyen ember!

Mortemer: Igazán kétségbeejtő vagy! No hát, reggelizzünk. (*A szolgák terített asztalt hoznak
be.*)

HARMADIK JELENET.

Mortemer, Claviéres, Veaucourtois.

Veaucourtois (*balról jön. Igen elegáns reggeli öltözkében. Molleton kis sapka van a fején*):
Jó reggelt, kedves cimboráim! Jó reggelt! Jó reggelt!

Claviéres: Mit csinál a katarusod, te Alkibiades!

Veaucourtois: Oh, pompásan érzem magamat! Lemosattam magamat hideg vízzel, zuhanyt
eresztettem a fejemre...

Claviéres: Ah, ah!

Veaucourtois: Nagyszerű volt! Olyan ruganyosak a tagjaim, hogy...

Claviéres: Látszik! (*A szín baloldalára megy, a hol a szolgák a terített asztalt elhelyezték.*)

Mortemer (*mosolyogva*): Jobb lesz, ha a kandalló mellé ülsz s melengeted magadat egy
kissé! (*Mint Claviéres.*)

Veaucourtois: Melengetni magamat, én! Én! Hehe, nem olyan fából vagyok én faragva, mint
azok, a kik melengetni szokták magukat! Én bennem annyi a tűz, hogy a kandalló mellett
kigyulnék!

Mortemer (*asztalhoz ült Claviéres-sel. Utóbbi szemben a közönséggel, Mortemer az asztaltól
balra ült le*): Reggelizel, te tüzes ifju?

Veaucourtois (*átmegy a színen és az asztalhoz ül, az asztaltól jobbra foglalván helyet*):
Teringette, ha reggelizem-e? Azt a kis angyalt vártam, de nem jön.

Mortemer (*hozzálátva az étkezéshez*): Micsoda angyalt? A rákodat?

Veaucourtois (*méltatlankodva*): A rákomat?!...

Claviéres: Ninát, a divát!

Veaucourtois (*lelkesülten*): Őt! Ah, higgyétek el, valóságos gyöngy! Ideális teremtés!... És engem annyira szeret, de annyira szeret, hogy szinte hihetetlen!...

Mortemer: No, ha hihetetlen, akkor nem is erőlködünk elhinni.

Veaucourtois: Olyan zamatos mondásai vannak! Ma éjjel is, Florine-nál, mikor a souperhez ültünk, el se hiszitek...

Mortemer (*közbevág*): Ah, a souper-ről jut eszembe: mit csinál odafenn az az örökalvó? Felköltik reggelizni?

Clavières (*Baptiste-hoz, a ki - Jean-nal együtt - tányért vált stb.*): Baptiste!

Baptiste: Még mindig alszik, uram.

Veaucourtois (*mondanivalójának a fonalát keresve*): A mint mondtam, el se hiszitek...

Clavières: Eh, hagyjuk aludni és reggelizzünk.

Veaucourtois (*tétovázva, erőlködve, hogy eszébe jusson, a mit mondani akart*): Soha... sohase hiszitek el... soha, soha!

Mortemer: Nem találod meg a szót, mi?

Veaucourtois (*tálat tart a kezében*): Soha!.... Már nem tudom, hogy mit akartam mondani!

Clavières (*segít neki s kitesz a tálból a Veaucourtois tányérjára valami ételdarabot*): Hadd el, úgy se sokat veszünk vele!

NEGYPEDIK JELENET.

Előbbieket, Jean, majd Nina.

Jean: Trouillon kisasszony óhajt beszélni Veaucourtois urral.

Veaucourtois (*sértődötten*): Trouillon! Troioni! Troioni-t mondj, te számár!

Jean: Troioni kisasszony!.... igen, uram!... Bebocsássam?

Veaucourtois: Hogy bebocsásd-e? A Ninát?

Mortemer: Meghiszem azt! Vezesse be a divát, hadd csodáljuk!

Nina (*a színpadjáról jön, selyemruhában, elegáns kalapban, stb.*): No, hallja, maga ugyan szépen eljött értem!

Veaucourtois: De hisz, imádott angyal, éppen ellenkezőleg, én vártam magát!

Nina: Már az igazképpen arravaló idő van, hogy gyalog járjon az ember!

Veaucourtois: Gyalog, a diva!

Nina: Persze, ha nem adnak kocsit az imádóim. Szóval jön velem, igen, vagy nem?

Veaucourtois (*fölkösz*): Csak annyi időt engedjen, hogy kicsinosítom magamat!

Nina (*szeme közé nevet Veaucourtois-nak*): Na, ha azt várom, míg maga ki tudja magát csinosítani, akkor ugyan várhatok!...

Mortemer (*Clavières-hez*): Angyal!

Clavières: Valóságos gyöngy!

Veaucourtois: Nina!... maga rólam kissé fesztelenül szokott nyilatkozni!...

Nina (*utánozva Veaucourtoist*): Kissé fesztelenül szokott nyilatkozni!...

Veaucourtois: Engedjen meg, de szavaiban sok illetlenséget találok...

Nina: Illetlenséget talál szavaimban!... Tessék, mi mindent talál a szavaimban!... Az én szavaimat megtalálja, de a magáét nem találja meg soha! Nem igaz?... Jó estét!

Veaucourtois (*visszatartja*): Elmegy?

Nina (*pirouett-et csinál*): Igen, megyek... gyalog.

Veaucourtois (*elragadtatva, a többiekhez*): Milyen művészi temperamentum!... Mennyi ötlet!...

Mortemer és Clavières: Ah!...

Veaucourtois: De ha beszél, az semmi...

Clavières: Már éppen igazad van.

Veaucourtois: Akkor hallgassátok, a mikor énekel!

Mortemer (*tiltakozva*): Köszönjük, már hallottuk!

Veaucourtois: Oh, igen, csak hogy már kivágja a *magas e-t*. (*Ninához.*) Énekelj egy kicsit cziczám, hadd lássák a haladásodat!

Nina: Nem! Rekedt vagyok. Meghültem, mert gyalog kellett jönnöm.

Veaucourtois: Vágd ki a *magas e-t* szivecském! Vágd ki szivecském, vágd ki!

Nina: Ha kivágom a *magas e-t*, kapok kocsit?

Veaucourtois: Kapsz lelkem. Majd bérlek egyet.

Nina: Nem, én olyant akarok, a melyik az enyim legyen.

Veaucourtois: Jól van hát, veszek neked egy kocsit, a mely egészen a tied lesz!... de danolj egy kicsit!... danolj aranyos!...

Clavières (*Mortemerhez*): Mintha nem azt csinálná mindig! Mióta Veaucourtois úgy tánczol, a hogy ő danol, ugyancsak gyakorolja magát ebben a mesterségben! Már az igaz, hogy ért a zsaroláshoz a kis aranyos!...

(*Nina énekelni kezd. Veaucourtois, a ki a baloldali pamlagra ült, egészen oda van a nagy lelkesedéstől.*)

Nina (*hirtelen abbahagyja az éneket*): Mikor kapom meg?

Veaucourtois: A mikor akarod.

Nina: Jó! (*Folytatja az éneklést s örült hangfutamokat hallat.*)

Veaucourtois (*extázisban*): Oh, a cocotte-ok! oh, a cocotte-ok! Ah Nina, sublima creatura! (*Mortemerhez.*) S ha elgondolom, hogy ezt egy patakban találtam!

Mortemer: Látszik!

Veaucourtois (*Ninához, a ki beleharap egy almába, melyet az asztalról vett el*): Megállj szerencsétlen, ne edd meg ezt!

Nina: Mért?

Veaucourtois (*megrémülve*): Hát meg akarod ölni a hangodat?!... Őrizkedjél a savanyu dolgoktól!...

Nina (*balra menekül Veaucourtois elől, a ki el akarja venni az almát*): Ugyan! mintha bizony volna valami, a mi az én hangomat megölhetné!...

Claviéres (*fölvesz a földről egy vizitkártya alakú fényképet, melyet Nina a közben ejtett le, mialatt Veaucourtois elől menekült*): Mi esett itt le?

Nina: Az arczképem! (*Nekiesik Claviéresnek, hogy elvegye a fényképet.*)

Claviéres (*Eldugva a fotográfiát, védekezik*): Ej, ej, nem adom vissza!...

Nina (*magánkivül*): Akarom!... Visszaadja mindjárt vagy nem?!... (*Utána szalad Claviéresnek, a ki körüljárja az asztalt.*) Akarom! (*Claviéres nevetve adja át a fényképet Mortemernek.*)

Veaucourtois (*azt hívén, hogy Nina az almáról beszél*): Itt van!

Nina (*dühösen és sirva*): Eh, hagyjon békét, gyáva kamasz! Utálom önt!

Veaucourtois: Nina! Diva! Ninetta!

Mortemer (*a fényképet nézi Claviéressel*): Nini, valami irás van hátul!

Nina (*elsikítva magát*): Oh, meghalok! (*Levágja magát a baloldali pamlagra.*)

Veaucourtois (*fejét vesztve*): Ő meghal!

Claviéres (*jobbra, olvassa Mortemerrel, a mi a fénykép hátulján van írva*): Terringette, micsoda irás... Kedves Cziczám...

Veaucourtois (*Nina körül szorgoskodik*): Kedves cziczám... az én vagyok!

Mortemer (*olvasva*): To... Tony! Kedves Cziczám Tony!

Veaucourtois (*ki Nina körül hajlong, hogy magához térítse, fölnéz*): Kedves cziczám Tony!...

Claviéres (*Veaucourtoishoz*): Téged Andrénak hívnak, ugy-e?

Veaucourtois: Engem Andrénak hívnak, igen! (*Tovább foglalkozik Nina körül.*)

Claviéres (*silabizálva olvassa az irást*): Itt van az arcz...

Mortemer (*épp úgy*): Képem!... Itt van az arczképem!...

Claviéres: Majd meg... majd megirom, mikor gyi... Micsoda?

Mortemer: Gyü... gyühetsz!...

Claviéres: Mikor gyühetsz úgy, hogy...

Mortemer: Hogy ne kéj...

Claviéres: Hogy ne kéjjen találkoznod az...

Mortemer: Én vén...

Claviéres: Én vén... Mi ez? maj...

Mortemer: Mommal! Majmommal!

Claviéres: Hogy ne kéjjen találkoznod...

Mortemer és Claviéres (*ránézve Veaucourtoisra, a ki az asztalhoz jött egy eczetes üvegért s a ki közibéjük dugja a fejét, hogy ő is olvassa az irást*): Az én vén majmommal!...

Veaucourtois: Kit ért ez alatt, hogy vén majom? (*Visszafordul Ninához*): Nina?...

Nina (*felugrik s meglöki Veaucourtoist, úgy, hogy ez a pamlagra esik*): Hallgasson! Nem ismerem önt többé! Szívtelen pimasz, a ki türi, hogy ezek az emberek meglopjanak!... (*Kitépi a fényképet Mortemer kezéből s nagybüszkén kifelé indul.*)

Mortemer (*a fenékszinig kíséri*): Nina leányom, ez a sok hév meg talál ártani!

Nina (*feléjük dobja az összerongyolt fényképet*): Gyávák! Ketten állnak össze egy nő ellen! Fúj, ripőkök! Látszik, hogy sose volt dolguk másféle asszonynéppel, csak cselédekkel! Fúj! (*Méltóságosan távozik a fenékszíni ajtón.*)

Claviéres (*jobbra, kaczag*): Igazán felséges!

Mortemer (*csufolódva Claviéreshez*): Ime, a te tizenhat éves ártatlanságod, látod?!...

Claviéres: Oh, ez...! Már engedj meg, de...

Mortemer: Persze, ez már nem pirul többé, annyi szent!... És most fölkeresem a másikat, azt, a ki pirul - máris!

Claviéres: Mondd meg legalább, hogy kicsoda.

Mortemer: Egy angyal, a kit majd bemutatok neked, mihelyt - elvesztette a szárnyait! (*Bemegy a lakosztályába.*)

ÖTÖDIK JELENET.

Claviéres, Veaucourtois.

Claviéres (*visszafordulva, a távozó Mortemerhez*): El fogsz kárhozni!... Eh, Veaucourtois! Veaucourtois!...

Veaucourtois (*a ki mióta levágódott a baloldali pamlagra, folyton ott görnyed, orra előtt az eczetes üveggel. Nem bír visszaemlékezni, hogy mi történt*): Vén majom!... (*Előbbre jön s köröskörül mindent megnéz, erőlködve, hogy eszébe jusson, a mi történt.*)

Claviéres: No, mi ujság? Hogy vagy?

Veaucourtois (*mint fentebb. Gépiesen*): Jól, jól. - Vén majom!

Claviéres: Akkor hát eredj öltözködni!

Veaucourtois (*mint fentebb*): Akkor hát megyek öltözködni, igen!..., (*Menetközben folyton nézeget maga körül; zavaros emlékei folyton foglalkoztatják.*) Ki beszélt itt vén majomról?... (*Balra el.*)

HATODIK JELENET.

Claviéres egyedül, majd Troënes.

Claviéres: Ha fából csinálnának neki fejet, mint az egyszeri invalidusnak; igazán tökéletes volna.

Baptiste (*a színfenéken*): Uram!

Claviéres: Mi az?

Baptiste: Két hölgy van itt egy ural...

Claviéres: A kik velem akarnak beszélni?

Baptiste: Nem, uram. Azért a bizonyosért jöttek, a ki odafenn alszik.

Claviéres (élénken): Troënes-né és Chavenay-né asszonyok! Vigyék el ezt!

(A fenékszíni ajtóhoz szalad, mialatt a szolgák kiviszik az asztalt.)

HETEDIK JELENET.

Claviéres, Louise, Clémence, Nantya.

Claviéres: Ah, hölgyeim, ezer bocsánat!

Clémence: Mi kérünk bocsánatot, uram; de Louiset olyan nyugtalannak találtam az ön szives értesítése után is, hogy örömmel fogadtam a Nantya ur ajánlatát, a ki férjem távollétében szives volt bennünket elkísérni...

Claviéres: Hogy Nantya ur is eljött, az épp oly megtisztelő ránk nézve, mint az önök jövetele, hölgyeim; bocsássák meg kérem a garçon-lakás kényelmetlenségeit. Tessék leülni.

Clémence: Nem, nem! Csak mondja kérem: mi ujság?

Louise: Igen, igen, uram! Hol van?

Claviéres: A férje, asszonyom?... Semmi baja! Olyan jól alszik, hogy jobbnak láttuk nem költeni fel, mikor a reggelihez ültünk.

Louise: Ah, alszik?

Claviéres: Odafenn, az én szobámban, egy pamlagon.

Clémence: E szerint nem történt semmi olyan, a mit el kellett volna hallgatni, midőn az éjjel szives volt hozzánk átüzenni?...

Claviéres: Semmi a világon! Egy souper, mely kissé hosszúra nyult... Troënes ur, a ki elszokott az e fajta éji mulatságoktól, nem volt olyan mértékletes, mint egy spártai, úgy, hogy... s mivel nem vihettük haza, tekintve kissé kényes állapotát, kénytelenek voltunk...

Clémence (Nantya-hoz): S még csak három hónapja, hogy megházasodott! Oh, ezek a férfiek!

Nantya (mosolyogva): De hisz nem mindnyájan...

Clémence (közbevág): Ah, istenem, ha nem ez, akkor más valami! Tessék, ott van Chavenay ur a rejtélyeskedésével!

Louise (Claviéreshez): Akkor hát minden jól van, hogy ha alszik!

Claviéres: Nyugodt lehet, asszonyom; az igazak álmát alussza.

Clémence (Nantya-hoz): Képmutatók, még álmukban is!

Louise: Megigéri ugy-e, hogy vigyázni fog rá!...

Claviéres: Hogyne, asszonyom!... De arra kérném, lenne szives, néhány ruhadarabot küldeni át, mert a Troënes ur kabátjának egyik szárnya... kissé hosszabb lett, mint a milyen volt!...

Louise: Csakhogy nem szeretném, ha egy szolgál látná...

Nantya: Ha megengedi, asszonyom, majd elhozom én!...

Louise: Oh, ezer köszönet, uram; nagyon lekötelez!

Claviéres (*Nantya*hoz): Ugy hát lesz még szerencsém?

Nantya: Egy félóra mulva itt leszek.

Claviéres: Akkor hát, kérem jöjjön azon a lépcsőn, mely az én szobámba, Troënes urhoz vezet... Ez a lépcső egy mellékkijáraton az utcára vezet, ha nem akarja, hogy meglássák, a mint a Troënes ur kis ruhacsomóját hozza...

Clémence: Mondja, hogy a Troënes ur kis pólyaruháit!... Mert kétségtelenebb kiskorúság, mint ezé a szerencsétlen fiué, már nem is képzelhető!

Claviéres: Majd megmutatom, merre...

Nantya: Ne fáradjon kérem; megtalálom magam is. S most, ha a hölgyek úgy parancsolják...

Clémence (*Claviéres*hez): Isten önnel, uram.

Claviéres: Hölgyeim...

Louise: Szivemből köszönöm, uram...

Claviéres: De kérem, asszonyom. (*Tekintetével követi őket, a mint balra távoznak.*)

NYOLCZADIK JELENET.

Claviéres, Jean, majd Rebecca.

(*Először is Jean jelenik meg a fenékszíni ajtón, s szemével követi a távozókat, aztán int Rebeccának, a ki feketébe öltözve s lefátyolozottan jelenik meg.*)

Claviéres (*beteszi a baloldali ajtót, a nélkül, hogy látná Rebeccát, a ki int a szolgának, hogy távozzék el s tegye be az ajtót*): Ah, végre nyugodtan füstölhetek. (*Leülve a pamlagra, elégtétellel.*) S elfelejthetem egy kissé... (*Rebecca, a ki tragikus léptekkel jött előre, Claviéres előtt áll, s drámai mozdulattal fátyolozza le magát.*) Rebecca!...

Rebecca (*tragikusan*): Igen, Rebecca!... Rebecca, a ki el van veszve!

Claviéres: Megint!

Rebecca: A férjem tud mindent!... S azért jöttem, hogy megkérdezzem, akar-e meghalni velem?

Claviéres (*felugorva*): Mi az?... micsoda?... Hát mi történt?

Rebecca (*a ki muffját a jobb oldali fauteuilre dobta, ironikus nevetésben tör ki*): Mi történt?... Az, hogy az ég igazságos! Igen, igazságos vagy, oh ég! mert kezed rásulyosodik a vétkes asszonyra!

Claviéres (*félre*): Ahá, a lelkifurdalás?

Rebecca: Pedig tudod, hogy szakítani akartam ezzel az emberrel! S ezt bizonyítja a levél is, az a végzetes levél, a melyet elvesztettem!

Claviéres: Elvesztett egy levelet?

Rebecca (*lihegve*): Igen, igen, egy levelet... a melyben azt irtam önnek, hogy nem találkozhatván a Luxembourgban...

Claviéres (*végigfut rajta a remegés, félre*): Huh, még most is fázom, ha eszembe jut...

Rebecca (*mint fent*): ...ma délután várom önt, a leveleimmel együtt, pont háromkor, a Parc Monceauxban, a grottánál!

Clavières: No, és?

Rebecca (*gyorsan, lázasan*): No és... borítékba teszem ezt a levelet, ráírom az adreszet, a mikor jelentik, hogy Chavenay kisasszony van itt, a kocsijával!... Holmi bevásárlások ürügye alatt, délelőttre légyottot adtam Antoinettenek, hogy távozásom gyanút ne keltsen s hogy őt két órára hazaszállítva, kocsimon a Parc Monceauxba rohanhassak!...

Clavières: A grottához! - Tehát jelentették, hogy Chavenay kisasszony itt van!

Rebecca: Fölkelek... Hirtelenében nem tudom, hogy rejtsem el magamnál azt a szerencsétlen levelet, melyet egy bizományosnak akartam odaadni... s mialatt Antoinettel ölelkezem, arra határozom magamat, hogy a levelet a keztyűmbe dugom, melyet éppen begombolni készültem; veszem a kalapomat, a sálomat s kocsiba ülök, abban a hitben, hogy a levél nálam van!... Bemegyünk a Ville de Parisba, aztán a Ville de Londres-ba, végre a Ville de France-ba. Észreveszek egy bizományost, magamhoz intem, keresem a leveletem!... (*Taglejtésekkel mutatja, hogyan kereste.*)

Clavières: És nem találja?

Rebecca (*egész elbeszélését taglejtésekkel kísérve*): És nem találom!... Letéptem a másik keztyűmet! mind a két keztyűmet!... semmi! Keresem a kocsiban, a párnákon, magamnál... semmi! Antoinette nagy szemeket mereszt, látva zavaromat! Szólok a kocsisnak, hogy ne kimélje a lovait s haza hajtatunk. Fölrohanok, befutok a szobámba!... s a komornám, a ki látja a rémületemet, ezzel fogad: „Oh, ha asszonyom azt a levelet keresi, melyet itt felejtett az íróasztalán, akkor nyugodt lehet; a nagyságos ur éppen most ment ki innen... s egy levelet tartott a kezében!”

Clavières: Borzasztó!..

Rebecca: Ugy-e, hogy borzasztó?... Félőrülten megyek vissza a kocsiba, de Antoinette előtt iparkodom nevetni s a vigat játszani; idehajtatok az alatt az ürügy alatt, hogy néhány szót kell mondanom az orvosomnak, a ki ebben a házban lakik; négyesével rohanok föl a lépcsőn s azt mondom magamban: Most már elmehetek hozzá, mert ez a lépcső, a melyen megyek... sirboltunk lépcsője!

Clavières: Köszönöm!

Rebecca: És most!... találjon módot: hazaküldeni Antoinette-et! Távolítsa el az embereit!... és haljunk meg együtt... itt egy üveg laudanum!

Clavières (*a kandallóba akarja dobni a laudanumos üveget*): Oh, persze! Nem dobja el mindjárt ezt az üveget!?

Rebecca: Nem akar meghalni?

Clavières: Van eszemben!

Rebecca (*megvetéssel*): És ilyen az, a kit szeret az ember! (*A baloldali pamlagra készül roskadni.*) S azt hiszi, hogy én majd tul fogom élni a bectelenségemet?

Clavières: Micsoda bectelenséget? De asszonyom, engedje meg eszébe juttatnom...

Rebecca (*tragikusán*): Oh, vétkes vagyok!... nagyon vétkes vagyok!... Elégé mondja ezt a lelkiismeretem!

Clavières: A lelkiismerete hazudik, becsületszavamra!

Rebecca (*szembe néz vele*): Gyáva!... (*Fölkel s visszamegy jobbra.*) Csak akkor bátor, mikor egy szerencsétlen asszonynyal el akarja felejtetni a kötelességét!

Claviéres: De minthogy sohasem tudtam elfelejtetni önnel ezt a szerencsétlen kötelességet!

Rebecca (*méltósággal*): Oh, hála istennek! uram!

Claviéres: Nos, asszonyom, akkor hát!....

Rebecca: Igen, de ő vajjon elfogja-e hinni, hogy...? Ezzel a végzetes levéllel...

Claviéres: S ki mondja, hogy az ön levelét tartotta a kezében? Ő maga is irhatott levelet s ön valamelyik árucarnokban vesztette el az övét.

Rebecca (*zavarodottan ismétli Claviéres szavait*): Valamelyik árucarnokban vesztettem el?...

Claviéres (*homlokát törölgetve*): Ah! gondoljon csak vissza!... nem huzta le a keztyűit valamelyik árucarnokban?...

Rebecca (*a jobb kézre való keztyűt mutatja*): De igen, ezt! A Ville de Parisban, hogy megtapintsak egy szövetet!...

Claviéres: No, lássa!

Rebecca: És ezt is... a Ville de Londres-ban!...

Claviéres: Tessék! Akkor hát ne vesztegessük az időt; én szaladok a Ville de Parisba, kegyed meg hajtasson a Ville de Londresba - s majd találkozunk a Ville de France-ban!

Rebecca (*balra megy*): Oh, Uram, engedd, hogy...

Claviéres (*odaviszi neki a muffját*): Meg fogja engedni, legyen nyugodt. És most szaladjunk! (*A fenékszini ajtó felé megy.*)

Rebecca (*élénken*): Oh, ne erre!

Claviéres (*megáll s elbáméskodik*): Mi baja van megint?

Rebecca: Antoinette, a ki vár rám!... Mit mondjunk neki?!

Claviéres (*a baloldali ajtóra mutat*): Akkor hát erre!... Távozzék egyedül!

Rebecca: De ő?

Claviéres: Majd megmondják neki, hogy önnek az orvosnál kell maradnia s hogy ő csak menjen haza!

Rebecca (*a baloldali ajtó küszöbén*): Ah, ha megtalálom ezt a levelet! Ünnepest fogadást teszek, hogy gyűlölni fogom önt!

Claviéres (*karjait az ég felé emelve*): Isten hallgassa meg! (*Kalapját veszi*) s ha meggondolom, hogy most akartam kipihenni magamat! - Jean! (*Csönget.*)

KILENCZEDIK JELENET.

Claviéres, Mortemer.

Mortemer (*föltett kalappal jön a lakosztályából*): Te is kimész?

Claviéres (*mint a ki a fejét vesztette; előveszi a felöltőjét és a sálját*): Igen, igen, kimegyek...
Rebecca!

Mortemer: Megint?

Clavières (*sietve huzza magára a felöltőjét*): Mindig! - Kérlek, tégy nekem hamarosan egy szivességet! (*Nem talál bele a felöltő ujjába.*) Hát ennek a kabátnak meg hova lett az ujja?!

Mortemer (*segít neki*): No és mi legyen az a szivesség?!

Clavières (*élénken*): Chavenay kisasszony odalenn van!

Mortemer (*meglepetve*): Antoinette! hogyan, ő?...

Clavières (*mint fentebb*): Igen, egy kocsiban! Üzend meg neki kérlek, hogy Du Bourgné asszony, a kinek az orvosnál kell maradnia, kéreti, ne várja őt tovább, hanem menjen haza...

Mortemer: Jó.

Clavières: S most egy kocsit! Hadd találjam meg ezt a levelet s hadd gyűlöljön meg Rebecca! (*A fenékszini ajtón át el.*)

TIZEDIK JELENET.

Mortemer (*egyedül*).

Antoinette, itt?... (*Élénk mozdulattal teszi le a kalapját.*) Itt!... A jó sors hozzám vezet!... hozzám! Eh, úgy látszik meg van írva!... (*A belépő Jeanhoz.*) Jean, menjen le; a kapu előtt egy fiatal hölgyet talál; kérje meg, hogy jöjjön fel s csak annyit mondjon neki, hogy Du Bourgné asszony kéreti.

Jean: Igen, uram.

Mortemer: S mihelyt ide vezette, menjen dolgára.

Jean: A mint parancsolja, uram.

Mortemer: Siessen! (*Egyedül, kissé aggodalmasan, de azért mosolyogva, tükre előtt.*) Ha már azt hittem, hogy a szívem nem fiatalabbé, ez a heves dobogás meggyőzhet róla, hogy nem volt igazam! (*Óráját nézi.*) Még három perc! Ej-ej, türelem! Izgalmat kerestem: nos tehát megvan! (*A tűz mellett levő pamlagon ülve, ideges aggodalommal hallgatózik.*) Nem jön! Talán vonakodik feljönni! És ez a Jean olyan ügyetlen! (*Hallgatózva.*) Semmi nesz. Ah, milyen sokáig kell várnom! (*Fölkel.*) Lépések... a lépcsőn... egy hang... ez ő... Itt van... végre! (*Visszahúzódik a fenékszínbe, úgy, hogy Antoinette eleinte nem látja.*)

TIZENEGYEDIK JELENET.

Mortemer, Antoinette.

Jean (*kinyitja a fenékszini ajtót*): Erre méltóztassék, kisasszony...

Antoinette (*nyugodtan lépve be*): Erre?...

Jean: Igen, kisasszony. (*Mortemer a háttérből int Jeannak, hogy távozzék el. Jean engedelmeskedik.*)

Antoinette (*átmegy a színen, a kandalló felé tartva*): De hát nincs itt... hol van?

Mortemer (*pár lépést tesz előbbre*): Ha szives lesz az én társaságomban várni be?

Antoinette (*vigan*): Nini, Mortemer ur. Azt hittem, hogy Rebecca orvosánál van; az orvos tehát ön?

Mortemer: Nem, én csak egyik barátja vagyok, a ki közösen tartom vele ezt a lakást. S minthogy a konzultáció még folyvást húzódik, nem akarták, hogy tovább is abban a rossz kocsiban dideregjen.

Antoinette (*mint fennebb*): Már az igaz, hogy hideg van. Majd megfagytam.

Mortemer: Ha egész közel ül a tüzhöz s ha megengedi, hogy betegyem ezt az ajtót...

Antoinette (*a kandalló előtt*): Igen, igen, igen, csak csukja be jól. Hisz itt iszonyu léghuzam van.

Mortemer (*lebocsátva az ajtófüggönyöket a szobájába vezető ajtón*): Különösen erről az oldalról jött nagy léghuzam; így már jó lesz.

Antoinette (*a kandalló melletti pamlagra ülve*): Tehát a konzultáció még sokáig fog tartani?

Mortemer (*előtte állva, jobb oldalt*): Ugy látszik. A minek én nagyon örülök.

Antoinette: Oh, én is!

Mortemer: Nem fogja untatni, hogy velem kell beszélgetnie?

Antoinette: Oh, nekem nagyon tetszenek az ön szellemes ötletei!

Mortemer: Hisz ez is valami.

Antoinette (*vigan*): Meghiszem azt. Nem mindenkinek van szerencséje nekem tetszeni. Nini! (*Levesz valami csecsebecsét a kandallóról.*) Mi ez?

Mortemer: Valami indiai apróság.

Antoinette: Nagyon csinos!

Mortemer: De tudja-e, rám nézve kissé veszedelmes az, hogy ezt megmondotta?

Antoinette: Mit? Hogy ez csinos?

Mortemer: Nem, - hogy tetszem önnek!

Antoinette: Miért?

Mortemer: Mert komolyan vehetném!

Antoinette: De hisz egész komolyan mondtam! Én soha se mondok mást, csak a mit gondolok!

Mortemer: Akkor hátha azt mondanám, hogy ön imádandó!

Antoinette (*fölkel*): Oh, úgy találnám, hogy ön kissé tuloz; punktum! (*A fenékszinben egy console-on nagy porcellán edényt pillantva meg.*) Ah! Ez is indiai?

Mortemer (*követi Antoinette-t*): Igen, ez is! És nem bosszankodnék, hogy ezt hallania kell?

Antoinette: Nem hát! Szeretem, ha kedvesnek találnak és ha ezt meg is mondják!

Mortemer (*élénken*): Ah, nagyon igaza van, mert hisz önt még bájosabbá, még elragadóbbá teszi ez az egyéniség... ez a vidámság... ez a...

Antoinette (*baloldalt, egy képet nézve*): Micsoda kép ez?

Mortemer: Tetszik önnek?

Antoinette: Nem, nagyon fekete.

Mortemer: Kissé régi!

Antoinette: Oh! és nagyon fekete! Istenem (*előre jön*) bocsásson meg; kissé indiszkrét vagyok.

Mortemer: Ej, annál jobb...

Antoinette: S olyan türelmetlen. Nem tudok egy helyben maradni. Az imént is, a kocsiban, folyvást türelmetlenkedtem; „ugyan mit csinálhat odafenn” kérdezgettem magamban s roppant kedvem lett volna feljönni!

Mortemer: De hát miért nem jött fel?

Antoinette: Az ám, ha tudtam volna, hogy önt találom itt... még pedig mindjárt!

Mortemer: Ah!

Antoinette: Bár ön nem házas ember... pedig úgy látszik, nem illik, hogy a hölgyek garçonokat látogassanak meg... Ezt ma reggel a magam kárán tanultam meg. Azt mondtam sógor-nőmnek, hogy utközben felmegyek Nantya urhoz a hôteljébe s meghívom ebédre, de aztán vettem észre, hogy valami szörnyűséget mondtam.

Mortemer: Hôtelben tenni látogatást csakugyan nem illik, de tisztességes házban! (*A baloldali pamlagra mutat.*) Miért nem foglal helyet?

Antoinette: Én is így gondoltam... (*leülve*) s aztán fiatal emberhez menni egészen más, de önhöz!... ebben már csak nem lehet semmi rossz!

Mortemer (*a pamlag mögött*): Miért gondolja, hogy fiatal emberhez menni egészen más?

Antoinette: Mert úgy hiszem... és... azaz, hogy... nem tudom... Önnek igaza van, megint valami olyat mondtam, a minek nincs értelme!

Mortemer: Talán úgy gondolta, hogy egy fiatalabb embertől jobban félne, mint tőlem!

Antoinette: S ugyan miért félnek?

Mortemer: Mit tudom én? Az ember mindig fél valamitől! Különösen egy kis leány, a ki most jött a zárdából.

Antoinette: Oh, engem arra tanítottak, hogy semmitől se féljek! Nem is félek én semmitől!

Mortemer: Ah!

Antoinette: És aztán!... az utczán még hamarabb érteném... Az a sok kocsi elszédít... meg az az örökös zaj!... Az ember azt se tudja, hogy hol van!... De itt a szobában, önnel!... Micsoda veszély lehetne itt?... Nem értem!...

Mortemer: Nem érti? (*félre.*) Ugyan?!

Antoinette: Nem. Magyarázza meg!

Mortemer (*élénken*): Nem, nem, önnek tökéletesen igaza van. Csakugyan nincs mitől félnie: különösen, különösen, ha velem van! És...

Antoinette: Azonban mégis várjon csak! Ugy látszik, hogy: ellenkezőleg önnel szemben kivételt kell tenni!

Mortemer: Ah!

Antoinette: Sőt... örülök rajta, hogy magyarázatot kérhetek öntől, ha már erről beszélünk. (*Helyet mutat Mortemer-nek a pamlagon, maga mellett.*)

Mortemer (*leülve*): Parancsoljon.

Antoinette: Véletlenül meghallottam, a mint bátyám a multkor azt mondta Du Bourg urnak, hogy ön nagyon veszedelmes ember.

Mortemer: Oh!...

Antoinette: Várjon csak... ezt a megjegyzést nagyon szigorúnak találtam... mert azt hiszem, hogy csak a gonosztevők veszedelmesek, már pedig ön semmiesetre sem gonosztevő.

Mortemer: Gonosztevő nem vagyok, már az világos.

Antoinette: De úgy látszik, hogy ön *roué*!

Mortemer: *Roué*?

Antoinette: Igen... mit jelent ez a szó, hogy *roué*!

Mortemer: A bátyja mondta?...

Antoinette: Ó hát!... Mivel pedig én önt nagyon szeretem s nem akarom, hogy azokról, a kik előtttem kedvesek, utógondolataim legyenek...

Mortemer: Tudni akarja?...

Antoinette: Igen.

Mortemer: Nos tehát a *roué* igen szeretetreméltó ember!...

Antoinette: Látni való, hogy ön az...

Mortemer: A ki nagyon tetszik... különösen a hölgyeknek...

Antoinette: Helyes!

Mortemer: És aki ennek hasznát veszi!

Antoinette: És a ki ennek hasznát veszi!... Ezt már nem értem!

Mortemer: Oh, ön! (*Félre.*) Nem érti? Vajjon csufolódik velem?

Antoinette: Hogy ennek hasznát vegye, az nagyon méltányos... Ha tehát kárhoztatják érte, akkor úgy látszik, hogy a haszon, melyet szeretetreméltóságával szerez, nem tisztességes?

Mortemer: Nem is az... a más szemében...

Antoinette: No ezt sohasem fogom elhinni önről!

Mortemer: Pedig hát - istenem! - van valami a dologban.

Antoinette: Hogy-hogy?

Mortemer: Nos tehát, volt néhány kalandom, a mint ezt mondani szokták.

Antoinette: Igen, erről hallottam egyet-mást!

Mortemer: Ah, hallott róla?

Antoinette: Igen, ön szerencsés ember volt!

Mortemer: Valóban, éreztem azt a boldogságot, melyet csak a nők szerelme adhat meg!

Antoinette (*élénken vág közbe*): Ah, értem!

Mortemer (*szintén élénken*): Ah, érti?

Antoinette (*mást gondolva*): Csakhogy ön mégsem házasodott meg s e szerint nem lehet szó arról a boldogságról, a melyre én gondoltam?!

Mortemer: Mire gondolt?

Antoinette: A boldogságra; együtt élni azzal, a kivel az ember szeret! A milyen a bátyám és a sógornőm boldogsága... Hát van annál nagyobb szerencse a világon, mintha az ember megtalálja azt a valakit, a kivel boldog lehet egész életére?

Mortemer: Nincs; csak hogy az a boldogság, a melyről beszélünk, nem egészen ugyanez...

Antoinette: Ah!

Mortemer: Nem, annak, a melyről én szólok, megvan a maga külön elnevezése... és ez... *(megakad.)*

Antoinette *(nyíltan néz a szemébe):* És ez?...

Mortemer *(feszélyezetten, félre):* Megfélemlít nagy, nyílt szemével... *(Antoinettehez.)* Látja, tegnap este ön sokkal élénkebb volt, mint máskor, égett az izgatottságtól, a lelkesedéstől, nem igaz?...

Antoinette: Dehogy nem. Olyan bolondos voltam!.. A zene megrészesített!...

Mortemer: Nos tehát; oly harmóniáról van szó, mely édesebb, mint a zene! Oly örömről, melyről bizonyára álmodott!

Antoinette: Nem. Sohase mondták nekem...

Mortemer: Igen, de kitalálta!...

Antoinette *(ránéz Mortemerre):* Mit?...

Mortemer: Hogyan, angyali kis teremtés, az ön szívét sohase tette nyugtalanná az a kérdés, hogy egy oly férfi, mint én, mit várhat a... a...

Antoinette: Mitől?... Valami rossz az, a miről szólni akar, hogy így tétovázik, vajjon megmondja-e?...

Mortemer: Dehogy rossz... Mondja inkább, hogy elragadó, elvarázsló!... *(Félre.)* Nem érti!... *(Antoinettehez.)* Mondja, hogy mámorító!... A minek bizonyossága, hogy a kezem reszket és hogy ön mellett...

Antoinette *(ránéz Mortemerre):* Mellettem?!... Nos?

Mortemer *(dadogva, megilletődve Antoinette tekintetétől, s már nem is tudva mit beszél):* Semmi!... én... de ez az ártatlan tekintet... a mely mindenüvé követ!... Azt szeretném önnek megmondani... de nem tudom: hogyan... hogy épp ez az, a mi engem elragad, megigéz, varázslatba ejt.... *(Ugyanez a szemjáték, mint előbb.)*... és megzavar, a mint látja... úgy hogy... meg akarom önnek mondani... *(Szenvedélylyel.)* Ah, pedig forró szavakkal szeretném megmondani... és nem tudom, hogyan kell ezt tenni... mert a szenvedély nyelvén beszélni nem tanultam meg... *(Gyöngéden.)* nem!... Ah, érzem, hogy nevetséges és ostoba vagyok... de nem merem... bolond vagyok... már nem tudom...

Antoinette *(feláll, nyugtalanul):* Istenem, mi lelte önt?

Mortemer *(felszabadulva Antoinette tekintetének nyüge alól, szenvedélyes hévvel, de a nélkül, hogy fölkelne):* Hogy mi lelt? Hát nem érti, hogy ön e pillanatban oly ember mellett van, a ki egész életében törvényt csinált a szeszélyeiből... hogy ez az ember ura akaratának s hogy csak rajta áll, ezt az égő szenvedélyt, mely izgatja...

Antoinette: De hát mit akar mondani?... Igazán... végre is higgye el, hogy félek!

Mortemer *(diadalmaskodva):* Ah, ön fél!

Antoinette: Igen, félek, hogy valami baj van; olyan izgatottnak látszik!...

Mortemer *(elereszi az Antoinette kezét, magában):* Fél, hogy valami bajom van! Engem félt!... Nem érti!... Nem értette meg!... Semmit, de semmit se gyanít!

Antoinette *(kissé eltávolodva Mortemertől):* Ne szólítsak valakit? Mi baja? Hogy néz rám!...

Mortemer *(még folyvást félig ülő helyzetben, gyöngéden, meghatottan, imádással s folytonosan nézve Antoinettet, pár pillanatnyi hallgatás után):* Oh, engedje, hogy nézzem.... hogy csodáljam.... hisz nem tudok eltelni látásával!... Ah, Istenem, hát igaz?... Hát csakugyan van a világon ilyen ártatlanság, ilyen erény, ilyen tisztaság!... Oh, be szép az, oh, be jól esik látni, hallani, hogy így van... oh be édes az, ha térdrehullva ez égi látomány előtt, elmondhatja magában az ember *(letérdelve):* Mégsem vagyok olyan rossz, mint hittem, mert még képes vagyok ezt az isteni látományt megérteni és imádni!

Antoinette: Hogyan, ön könnyezik?

Mortemer *(feláll, melegen, lelkesedéssel):* A démon egy könnye, kedves kis angyal, én védő-angyalom, a ki engem meg fog menteni, esküszöm!...

Antoinette: Mitől?

Mortemer: Majd egyszer talán meg fogom mondani; hanem most meneküljön... hagyja el ezt a szobát, gyorsan, gyorsan... *(Egészen kinyitja a baloldali ajtót.)*

Antoinette: De Rebecca?...

Mortemer: Már régen elment.

Antoinette: Nélkülem?

Mortemer: Igen, majd ezt is megmagyarázom. De most azon legyünk, hogy minél hamarabb visszatérhessen sógornőjéhez és különösen, hogy meg ne lássák, a mint tőlem távozik.

Antoinette *(meglepetve):* Ah, úgy kell távoznom, hogy meg ne lássanak?...

Mortemer *(a baloldali ajtónál hallgatózva):* Valaki jön a lépcsőn!... Gyorsan, erre. *(Kinyitja a fenékszíni ajtót.)*

Antoinette *(zavarodottan):* De mind ez olyan furcsa... Azt se tudom, hol áll a fejem...

Mortemer: No, én sem. - Istenemre, ezt az órát sohase fogom elfelejteni.

Antoinette: Tehát, isten önnel.

Mortemer *(megállítja Antoinettet egy pillanatra):* Mondja inkább a viszontlátásra.... Gyermekem! leányom! édes kis leányom....

Antoinette *(meghatottan, menni készülve):* Ah! Ah, éppen úgy szólt hozzám, mint egykor édes apám!

Mortemer *(örömmel):* A viszontlátásra! A viszontlátásra! Ugy-e megengedi, hogy viszontláthassam? *(Antoinette a fenékszíni ajtón el. - Egyedül.)* Fájdalom, vannak ilyen nők is!... és én ezt csak most tudom meg! Későn, nagyon későn! *(Zaj balról. Hallani Claviérest, a mint Nantya-t visszatartani igyekszik)* De hát mi az?

TIZENKETTEDIK JELENET.

Mortemer, Nantya, Claviéres.

Claviéres: Nantya ur!... Nantya ur!

Nantya *(gyorsan és felindultan jön balról, Claviéressel, a ki csillapítani igyekszik, kibontakozva a Claviéres karjából):* Egyedül van! Ő elment!

Mortemer (*a fenékszinben*): Így lépni be hozzám, ez mégis...

Nantya (*sápadtan, remegve*): Uram, a Chavenayné asszony kocsiját itt találtam az ön kapuja előtt, s megtudtam barátjától, hogy ebben a kocsiban egy órával ezelőtt volt valaki, a kit nem kell megneveznem, s aki csak e perczen hagyta el az ön lakását! Tudom, hogy éppen most ment el, a mikor jöttem!

Mortemer: Csak akkor felelhetnék önnek uram, ha elismerném, hogy önnek joga van engem kikérdezni!

Nantya: Ah, majd meg fogom győzni, hogy vannak jogaim! Meri-e ön becsületszávára állítani azt, hogy Chavenay kisasszony nem volt itt az imént?

Mortemer: Amint látom, uram, ön oly részvétre méltó lelkiállapotban van, hogy számot tarthat minden elnézésre. S azért biztosítom, hogy egyedül voltam! (*Nantya ránéz, nem tudva, mit higyen. Jean megjelenik a küszöbön.*)

Jean (*előrejön, a pamlaghoz*): Uram, az a kisasszony itt felejtette a...

Nantya (*észreveszi a pamlagon Antoinette fátyolát, s egy lépést tesz előbbre, hogy hatalmába kerítse*): Ah! (*Mortemer megelőzi, s hidegen adja át a fátylat Jeannak, folyton Nantyaát nézve; a szolgálja el.*)

Nantya (*sápadtan a haragtól, tompa hangon*): Ön hazudott, uram! Rögtön látni fogom őt magam! (*Ki akar rohanni.*)

Mortemer (*az ajtó előtt utját állja Nantyanak*): Ön semmit se fog látni!

Nantya (*a kit Claviéres feltartóztatott*): Ah, megölöm önt, nyomorult!

Mortemer: Azt majd meglátjuk! Hanem a mi e hölgyet illeti, a ki most távozott innen, azt ugyan nem fogja meglátni!

Nantya (*észreveszi a baloldali ajtót*): Bizonyos lehet benne, hogy meglátom! (*Kirohan a baloldali ajtón.*)

Claviéres (*Mortemerral magukra maradva*): De hát csakugyan?

Mortemer (*az ablaknál*): Csitt! A kocs?... Elment!... (*Hallani a kocs robogását.*) Ah, dicsértessék az Ur neve! De mondhatom, most, a mikor először életemben viselem magamat tisztességesen, nem vagyok tulságosan megjutalmazva!

(*Függöny legördül.*)

NEGYEDIK FELVONÁS.

Ugyanaz a diszlet. Reggeli szürkület. Az íróasztalon meggyújtott lámpa. A kandalló előtt asztal, melyen papirhalmaz és meggyújtott gyertya. Az íróasztal fiókja ki van nyitva; az apróbb fiókok mind rendetlenségben. Levelek, csomagok stb.

ELSŐ JELENET.

Mortemer *(a kandalló melletti asztal előtt, a pamlagon ül; a mint a függöny felgördül, éppen egy levelet pecsételt be):* Öt óra.... máris! A tűz ugy látszik, kialudt, félig meg vagyok fagyva! Ah! *(Egy másik levelet vesz elő.)* Ezt Troënes-nek, a ki mindig odafenn alszik; ha már foglalkoztunk vele, ne feledkezzünk meg róla... hadd tegyek egyszer férjnek is szolgálatot... Hiába verekszünk gyakran; a kaland előtti éjszaka való éjjel sohasem nyugodt az ember. *(Papirosokat dob a tűzbe.)* Bezzeg más emberek voltak őseink, a kik minduntalan ki-kirántották a kardjukat, az utcán, a legelső lámpás előtt; ez a jó szokás elölte náluk az idegbajokat és azt a betegséget, melyet elmélkedésnek szoktak nevezni. Főkép az utóbbit! *(Keserűen.)* Ez a bolond dolog megint visszaránt a régi kerékvágásba.... pedig már oly örömet felejtettem el régi rossz szokásaimat e mellett a kedves gyermek mellett! *(Arra a helyre néz, a hol Antoinette ült.)* Ott ült.... mosolyogva és nyugodtan, mint egy kis tündér, a ki biztos hatalmában; s bűvös vesszejének egy mozdulatával fölébresztette mindazokat a jó és szép gondolatokat, melyek e fásult szivben már oly régóta alusznak! És vagy meg kell ötlenem magamat, vagy pedig megölnöm azt a derék fiut, a ki őt szereti. *(Sóhajt.)* Ah, Istenem, milyen ostoba is az élet! Eh, hol is vagyunk hát? *(A papircsomókat lapozgatja.)* Üzleti papírok, házbér-haszonbérszerződések! *(Átmegy a szinen, az íróasztalhoz, egy csomó írással a kezében.)* Claviéresnek igaza van: öregszünk! Mikor utoljára verekedtem, most négy esztendeje... az ördög vigyen el, ha vesződtem az effélével. És ma: újra olvasom papírjaimat, osztályozok, égetek, összeszedem a podgyászomat.... *(Becsuk egy fiókot.)* Hát szedjük össze!.... Aztán kinek? Örököseim nincsenek. Nincs se öcsém, se hugom, se gyermekem!.... *(Eltűnődve.)* És vajjon senkim se volna, a kit szeretek s a ki engem is szeret egy kisé! *(Keserűen.)* Nincs senkim! Oly egyedül vagyok a világon.... *(körülnéz)* mint most ebben a szobában! Egyes-egyedül! És ha nemsokára keresztülszúrva hoznak vissza.... senkim, a ki ágyamnál virrasszon s a ki meg-sirasson, ha meghalok. *(Megint a szobát nézi s gondolatát egy kézmozdulattal fejezi be.)* Szép véget érsz, jó Mortemer, nincs tagadás benne! No ugyan okosan rendezzük be az életünket, mikor nekieresztjük a gyeplőt s aztán: hajrá! *(Szomorúan.)* Egyedül!... s ama sok női sziv közül, melyek kellemessé, vidámmá tették életedet, nincs egy sem, a mely szelidebbé, nyugodtabbá tenné halálodat! *(Egy félig nyitott fiókra néz, mely tele van levelekkel.)* Mindössze ez a csomó megsárgult, illatját vesztett levél az, a mi megmaradt!.... Pedig mennyi szenvedély van bennük!... *(Kezébe vesz egy halmaz levelet.)* A föld nem elég nekik! Azt esküszik, hogy szeretni fognak még a siron tul is! *(Fölnyit egy levelet, mely nem volt több mással összekötve, hanem magányosan feküdt a többiek mellett.)* Nézzük meg az elsőt, a melyik kezembe akad... ah, bizonyos vagy benne! *(Olvas.)* „Vajjon megtudja-e valaha, barátom, hogy mily igazán szeretem önt?!”... *(Előbbre jön és közbeszól.)* No tessék!... *(Olvas)* „Talán egykor, ha majd mindennek vége lesz!”... *(Közbeszólva.)* Ah, pardon!... ez megengedi, hogy szerelmünknek egyszer vége lehet! Vajjon kinek az írása ez? *(Olvas.)* „...ha majd mindennek vége lesz, ha majd keresni fogja e levél alján annak a nevét, a ki írta s ha majd e név nem fog eszébe jutni!...” *(Kissé megállapodik.)* És igaza volt! *(Olvas.)* „Mindezt tudom előre; a mi józanság van bennem, mind csak erre figyelmeztet, folyton, szüntelenül; és mégis eléggé szeretem önt

arra, hogy elfelejtsem ezt, a mikor látom s hogy ha időnkint eszembe jut is, mégis, mindennek ellenére az öné maradjak!”... (*Meghatottan.*) Ah, látszik, szegény asszony, hogy őszinte és igaz voltál! (*A levelet nézi.*) A boldogság talán itt volt, de én csak a gyönyört kerestem... De hát kitől való ez a levél? Se név, se kelet! Ah, ez a pecsét! (*A gyertyavilágnál nézi.*) Nem emlékeztet semmire! Különbén mire is volna jó, hogy megtudjam: kié volt?... Most már ugyanis késő!... hogy egy lelkipurdalással több kinozzon? (*Ledobja a levelet az asztalra; borzongva*) Ah!... Micsoda hideg éjszaka!... igazán, azt hiszem, hogy meg kell fagynom!...

MÁSODIK JELENET.

Mortemer, Troënes.

Troënes (*ijedt arczczal jön balról, körülnézegetve, mint a ki nem tudja, hogy hol van; felöltöje a karján*): De hát hol is vagyok én tulajdonképpen?

Mortemer (*a ki a tüzet igazítgatja, megfordulva*): Ah, ah! Ön az?

Troënes: Ah, az ön lakásán vagyok?

Mortemer: A mint látja.

Troënes: Jó reggelt. Hogy van?

Mortemer: Meglehetősen. Hát ön? Jól aludt?

Troënes: Igen, szunditottam egyet. (*Buta képpel nézeget maga körül.*) Hogy kerülök hozzá?... (*Kigyul az esze.*) Ah!... értem... kissé jókedvű voltam azon a souper-n... s onnan idehoztak...

Mortemer: Persze.

Troënes (*élénken*): Teringette, reggelig otthon kell lennem, nem akarom házon kívül tölteni az éjszakát.

Mortemer: Ez nagyon érthető.

Troënes (*felhuzza az óráját*): Hány óra?

Mortemer: Hat elmúlt.

Troënes: Jó, majd azt mondom Louisenak, hogy a kocsis rosszul hallván a lakás czimet, elvitt valahová az Istenháta mögé s hogy mostanig folyton kocsikáztam...

Mortemer: Tegnapelőtt óta.

Troënes (*folytatja az órája felhuzását*): Hogyan, tegnapelőtt óta. Tegnap óta.

Mortemer: De bizony tegnapelőtt óta.

Troënes: Tegnap óta, ha mondom. Ön tréfál. Este tizenegykor indultam el...

Mortemer: Kedden, november 15-én.

Troënes: Nos?

Mortemer: Minthogy pedig ma 17-ike, csütörtök...

Troënes: Csütörtök. Hát szerda nem volt?

Mortemer: Önre nézve nem.

Troënes: Ah, értem. Aludni hagytak. Tyü, a teremtését... Két éjszaka házon kívül... Mit fogok mondani Louisenek?...

Mortemer: A ki itt volt, mialatt ön aludt.

Troënes (*lesujtva*): Eljött. Ah! Azt fogják hinni, hogy haszontalan fráter vagyok. Lássá!

Mortemer (*a baloldali pamlagra ült*): Tartok tőle...

Troënes (*Mortemerhez megy, a pamlag mögé*): Pedig mindennek az ön Veaucourtois barátja az oka. Azt mondja nekem, menjünk Florinehoz, souper-ra. „Helyes - gondoltam magamban - pompásan fogok mulatni.” Florine olyan eredeti. Odarepülök. Florine a nyakamba ugrik. Látod, ez már szép tőled, bébé. Én azt gondolom: igazán jó leány Florine. Más kikaparná a szememet, a mért megházasodtam. Erre aztán tudja, belemelegszen, nagyszerű ötleteim kerekednek s az egész társaságot elvakitom a szellememmel.

Mortemer: Meghiszem.

Troënes: De ez volt a vesztém. Florine, hogy ilyen pezsgő kedélyben látott, egyszerre csak bumszti, megint belémszeret s a fejébe veszi, hogy visszahódít, mert csak én kellek neki és senki más... hisz tudja, ilyenek az asszonyok. Azt mondja: „Hallod bébé, beszélgetünk egy kicsit. Mondd csak, nem viselte magát szépen a te kis Florine-od? Csak rajta állott, hogy elküldje leveleidet a kisasszony papájának s megakadályozza házasságodat; nem igaz?” - Én, számár, beugrom neki s így szólok hozzá: (*síró hangon.*) „Florine lelkem, hidd el, örökre hálás leszek érte.” - „Igen? Akkor hát aranyos cziczám, fizess meg a járandóságomnak két első lejárt részletét.” Nekem, tudja, leesik az állam. - „Micsoda járandóság?...” - kérdelem én. - Hát nem kihuz a zsebéből egy írást, melyben kötelezem magamat, hogyha megházasodom, évenként négyezer francot fizetek neki...

Mortemer: Oh! oh!

Troënes: Én már rá se gondoltam erre az írásra; tudja... csak úgy csináltam ezt... a mint mondani szokták: becsületszóra; ez nem kötelezi az embert semmire.

Mortemer: Világos.

Troënes: Azt mondom: „Nem fogok fizetni.”... „Akkor megjárod...” - feleli ő... Megharagszom, még pedig nagyon. Amugy is kissé izgatott voltam; szóval, hallatlan dühbe jövök... No hiszen, ha csak ez kell, hát én is megmondom neki a magamét... Szidom, tudja, mint a bokrot, de addig szidom, míg egyszerre csak egyet fordul velem a világ... és aztán... hisz érti... Ettől a pillanattól fogva semmire sem emlékszem többé.... (*Leül Mortemer mellé.*) Így történt...

Mortemer: Hallja, ennek fele se tréfa.

Troënes: Ugyan. Azt hiszi, hogy fizetni fogok?

Mortemer: Be fogja önt perelni, ön megijed, hogy botrány lesz belőle... és fizetni fog.

Troënes (*mély meggyőződéssel*): De micsoda buta gondolat is volt tőlem: elmenni hozzá souper-ra... Aztán hogyha még mulattam volna ott... De mondhatom, nem mulattam én ott egy percig sem.

Mortemer: Ugyan... Hisz Florine olyan eredeti.

Troënes: Épp az, hogy már egy cseppet sem eredeti... Legalább én egy cseppet sem találom eredetinek...

Mortemer: Azt már értem.

Troënes: Hát még a többiek. Milyen buták. Mindnyájan röhögtek, mikor látták, hogy haragszom. Azt kérdeztem magamtól: én is olyan buta vagyok, mint ezek?...

Mortemer: No, lássa.

Troënes: Képzelve, egy sereg kipingált hölgyecske...

Mortemer: A felesége százszor szebb, mint akármelyikük.

Troënes (*nyomatékosan*): A feleségem százszor szebb, mint akármelyikük.

Mortemer: És ezt meg is mondják neki.

Troënes (*épp úgy*): És ezt meg is.... (*Félbeszakítja a mondatát.*) Megmondják neki? Ki mondja meg neki?

Mortemer: Ki mondja meg neki? Hát az udvarlói.

Troënes: Hát vannak, a kik udvarolgatnak a feleségemnek?

Mortemer: Természetesen. Például mindjárt én is.

Troënes: Oh, ha ez igaz volna, nem mondaná meg.

Mortemer: Figyelmeztetésül mondom meg, kedves barátom. Vagy-vagy. Vagy szereti a feleségét, rendes életmódot folytat, mint tisztességes férjhez illik s nem megy el többé vacsorálni Florinehoz, a ki már nem is eredeti...

Troënes: Nem bizony...

Mortemer: S én tisztelni fogom önben a boldog férjet, a ki méltó a boldogságra... Vagy pedig folytatja kissé könnyelmű életmódját és akkor... (*A nélkül, hogy fölkelne, kihuzza egy fiókból azt a levelet, melyet a felvonás elején pecsételt le.*) Vigyázzon azokra az agglegényekre, a kik ezzel az érdekes papirdarabbal állítanak be Troënes-né asszonyhoz. (*Magasan lobogtatja a levelet.*) „Kötelezem magamat, hogy évenként négyezer frank járadékot fizetek Boulingos Athénais-Miranda, művészi nevén Florine kisasszonynak, a kit imádok...”

Troënes: A kötelezvényem.

Mortemer: Mely most már az én tulajdonom, kedves barátom. Tegnap este vásároltam meg a nevezett Florinetól, tulajdon garasaimmal.

Troënes: Ah, ez szép volt öntől! Köszönöm!

Mortemer (*előbbi szavait folytatva*): Együtt fogjuk összetépní...

Troënes: Ugy-e, most mindjárt?

Mortemer (*a fölirást mutatja*): Nem, - olvassa csak: *Troënes urnak adandó át...*

Troënes (*olvassa*):.... *első gyermekének keresztelőjén.*

Mortemer: Áll az alku?

Troënes (*élénken*): Meghiszem azt!

Mortemer: Akkor hát megegyeztünk!

Troënes: Terringettét! Fiu lesz!

Mortemer: Kezet rá!

Troënes (*feláll*): Megkeresem a kalapomat és rohanok!

HARMADIK JELENET.

Előbbieket, Veaucourtois.

Veaucourtois *(a fenékszíni ajtón jön be. Kissé gyürődött öltözékben. Be van csipve, de már kezd kijózanodni. Didereg, alig bírja tagjait a kimerültségtől s folyton köhécselve dudol, fütyörész):* Tü, tü, tü.... Ah, ezek már mindnyájan fenn vannak. Ah, bravo, brava... Tü, tü, tü.

Mortemer: Hát te honnan a pokolból jössz... fehér mellényben, ilyenkor?

Veaucourtois: Pompás kis orgiában vettem részt. Büvös mámmal teli éj volt... Tü, tü, tü. *(Köhögési roham fogja el.)*

Troënes: Ej, ej, rosszul van?

Veaucourtois: Dehogy. Ez semmi... A milyen virgoncz vagyok, négyesével ugráltam fel a lépcsőkön. *(Didereg, a fogai vaczognak.)*

Troënes: S azért didereg így?...

Veaucourtois: Tudja, ez onnan van, hogy a vér tulságos élénkséggel tolul a szivemre...

Mortemer: Hja, az ifjui erő...

Veaucourtois: Tü, tü, tü... Egy pohárka madérát kérek... *(Troënes a háttérbe megy, hogy egy pohár spanyol bort töltsön neki.)* A vérnek ez az élénksége szinte elszédít. *(Ingadozik s Mortemerre szédül, a ki megfogja, hogy el ne essék.)*

Mortemer *(Troëneshez, intve neki, hogy jöjjön ő is Veaucourtoist tartani):* Ej, vigyázzunk... *(Veaucourtoishoz):* Mit csináltál az éjjel, vén bolond?... *(Odaadja neki a poharat s a kétszersültet, melyet Troënes hoz.)*

Veaucourtois: Babyloni éjszaka volt... A Nina uj szállását szenteltük fel...

Mortemer: Megint a rák?... Hát ennek a históriának még most sincs vége?

Veaucourtois *(a bemártott kétszersültet szopogatja):* Vége?... Még csak most kezdődik. Nagyszerű lakást béreltem a kis angyalnak, fényesen bebutoroztattam...

Mortemer: Hát a vén majom?

Veaucourtois *(nevet s a kétszersültet rágja):* Oh, ez igazán pompás... Megmagyarázta, hogy kicsoda a vén majom. S már ismerem, ismerem is a vén majmot. Ott volt az estélyen.

Mortemer: Természetesen...

Veaucourtois: Vén majomnak nevezte el az énekprofesszorát, a ki udvarol neki... *(Nevet.)* Hi hi, a vén számár.

Mortemer: Hát M!... Muki is professzora valaminek?

Veaucourtois *(leül a jobboldali karosszékre, csaknem szembe a közönséggel):* Muki?... Muki egy kis szőszke leány, a kit tréfából hinak így. A kis szőszke maga mondta nekem. No hát... Tü, tü, tü.... Én nem tudom, ma olyan frissnek érzem magamat s olyan virgoncz vagyok.... *(Elszunnyad a karosszékre.)*

Troënes *(Mortemerhez, miután egy pillanatig mind a ketten csöndesen nézték):* Hisz ez nem is ember, hanem kakukkóra... Bizonyosan kölönczökre jár... Hadd lássuk hát a kölönczöket?..... *(Mögéje megy.)* Krrr!...

Mortemer: Ugy-e nagyszerű? És lássa, ugyanez a sors várakozik önre, ha ön...

Troënes *(megrémülve):* Jaj ne is folytassa... Megyek a feleségemhez bocsánatot kérni.

Mortemer: Menjen, menjen.

Troënes (*odakiált az alvó Veaucourtoisnak*): Jó éjszakát papa. (*Azt a hangot utánozva, melyet az órákölöncz ad, a fenékszíni ajtón el.*) Krrr...

Veaucourtois (*fölébredve*): Nina! Ninicha! (*Feláll, rémülten.*) Mit is mondtam csak?...

Mortemer (*vállat von*): Semmit.

NEGYESEDIK JELENET.

Mortemer, Veaucourtois, Clavières.

Clavières (*balról jó Mortemerhez*): Oh, már fölkelte?... Annál jobb. (*Veaucourtois-hoz.*) És te is? (*Mortemer hátrább megy.*)

Veaucourtois: Én is! (*Dudol.*) Tü, tü, tü!...

Clavières: Hát téged mi lelt? Ezek mindjárt verekesznek, hé!

Veaucourtois: Nagyon jól tudom, hogy mindjárt verekszünk! Máskülönben nem is hagytam volna ott Ninát! (*Énekel.*)

Hej, így folyik le életünk...
Ölelő karokból, ölelő karokból
Küzdőterre megyünk!...

Clavières (*Veaucourtois öltözetére mutatva*): Csak nem akarsz ebben a maskarában jönni a párbajra?

Veaucourtois (*mint előbb danolászva*):

Ha majd felöltöm harci vérttem!...
Tráráráda, trarárá!...

Clavières: No hát semmi trarárá, hanem siess!

Veaucourtois: Rohanok!... (*Énekel.*)

Ölelő karodból, ölelő karodból
Küzdőterre megyünk!...

(*Fioriturákat engedve ki a torkán balra el.*)

ÖTÖDIK JELENET.

Mortemer, Clavières.

Mortemer: Nos, mi ujság?

Clavières: Hát az, hogy: egymásra szabadítottunk benneteket!... Tegnap este haza jöttem, hogy számot adjak a tárgyalásról, de nem találtalak...

Mortemer: A körben voltam.

Clavières: Mondták. Szavamra, rettentően ki voltam merülve. Egész nap szaladgáltam és beszéltem, előtte való éjszaka nem aludtam... Lefeküdtem tehát s megmondtam Jeannak, hogy költson fel, mihelyt haza érkezel. De ez az ügyetlen elfelejtett felköltetni.

Mortemer: Nem, én mondtam neki, hogy hagyjon aludni. Végig diskuráltuk volna az egész éjszakát, mint hasonló esetekben szokás... s én úgy gondoltam, hogy neked is, nekem is jobb lesz, ha kialusszuk magunkat!... Tehát verekszünk?

Clavières: Igen. Még ma reggel Saint-Germainben.

Mortemer: El voltam rá készülve *(az iratokat mutatva)* a mint látod!... hanem azért sajnálom a dolgot; mert végre is, ez a fiatal ember semmi okot sem adott arra, hogy gyűlölettel viselkedjek iránta!... Nagyon szerelmes Chavenay kisasszonyba... Megpillantja nálam... haragra lobban; mindez igen természetes!

Clavières: Ah, rettentően fel van tüzelve!... lehetetlen volt békésen intézni el a dolgot; mi nem akartunk visszavonulót fujni; az ő segédei meg nem akartak szelidebb hurokat pengetni...

Mortemer: Igaz, kik a segédei?

Clavières: Du Bourg és Chavenay urak.

Mortemer: Hogyan? A leány bátyja?

Clavières: A leány bátyja!... Engem épp úgy meglepett a dolog mint téged!... De ime, Nantya urnak egy levele, ez megadja a magyarázatot. Felbontottam, számítván jóváhagyásodra, hogy időt ne veszítsünk...

Mortemer *(elveszi a levelet):* Jól tetted!... *(olvassa)* Uram... kötelességemnek tartom megmagyarázni önnek, miért választottam egyik segédemül éppen Chavenay urat, a mi legalább is különösnek tűnhetik fel ön előtt. Azon kívül, hogy nem találom helytelennek, ha Chavenay ur mint tanu szerepel egy oly ügyben, a hol nevének becsülete forog szóban, ő az egyetlen barátom, a ki Párisban lakik s ha esetleg más valakit választok segédemül, ez gyanusnak tetszhetett volna előtte. Nem kell mondanom, uram, hogy távolról se sejti a rencontre igazi okát. Kénytelen voltam azzal az ürügygyel élni, hogy az utolsó lóversenyekről beszélgetve önnel, valami banális dolgon szólalkoztunk össze. Azt hiszem, uram, hogy méltányolni fogja a különböző okokat, melyek erre az eljárásra kényszerítettek s nem fogja megtagadni hozzájárulását ahhoz a törekvéshez, hogy ügyünket a legteljesebb diszkrécióval intézzük el. Ezt annyira inkább remélem, mert a diszkréciót illetőleg ön járt elül a jó példával.

Fogadja uram, stb.

De hisz tökéletesen igaza van! Ez a fiu kezd nekem tetszeni! *(Beteszi a levelet a borítékba s balra megy, hogy az íróasztal fiókjába zárja a levelet.)*

Clavières: Én tehát azon alapon tárgyaltam Chavenay-vel, hogy Nantya egy vitatkozás alkalmával, melyben te az angol lovakat magasztaltad, meghazudtolt.

Mortemer: No, nekem ugyan soha se jutna eszembe az angol lovakat magasztalni! *(A levelet egy fiókba készül dobni, de a mint ránéz, egyszerre mozdulatlan marad... Egy pillanatnyi csend.)* Nini!...

Clavières: Mi az?

Mortemer *(közelebbről nézi a levelet):* Ez igazán különös!

Clavières: Micsoda a czim?

Mortemer *(nagyon meglepetve, még közelebbről nézi a pecsétet):* Nem! A pecsét!

Clavières: A pecsét?

Mortemer *(folytonosan nézi):* Add csak ide azt a másik levelet, a melyik ott van... az asztalomon! *(Arra a levélre mutat, melyet előbb olvasott, mikor egyedül volt.)*

Claviéres (*a jobb oldali asztalhoz megy s fölveszi a levelet*): Ezt?

Mortemer: Igen! (*Claviéres átadja a levelet. Mortemer előbbre jön, közelebb hozza egymáshoz a két boríték pecsétjét s mutatja Claviéresnek.*)

Claviéres (*meglepetve*): Ugyanaz!...

Mortemer (*élénken*): Ugyanaz a pecsét, nemde? Nem csalódom!?

Claviéres: Persze, hogy nem.

Mortemer (*nagyon meglepetve*): De hát akkor... igazán nem értem a dolgot!... Hát te érted?...

Claviéres: Nem!... De mindenek előtt, kitől való ez a levél?

Mortemer: Egy nőtől!... De hogy ki volt ez a nő?... Már nem tudom!

Claviéres: Ugy hát nagyon régi ez a levél?

Mortemer: Kétségen kívül nagyon régi.

Claviéres (*nyugodtan*): Igazán furcsa!... De hát mit, egy pecsét... az ember nem tudhatja! Végre is, ezt épp úgy csereberélik... mint bármi más!

Mortemer: A czimeres pecsétet is?

Claviéres (*oda néz*): Az ám... czimer van rajta! Ez már igaz, különös!

Mortemer: Mondd inkább, hogy: hallatlan, megfoghatatlan! (*Nézi.*) Ugyanaz a pecsét! Ugyanaz! Ez nem lehet véletlen... és hogy ez a két levél így egymás mellé kerül... s éppen ma reggel!...

Claviéres: És nem is sejtet?...

Mortemer: Nem is sejtem!... Hiába erőlködöm, nem jut eszembe!... Pedig ez a két levél bizonyára olyan nőtől való, a ki ellen nagyot vétettem!.. És ime most ez a fiatal ember mindent elkövet, hogy provokálhasson!... S ez nem minden. Emlékszel-e, hogy mikor először találkoztunk, nem akart velem kezet fogni?... Hát azokat a csipős szavakat, melyekkel tegnapelőtt kötött belém, mire magyarázod?.. Hátha valami nő van a játékban, aki bosszút akar állni?...

Claviéres (*fejét rázza*): De hogyha Nantya Chavenay kisasszonyt szereti!...

Mortemer: Az igaz!... Hanem azért mégis van valami a dologban... ez világos előttem.... Hogy micsoda? Nem tudom; de meg kell tudnom és meg fogom tudni!

Claviéres: Még a párbaj előtt?

Mortemer: Természetesen! - Végre is tudni akarom, hogy ki az, a kivel a kardomat összemérem!?... Mert ha annak, hogy egymással szembeállunk, egyszerű féltékenység az oka, akkor... hát védem magamat; de ha gyűlölet - akkor megölöm!

Claviéres: Igazad van.

Mortemer: Hány órákor lesz a találkozó?

Claviéres: De kérlek, ideje volna indulnunk.

Mortemer (*hátra megy, hogy bemenjen a lakosztályába s folyton a levelet nézi, melyet még mindig a kezében tart*): Ah, ez igazán csodálatos!.... És hiába, hiába, nem tudok visszaemlékezni... (*Mint a ki erőlteti az emlékezetét.*) Nantya, Nantya!.... Nem, nem emlékszem! (*Be-megy a szobájába a nélkül, hogy betenné az ajtót.*)

Claviéres: Eh, ne izgasd magadat!... Hol van Veaucourtois?

HATODIK JELENET.

Előbbiek, Veaucourtois.

Veaucourtois (*vívó-öltözetben, kardokkal, vitézül dudolva*): Ime, a harci vért!

Clavières: Tudod-e, hogy a tanuk is verekesznek?

Veaucourtois (*ijedtében egyet ugrik*): Micsoda?

Clavières: No, ne félj!... Nem igaz, csak tréfáltam.

Veaucourtois (*hősiesen*): Már hogy félnék, menydörgettét!... Előre, menjünk!

Mortemer (*visszajön kalappal a fején és felöltővel a karján*): Induljunk! (Az ajtó kinyílik s Chavenay megjelenik a fenékszinben Du Bourg és Jeannel, éppen abban a pillanatban, mikor Mortemer bezárja az íróasztal fiókját. Mortemer meglepetten fordul vissza.) Chavenay ur... Történt valami?

HETEDIK JELENET.

Előbbiek, Chavenay, Du Bourg.

Chavenay (*bejön*): Semmi vagy legalább semmi különös. Csakhogy egy jelentéktelen, apró dolog miatt, a mely közbejött, változtatni kell a tervünkön. Az imént, mikor már indulni készültünk, arról értesítettek bennünket, hogy a saint-germaini erdőben ma nagy vadászat van. Azért, úgy hisszük, ajánlatosabb lesz, ha más találkozó-helyet választunk.

Clavières: Ott találkoznak, uraim, a hol önöknek tetszik.

Mortemer: Tökéletesen mindegy.

Chavenay: Mondjuk tehát Ville d'Arcayban?

Clavières: Legyen Ville d'Arcayban. A sèiresi hidnál megvárjuk egymást.

Chavenay: Akkor hát, uraim... (*köszönnek*).

Mortemer (*visszatartóztatja őket*): Bocsánatot kérek, hogy egy perczre még feltartom önöket, de... nem volnának szivesek néhány szót váltani velem egyszerű felvilágosítás czimén?

Chavenay (*meglepetve*): Szivesen, uram; de meg kell jegyeznem, hogy Nantya ur lenn van a kocsimban és...

Mortemer: Oh, csak egy perczig tart az egész. (*Chavenay Du Bourggal előbbre jön. Veaucourtois leteszi a kardokat a jobb oldali pamlagra; Clavières átmegy a fenékszinen és balra jó.*) A név, melyet e pillanatban kiejtett uram, csakugyan az ön barátjának a neve? Valóban Nantya urnak hívják őt?

Chavenay: Kétségen kívül uram...

Mortemer: Mert ez a név, a mily ismeretlennek és újnak tűnik fel előttem, épp oly ismeretlen és új mások előtt is... S tegnap este a clubban, a hová járok senkit sem találtam, a ki Nantya urat ismerte volna.

Chavenay: Ezt csak egyet bizonyít, uram; azt, hogy Nantya ur nem abból a társaságból való, a melyből ön.

Mortemer: De hát mily társaságból való? Mert végre is, nem ismerem se a rokonságát, se az összeköttetéseit.

Chavenay: Bocsásson meg, uram, de ön tudja, hogy én vagyok a segédje; s ez eléggé bizonyítja, hogy Nantya ur becsületes ember.

Mortemer: Nagyon jól van, uram; de hogy van az, hogy ez a becsületes ember oly pecsétet használ, mely nem az övé? (*Mutatja a levelet.*)

Chavenay: Istenem, igazán... engedje meg, uram, ha nem titkolhatom el a meglepetésemet, hogy önnek ily különös aggályai támadnak, közvetlen a párbaj előtt... és...

Mortemer (*félbeszakítja*): Oh, uram, én hatszor verekedtem meg!... Ennyit a multat illetőleg... És tudni óhajtom, hogy *kivel* verekszem meg, most, hetedszer: ennyit a jelenre nézve.

Chavenay: De uram...

Mortemer (*félbeszakítja, a Nantya levelét mutatva neki*): Istenem, mit szól ehhez a pecsét-hez? Ismeri? Mindig ezt szokta használni az ön barátja? Igen-e, vagy nem?...

Chavenay: Persze hogy igen!

Mortemer: S ez a Nantya-család pecsétje?

Chavenay: Bocsánat! A Nantya név nem családi név! A név, melyet barátunk visel, egy jószágának a neve!...

Mortemer (*élénken*): Akkor hát nem ez az igazi neve... vagy legalább... van egy másik neve is?

Chavenay: A melyet nem tetszik neki viselni, igen, uram.

Mortemer: S miért nem?

Chavenay: Ah, ez az ő dolga s nem a mienk.

Mortemer (*mindinkább ideges*): De végre is, uram... *kivel* verekszem hát?

Chavenay: *Nantya* urral!

Mortemer: A ki nem Nantya ur, vagy csak félig az! Eh, uraim, mondják a másik nevét!... az igazit! az igazit.

Chavenay: De uram, mi nem vagyunk felhatalmazva, hogy ezt mondhassuk önnek.

Mortemer: Nekem pedig nem szokásom megverekedni olyan emberrel, a kiről nem tudom, hogy kicsoda-micsoda. Legyenek szivesek ezt barátjuknak tudtára adni... Várni fogok.

Chavenay: Vigyázzon, uram... mert ez már engemet érint...

Mortemer: *Önnel*, uram, szíves örömet verekszem... legalább tudni fogom, hogy *kivel* van dolgom!

Clavières (*közbelép*): Ej, ej, uraim, hát nem volna mód e kérést teljesíteni? (*Chavenay és Du Bourg kissé félrevonulva tanácskoznak.*)

Veaucourtois: Hát persze, az ördögbe is... ez a fiatal ember csak tudja, hogy hívják?...

Clavières (*élénken Mortemerhez*): Visszont te is...

Mortemer (*félre, Chavenayt és Du Bourgot nézve*): Eh, hallgass hát, teringettét. Beszélni fognak s én megtudom, a mit tudni akarok.

Chavenay (*a középén*): Minthogy kényszerít rá uram... s minthogy abban a nézetben van, hogy ezzel nem lépjük túl jogainknak határát, ime mindaz, a mit megmondhatunk: E név egy birtoknak a neve, a hol a mi barátunk édes anyja sokáig élt, férjétől elváltan... S a mi barátunkat a kegyelet egy aggálya birta rá, hogy ne viseljen más nevet, hanem azt, a melyet egykor édes anyja viselt.

Mortemer (*élénken*): E szerint ez a pecsét is?...

Chavenay (*ránéz*): Anyjának a családjáé... igen, uram.

Mortemer (*Claviéreshez élénken, de halkabb hangon, nagyon idegesen*): Mit mondtam? Ugy-e, hogy női boszu? A fiu boszut áll anyjáért, a kit valaha ismertem... nem tudom hol?

Claviéres: Istenem, igyekezzél nyugodtabb lenni...

Mortemer (*nagyon lázasan*): Igen, igen, nyugodt vagyok... És ezt a nőt, uram, ezt a nőt hogy hívták?...

Chavenay: De igazán, uram, nem tudom, mi érdeke lehet...

Mortemer (*erővel*): Ah, mondja uram... Mondjon meg mindent... Mindent meg kell tudnom... (*Halkan*) Ki volt ez a hölgy?

Chavenay (*egyedül neki*): Rillyné asszony.

Mortemer: Ó... Hogyan?... A fia volna... Eh, uram, én ismerem, én ismertem Rillyné asszonyt. S épp abban az időben ismertem, mikor szakított a férjével... És Rillyné asszonynak nem volt gyermeke.

Chavenay: A férjétől nem, uram...

Mortemer (*élénken, nyomatékosabb hangon*): Sem a férjétől, sem mástól. Ismerem ezt a történetet, nagyon jól ismerem uraim; a férj megtudott mindent, a szerető pedig, a kinek sohasem tudták meg a nevét s a ki különben is nagyon vétkes volt, egy nappal előbb elhagyta Párist egy másik asszonynyal.

Chavenay: Valóban uram...

Mortemer (*erővel*): És istenemre mondom, Rillynének ettől az embertől sem volt gyermeke...

Chavenay: Bocsásson meg, uram, de volt egy gyermeke, a ki fél évvel ez után született.

Mortemer (*aggodalommal*): Gyermeke a... a...

Chavenay: A szeretőtől, igen uram...

Mortemer (*mint fentebb*): És e gyermek?

Chavenay: A mi barátunk.

Mortemer (*magában, visszahőkölve balra*): Ó... Ó...

NYOLCADIK JELENET.

Előbbieket, Nantya.

(*Nantya megjelenik a fenékszini ajtó küszöbén. - Mortemer megrezzen, de uralkodik magán s megindulásán erőt venni igyekezve nézi Nantyt.*)

Mortemer (*magában*): Itt van!... Itt van!

Nantya (*a színpadon*): Bocsánatot kérek, uraim, de kénytelen vagyok emlékeztetni önöket, hogy az idő mulik!... (*A nélkül, hogy Mortemer felé fordulna, segédeit szólítja meg. Mortemer egyedül van legelő, Claviéres, Veaucourtois valamivel beljebb a színen. - Nantya az ajtó küszöbén.*) Mi történt?

Chavenay: Nem tudom, de egy negyed óra óta oly különös kérdésekre kell felelnem...

Nantya (*előbbre jön s büszkén néz Mortemerre*): Ugyan? És ha szabad tudnom, micsoda kérdésekre?...

Mortemer (*magában*): Mily szép, mily nemes szívü, mily önérzetes!...

Claviéres (*Mortemer baljára megy*): Mi bajod?

Mortemer (*félre tolja s le nem veszi a szemét Nantyaról*): Semmi!... Semmi!... (*Magában.*) Ah, ez kifejezhetetlen!... (*A szívére teszi a kezét*) De érzem! (*Magában*) A fiam!... az én fiam!...

Nantya (*ki pár szót váltott Chavenayval*): Most tehát, uram, miután ezek az urak eleget tettek kívánságának, megyünk-e végre?

Mortemer (*már nem tudja, hogy mit beszél*): Hogy megyünk-e?!... Miért?!...

Claviéres (*elbámulva*): Teremtette!... Hát hogy megverekedjél...

Mortemer: Hogy megverekedjem!... én, ő vele!... ugyan!...

Claviéres (*elbámulva*): Ön megtagadja az elégtételt?...

Mortemer: Ah, igen!... igen!... Ah, igen, bizonyára megtagadom!

Nantya: Oh, hogyisne!

Claviéres (*Mortemerhez*): Micsoda?

Mortemer (*Claviéreshez*): Azt akarod, hogy megverekedjem, ezzel a... ezzel a... (*határtalan gyöngédséggel*) gyermekkel!

Nantya: De ez a gyermek tudni fogja hogyan kell...

Chavenay (*félbeszakítja*): Bocsánat... ez a mi dolgunk!... (*Mortemerhez, miután Nantyt félre vonta, úgy hogy most Nantya Chavenaytól balra áll.*) Megmondja-e legalább, hogy miért tagadja meg az elégtételt, a mit szeliden szólva, kissé különösnek kell találnunk?...

Mortemer: Miért?

Nantya: Igen!

Mortemer: Ah, igaz!... Meg kell mondanom önöknek. (*Kitörve.*) Nos hát, nem akarok, nem akarok vele megverekedni, mert...

Nantya (*két segéde között befejezi Mortemer helyett a mondatot*): Mert fél...

Mortemer (*oly mozdulattal, mintha meg akarná ölelni Nantyt*): Félni?... igen félek... (*mint fentebb*) mert én vagyok... én...

Nantya (*mint fentebb, noha segédei mindenkép csitítják*): Mert ön aljas a nőkkel és gyáva a férfiakkal szemben.

Mortemer (*megrémülve*): Ah, istenem, nem engedi, hogy megmondjam neki...

Nantya (*növekedő haraggal s mint fentebb*): Ah tehát, hogy e párbajra kényszerítsem önt: fülébe kiáltsam, hogy mit gondolok önről? arcába vágjam megvetésemet és gyűlöletemet?

Mortemer (*Claviéreshez, kétségbeesve*): Ah, mondjátok hát neki, hogy hallgasson... hallgasson...

Nantya (*noha Chavenay erőlködik, hogy elhallgattassa*): Egy nyomorult, a ki, hogy megrontsa, idecsal egy...

Mortemer: Oh, ez nem igaz. Becsületesemre.

Nantya (*felkacag s kiszabadítja magát segédei közül*): Ah, ah, az ő becsülete... Ennek az embernek a becsülete a ki egész életén át nem tett egyebet, csak játékot üzött a mások becsületével... Egy Mortemernek a becsülete.

Mortemer (*a kit szívéen talál e szó*): Ah... most már elég... Istenemre már elég.

Nantya: Tehát meg fog verekedni végre?

Mortemer (*akadozva beszélve s tévedező tekintettel*): Hogy meg... nem... Ah, már nem tudom... S én még meg akartam mondani neki... (*Rémülettel néz rá.*) És ime, hogy gondolkodik rólam... De hisz ez borzasztó... borzasztó.

Chavenay: Végre is, feleljen hát, uram... Tehát még most is fentartja elhatározását s megtagadja az elégtételt?

Mortemer (*megtörve*): Igen, megtagadom.

Claviéres: De hisz ez érthetetlen.

Mortemer: Ah, hagyj el, kérlek... Istenem hagyjanak magamra...

Claviéres: De hát magyarázd meg...

Mortemer (*minden erejét elvesztve lerogy a baloldali pamlagra*): De hisz ez még gyermek... Én nem hallottam semmit... Vigyék el... Vigyék el... (*Csönd, a segédek álmélkodva néznek egymásra, aztán Chavenay Nantya felé fordul.*)

Chavenay: Nem marad egyéb hátra, mint visszavonulnunk... (*Chavenay és Du Bourg lassan távoznak s magukkal viszik Nantyt.*)

Nantya (*miután néhány lépést tett, visszafordul, sápadtan és remegve a visszafojtott dühtől, Mortemer felé a ki arcát kezeibe rejtve ül a pamlagon*): Tehát... semmi sem változtatja meg az elhatározását?... S még mindig megtagadja?...

Mortemer (*megsemmisülve*): Láthatja, hogy nem akarok felelni... Az isten szerelmére, hagyjon el...

Nantya (*kitörve*): Én pedig esküszöm... hogy ismerem a módot, a mellyel kényszeríteni fogom, hogy megverekezzék... (*Fölemeli a kezét, hogy arcul üsse.*)

Mortemer (*a ki felállott, megfogja a Nantya fölemelt kezét s ekkép felfogja az ütést*): Oh, szerencsétlen... szerencsétlen gyermek... (*Fájdalommal.*) Legalább ezt ne... Ezt ne... (*Nantya mintha megbénította volna a Mortemer tekintete, rábámul s engedi hogy Chavenay és Du Bourg elvonszolják.*)

Claviéres (*Mortemerhez*): Hogyan, még most sem tartod vissza? El engeded menni?

Mortemer (*tántorogva és dadogva*): Az istenért, távoztasd el!... Mondd, hogy menjen!... Már nem látok!... Ugy érzem, mintha mindjárt megfuladnék!... Menjen el!... Megfulok! (*Visszaroskad a pamlagra.*)

Claviéres (*Nantyára mutatva, a ki már az ajtóküszöbön van*): De hát nem láttad, hogy mit akart?...

Mortemer (*halkan*): Ah, szerencsétlen bolond!... Hallgass hát!... Hisz ez a fiam!...

Claviéres (*meglepetve és meghatva*): A fiad!... Oh!... (*Int a Nantya segédeknek, hogy vigyék el.*)

Mortemer: Ah, igazságos Isten! Ime a büntetés!... A büntetés!...

(*A függöny legördül.*)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

Chavenaynál. - A II. felvonásbeli diszket.

ELSŐ JELENET.

Rebecca, Clémence, Du Bourg.

(Clémence baloldalt, egy munkaasztalka mellett, Clémence mellett jobbra Rebecca. Du Bourg a fenékszinben, egy causeuse-ön, a kandalló előtt, ujságot olvas.)

Rebecca *(Clémencehoz):* Hát végre elszánta magát az urfi és hazajött?

Clémence: Igen, kedvesem, de csak ma reggel, úgy hét óra felé. Persze, még senki sem volt fenn. Troënes ur lehorgasztott orral s dideregve lopózik be a feleségéhez, a ki úgy tesz, mintha aludnék. Emberünk zavarba jön s nem tudja mit csináljon. Szeretné felköltetni a menyecskét, de nem meri.

Rebecca: S aztán?

Clémence: Aztán jön-megy, leül, majd ismét feláll s nem tudva okosabbat tenni, megint sétál egy kicsit... Louison félszeggel nézi ezt a scénát, mindaddig, míg végre a szegény fiu hősieen elhatározza magát, leül az ágy elé egy zsámolyra s olyan siralmas arccal kezdi várni a felesége ébredését, hogy Louison nem állhatta tovább s elkacagta magát. - Ez után már képzelheti, nem lehetett tovább haragudni.

Rebecca: Mindegy. A mi menyecskénk ebből a kalandból mindig fegyvert kovácsolhat magának... És ha élni akar ezzel a fegyverrel...

Clémence: Oh, van annyi esze. S biztosítom, Troënes urat ezentul kordában fogja tartani... Jobban nevelt férjet, mint a milyen Troënes ur lesz, kívánni sem lehet, annyit mondhatok...

Rebecca *(félszeggel Du Bourgra nézve):* Ha már férjeéről beszélünk, kedvesem... *(Halkan.)* Mondja csak, nem találja, hogy Du Bourg vagy két nap óta nagyon különösen viseli magát?

Clémence: Legkevésbbé sem. Éppen olyan, mint volt. Talán történt valami önök közt?...

Rebecca *(élénken):* Oh, semmi. *(Magában, mialatt Clémence hárást válogat a munkájához.)* De ez a vésztjósló hallgatás, mely félelmesebb mint valaha. Oh, az a levél. És én nem tudhatom meg... *(Du Bourg az orrát fujja. Rebecca összerázkódik.)*

Clémence: Hanem mit szól az én férjemhez? *(Sóhajva.)* Az én férjem bezzeg megváltozott.

Rebecca: Chavenay ur?

Clémence: Ah kedvesem *(sirva)* én nagyon szerencsétlen vagyok.

Rebecca *(élénken):* Szerencsétlen! *(Clémence nem felel, hanem az ég felé emeli a szemeit s összekulcsolja a kezét.)*

Rebecca: De hát mi történt?

Clémence: Az történt, hogy már nem szeret a férjem.

Rebecca: Ah, lehetetlen.

Clémence: Ah, vége, vége. Nagyon boldog voltam. Ez nem tarthatott soká.

Rebecca: De szivem, hisz ez hallatlan.... - Tehát nyomára jött valaminek?...

Clémence: Nem én, semminek; hisz éppen ez az, a mi kétségbeejt.

Rebecca: Ezt már nem értem, kedvesem.

Clémence: Nos, tehát két nap óta Chavenay ur valami titkot rejteget előttem, ő, a ki azelőtt mindent elmondott nekem. Ah, Istenem, mennyit szenvedek.

Rebecca: Szegény kis angyal... és nem is gyanítja?...

Clémence: Nem hát. És én nem élhetek tovább... Nagyon szerencsétlen vagyok. *(Fölkel.)* Ah, édes, drága szivem, Du Bourg tudja ezt a szerencsétlen titkot... összetett kézzel kérem, tudja meg tőle s mondja el nekem... Örökké hálás leszek érte... Az életemet menti meg vele...

Clémence: Csakhogy... most... igazán nem tudom hogyan... *(A lépcsőházba vezető ajtó le porte d'entrée kinyílik.)*

Rebecca: Oh, találni fog módot.... Egy szót se! A férjem!

MÁSODIK JELENET.

Előbbie, Chavenay.

Chavenay *(élénken, vidáman jön; észrevéve Du Bourgot):* Ah, itt vagy. Annál jobb. *(Rebeccához):* Remélem asszonyom, velünk ebédelnek?

Du Bourg *(feláll):* Nem.

Chavenay: Dehogyan nem! Semmi ellenmondás! Itt ebédelsz! *(Rebeccához):* Itt ebédelnek. Szükségem van a férjére s számítok rá, hogy Nantya is eljön.

Clémence *(halkan, hirtelen):* Mondjon igent! Így tán meglegjünk a módot...

Rebecca: Nos, hát jól van. *(Fölkel, jobbra megy s leveti a sálját és kalapját.)*

Chavenay: No végre! *(Clémencehoz lép.)* Hogy van kedvesem? *(Megcsókolja a kezét.)*

Clémence: Igazán érdeklis az egészségem, Gaston?

Chavenay: No lám, ez a kérdés!

Clémence: Igazán?

Chavenay: Becsületszavamra.

Clémence *(magához vonja s egészen halkan szerelmes, gyöngéd hangon):* Akkor hát mondd meg!?

Chavenay: Mit?

Clémence *(épp úgy, visszatartva Chavenayt):* A mit két nap óta rejtegetsz előlem.

Chavenay *(nevet):* Megint?...

Clémence *(mint fentebb):* Mondd meg és imádni foglak.

Chavenay: Nos tehát, ha mindenáron tudni akarod... minthogy a veszély már elmúlt: elmondhatom a dolgot.

Clémence: Ah, végre!

Chavenay: Képzeld, azt hittem, hogy elveszett az orosz bőrtárca, melyet tőled kaptam ajándékba... De nem, megtaláltam! Épp az imént akadtam rá az íróasztal egyik fiókjában.

Clémence (*elkedvetlenedve*): Csak ez?

Chavenay: Csak ez? Köszönöm. Vagy huszezer frank volt benne...

Clémence (*sértődötten*): És azért...?...

Chavenay (*egy ékszeres dobozt vesz elő a zsebéből*): A melyet arra szántam, hogy megveszem neked ezt az apróságot...

Clémence: Ejnye be szép. (*Megcsókolja.*) Köszönöm! Rebecca, nézze csak...

Chavenay (*magában*): A csel sikerült...

Clémence (*Chavenayhoz*): Csakhogy maga azért füllent és mégis van valami titka, a mit nem akar bevallani.

Chavenay: Ugyan... Ha nem hiszed, kérdezd meg Du Bourg-t...

Clémence: Meri a szemembe mondani, hogy e tárca miatt kelt föl ma reggel oly szokatlanul korán?... S hogy csak e miatt ment el olyan arccal, mintha valami fontos dolga volna?

Chavenay: Oh, nem. Ez már egészen más dolog. Egy komoly ügyem.

Clémence (*élénken*): No lássa. - Micsoda ügy?

Chavenay: Most már megmondhatom, mivel úgy sem lesz következése. Egy párbajról volt szó. (*Rebecca megrezzen és a férjére néz.*)

Clémence (*nyakába ugrik Chavenaynak*): Párbajod volt?

Chavenay (*Megcsókolja*): Nem... nekem nem... A párbaj Mortemer ur és Nantya ur közt lett volna, a kinek mi voltunk a segédei, Du Bourg és én.

Rebecca (*meglepetve*): Du Bourg?

Clémence: Tessék kedvesem és még azt mondják, hogy mi asszonyok vagyunk a kép-mutatók... S miért lett volna ez a párbaj?

Chavenay: Oh, a mi az igaz okot illeti, a dolog még mindig zavaros egy kissé... De ha már az ügy ugyis el van intézve...

Clémence (*körüli hízelt*): Azaz, hogy nem akarod megmondani az igazi okot, ugy-e?...

Chavenay (*nevet*): Dehogy nem. Ha már a mások titkait is meg kell mondani...

Clémence: Nem, nem! Nem kérdezek többé semmit! Nagyon boldog vagyok! Oh, te rossz ember! Hogy kinozhattál el így!... Hidd el, oly izgalmat állottam ki, hogy már gondolni se tudtam egyébre!... (*Ismét az ékszert nézegeti.*)

Chavenay (*halkan Du Bourghoz*): Nos, mit szólsz a találmányomhoz? A kura sikerült...

Du Bourg: Az ám, de mennyit robotoltunk!... Köszönöm ezt a mesterséget!... Már akkor inkább alszom egyet s nem gyötöröm magam a kételkedéssel!...

Chavenay (*nevet*): Helyes, csak aztán a kételkedésből ne legyen bizonyosság (*mutatja a szarvakat*) míg nyugodtan alszol az igazak álmát!...

HARMADIK JELENET.

Előbbiek, Claviéres.

Claviéres (*ijedten jön*): Bocsánat, ezer bocsánat, hogy be sem jelentetem magamat... de - nem látták Veaucourtoisot?

Mind: Nem.

Claviéres: Ej, ej, ej! Ejnye, ejnye, ejnye!

Chavenay: Mi történt?

Claviéres: Hogy mi történt uram? (*Tragikusán.*) Nina a faképnél hagyott bennünket!

Chavenay: Tyü teremtetten!...

Rebecca: A diva?

Claviéres: A diva, asszonyom, eladta egy szálíg az összes butorokat, melyeket mi vásároltunk számára, asszonyom!... Eladott mindent, még a csipővasat, meg a szeneslapátot is! Ah, mily *temperamentum!* S visszavonult a batignolles-i magaslatokra... Muki urral!... Ah, az az ifjui tűz!

Chavenay: Ez nagy lélekre mutat!

Claviéres: Nagy lélekre uram! Csakhogy ez a kis szerelmi regény roppant siralmas állapotba juttatott bennünket...

Clémence: Szegény cousin!... De hát hol van?

Claviéres: Hogy hol van?... Azt reméltem, hogy itt találom! de ugylátszik, már végképp elvesztette a fejét!... hisz értik!... Nina!... A butorok... Muki ur... Batignolles... mindez egy nem éppen szolid fejben könnyen összezavarodik...

Clémence: De, Istenem, akkor hát szaladjon utána!...

Claviéres: Hisz egyebet se csinállok!

Szolga (*jó s bejelenti Veaucourtoist*): Veaucourtois ur.

Mind: Ah!

NEGYEDIK JELENET.

Előbbiek, Veaucourtois (*gyűrődött ruhában; a parókája rosszul van feltéve; arca nincs kifestve; hervadt bokrétát tart a kezében. Tévedező tekintettel jön előbbre, mint a ki eleinte nem tudja, hogy hol van; aztán némán nézi őket. Claviéres és Chavenay részvétellel szorítják meg a kezét*).

Claviéres: Ej, öregem, sebj. (*Leültetik. Veaucourtois lélegzetét vesztve, égne emeli a karjait, mintha tanuul hívná ahhoz, a mi vele történt.*)

Chavenay: Persze, hogy sebj. Tulestünk rajta, punktum. Az ördögbe is, ne hagyja magát.

Clémence: Ebédeljen velünk, mi majd szórakoztatni fogjuk.

Chavenay: Igen, igen. Ebédeljen nálunk.

Veaucourtois: Mindent elvittek, uram... S ő elment, az én kis Ninám. Csak ez a bokréta maradt a kandallón. Ezt a bokrétát vittem neki, mikor az új szállását fölszenteltük. Ezzel seprte ki akkor az ebédlőt. Ah, a kis... kis... kis... nem találom meg a szót.

Clavières: Én megtalálom, de nem mondhatom ki.

Veaucourtois: Batignollesba költözködött, uram... a hatodik emeleten lakik... Muki urnál. *(Felugrik és dühében előre akar rohanni.)* Megölöm Muki urat!

Clavières *(visszatartja Veaucourtoist, Chavenay segítségével derékon kapják s visszaültetik a székre):* Igen, igen, megöljük.

Veaucourtois: Oda mentem... Asztalnál ültek, uram... egy szál gyertya mellett... s az asztalon nem volt terítő... *Neki, neki,* nem volt abrosza... És sajtot ettek... ízé... *(Ismét felugrik, dühödten)* Mukival. Megölöm Mukit!

Chavenay: Igen, igen, ő már meg van halva.

Clavières *(mint előbb):* Már mondtad.

Veaucourtois *(már nem tudván, hogy mit mond! büszkén):* Igen, már mondtam. Mi az, amit már mondtam?

Clavières: Már kiment a fejéből. - Kemény csapás volt ez egy rossz koponyának.

Veaucourtois *(gépiesen ismétli):* Kemény csapás volt ez egy rossz koponyának.

Chavenay *(Clavièreshez, Veaucourtoist kifelé cipelve):* Ilyen nagy énekesnő, uram.

Clavières: Mily veszteség kérem, a művészetre nézve.

Chavenay *(mint fentebb):* Szerencsére uram, ha a művészet sokat vesz is benne, ugyanannyit nyer vele az ipar. *(Eközben Chavenay és Clavières Veaucourtoist a jobb oldali ajtóhoz vitték, a melyen Chavenay kimegy Veaucourtois-val; Clémence az ajtóig kíséri őket, aztán visszamegy a fenékszinbe.)*

Du Bourg *(feltartva Claviérest, a ki követni akarja Chavenayt és Veaucourtoist):* Bocsánat, Clavières ur.

Rebecca *(félre):* Oh, Istenem.

Du Bourg *(a tárcájában keresgélve):* Át kell adnom önnek valamit, a mit már két napja hordok a zsebemben s a mit e párbajhistória miatt mindeddig nem tudtam...

Clavières *(egy tekintetet vet Rebeccára, a ki elsápad s a zongorára támaszkodik):* Hogyan?...

Du Bourg *(kiveszi tárcájából a Rebecca levelét; halkabban):* Igen... egy levelet kell átadnom...

Rebecca *(félre):* El vagyok veszve.

Du Bourg: Melyet a feleségem ott felejtett az íróasztalán... Önnek szól...

Clavières: A mint látom, uram, ön tudja, hogy mi van ebben a levélben... és...

Du Bourg *(mint fentebb; a levelet összegyűrve):* Már hogyan tudnám. Csak meg kell tapintani. Azok a szerencsétlen hangverseny jegyek vannak benne, a melyekkel elárasztja minden ismerősét.

Clavières *(meglepetve):* Ah.

Du Bourg *(még mindig halkan; odacsusztatja a levelet Clavières kezébe):* Dugja el hamar, ügyetlen ember. S tagadja el, hogy megkapta. Megmentem legalább is ötven frankját. Dugja el gyorsan, a feleségem már gyanakodva nézeget reánk. *(Hátra megy.)*

Claviéres (*elbámul s Du Bourg-ot a tekintetével követve*): Ah...

Rebecca (*kikapja a levelet Claviéres kezéből*): Meg vagyok mentve!... De tudom Isten, hogy többször nem is történik meg énvelem ilyesmi!...

Claviéres: No, velem sem! Bejártam Páris összes külvárosait, a Loxemboug-t a Pére-Lachaiset... Oda vagyok a fáradtságtól!... És mindezt - semmiért.

Rebecca (*méltósággal*): Ez is sok volt!

Claviéres: Köszönöm... (*Rebecca Du Bourg-nak a karjai közé veti magát, aki időközben visszament jobbra.*)

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbiek, Nantya.

A szolga: Nantya ur.

Chavenay (*a ki éppen most vissza*): Ah, végre, már aggódni kezdtem ön miatt, kedves barátom...

Nantya: Igazán bocsánatot kell kérnem. De egyet-mást még el kellett végeznem, mielőtt búcsut veszek önöktől. (*Általános meglepetés.*)

Chavenay (*elbámulva*): Hogyan, ön búcsut vesz tőlünk.

Nantya: Egy óra múlva elhagyom Párist.

Chavenay (*előre vezeti Nantya-t, mialatt a többiek mind hátra mennek, igen meglepetve*): Nem értem önt barátom, multkori beszélgetésünk után, őszintén szólva, meglep ez az elhatározás; különösen mivel azt reméltem, hogy ma este megmondhatom Antoinette-nek...

Nantya: Oh, ne tegye kérem... Ellenkezőleg, engedje meg, hogy én válthassak vele pár szót ebben a szalonban.

Chavenay: A hogy akarja... Ugy látszik, valami kis szerelmi civódás van önök közt; rajtam ne muljék, ha ez a viszály tovább is tart. (*Antoinette megjelenik; balról jött.*) Ime, éppen jön. S mi itt hagyjuk - önnek.

Nantya: Nem. Kérem, maradjanak. Elég, ha félre vonulva beszélhetek vele.

Chavenay (*Antoinette-hez, a ki előbbre jön*): Jöjjön ide, kis hugom s hallgassa meg ezt az urat, a kit felhatalmazok rá, hogy komolyan értekezzék önnel.

Antoinette: Velem?

Chavenay: Igen. (*Visszamegy a fenékszinbe Du Bourg-hoz és a kandallónál ülő két hölgyhöz.*)

Antoinette (*Nantya-hoz, kivel egyedül marad a baloldali előtérben*): Nos, uram, mit akar nekem mondani?

Nantya: Csak egy szót, kisasszony. (*Miután meggyőződött róla, hogy nem hallhatják meg a szavait.*) Csak azt, hogy tegnap abban a pillanatban léptem be Mortemer urhoz, a melyben ön távozott tőle.

Antoinette (*ártatlanul*): Ugyan? No és aztán?

Nantya (*a kit meglepett Antoinette-nek a nyugodtsága*): Hogyan? És aztán?

Antoinette: No igen; mert hisz csak nem erről akar velem értekezni?

Nantya: Bocsánat, de éppen erről.

Antoinette: Csak erről?

Nantya (*elbámulva Antoinette-nek a hangján*): Ön tehát ezt csak olyan csekélységnek tartja, hogy ön egyedül ment ehhez az emberhez?...

Antoinette: Ah, ön azt akarja mondani, hogy ez nem igen illő... Nagyon jól tudom s nem is dicsekedtem el vele, mikor hazajöttem; de nem az én hibám. Képzelve, leküldik értem a szolgát, azzal az üzenettel, hogy Rebecca vár. Fölmegyek... A szalonban Mortemer urat találom s várva Rebeccát, a ki valószínűleg egy másik ajtón távozott... (*félbeszakítva a beszédét*). Mily különösen néz rám!?

Nantya: Igen... Igen... nézem önt!... Mert igazán, nem tudom...

Antoinette: Mit?

Nantya: Semmi, semmi. S várva Rebeccát, mondta ön?...

Antoinette: Beszélgettünk, Mortemer ur meg én - egy negyed óráig, fél óráig... nem tudom.

Nantya: És e társalgás?...

Antoinette: Oh, épp oly eredeti volt, mint ő maga. - Nem igen értettem, a mit mondott, mert köztünk szólva, azt hiszem, hogy kissé hóbortos; különben nagyon szellemes ember.

Nantya: Igen, igen; nagyon szellemes; és aztán?

Antoinette: Aztán? De hisz ez minden. Aztán elmentem, vagyis inkább elküldött... azt mondta, hogy nem lehet tovább maradnom.

Nantya: Ő maga küldte el önt?

Antoinette: Igen.

Nantya: Csak úgy?... anélkül, hogy?

Antoinette: Mit?

Nantya (*ránéz s nem tudja, hogy mit gondoljon*): Semmi, semmi.

Antoinette: Hanem nagyon megindultnak látszott... s észrevettem, hogy könnyű ül a szemében. Mikor bucsut vett tőlem, leányának nevezett...

Nantya: Ah!

Antoinette: Mintha sajnálta volna, hogy neki nincs leánya...

Nantya: Ezzel a gondolattal jött el tőle?

Antoinette: Igen... Vagy talán nem igaz?

Nantya (*meghatottan; s megfogva az Antoinette kezét*): Dehogyan nem. Mindaz, a mit ön mond igaz, tiszta és angyali, mint ön maga.

Chavenay (*a fenékszinben állva*): Ej, ej, úgy látszik, hogy kezdjük egymást megérteni?

Nantya (*sugárzó arccal*): Igen, igen.

Antoinette: Hagyja őket csufolódni és mondja, hogy mit gondolt ön?

Nantya: Oh, azt már nem.

Antoinette: Ah, ez már nem szép öntől... Én mindjárt feleltem önnek.

Nantya: Nos én később fogok felelni.

Antoinette: Mikor?

Nantya: Mikor majd... a feleségem lesz.

Antoinette: Eszerint én a felesége leszek önnek?

Nantya (*szerelmesen*): Igen, ha ön is úgy akarja...

Antoinette: S ha én nemet mondanék?

Nantya: Nagy bánatot okozna nekem...

Antoinette: Akkor hát nem mondok nemet...

Nantya: Tehát igen?

Antoinette: Szivemből.

Nantya: Ah, milyen végtelenül szeretem önt s milyen régóta akarom ezt önnek megmondani.

Antoinette: Hát még én.

Chavenay (*odaszalad*): Ej, ej, most már el kell őket választani.

A szolga: Egy ur van odakünn, a ki beszélni óhajt Nagyságoddal.

Chavenay: De hisz mindjárt ebédelünk?

A szolga: Az az ur már többször volt itt; Mortemer urnak hívják.

Chavenay: Mortemer, itt?

A szolga: Éppen most járt Nantya urnál s nagyon óhajt vele beszélni, ugyszintén Nagyságoddal is...

Chavenay: Eh, nem mondhatta neki?...

Nantya: Bocsásson meg, barátom, de én szeretnék vele beszélni.

Chavenay (*meglepetve*): Ah...

Nantya: Tartok tőle, hogy nagyon igazságtalan voltam iránta... s azért, ha megengedné szeretnék négyszemközt beszélni vele. (*A következők alatt a többiek el. Antoinettehez.*) Lehet, hogy szükségem lesz önre Antoinette... lesz oly jó, hogy vár rám, itt a szobájában?

Antoinette: Szívesen. (*El a szobájába, balra.*)

Chavenay (*mialatt Clémence és Rebecca után indul, a kik a Chavenay cabinetjébe mentek*): De hát mit jelent ez?...

Nantya: Engedje meg, hogy így tehessek s kérem, vonuljon vissza, kedves barátom!

Chavenay: Meg van írva, hogy ma nem ebédelünk. (*El.*)

Nantya (*a szolgálához*): Bocsássa be.

HATODIK JELENET.

Nantya, Mortemer.

Mortemer (*a mint észreveszi, hogy Nantya egyedül van a szobában, meglepetve áll meg s mozdulatot tesz, mintha vissza akarna vonulni.*) Bocsásson meg, uram... de nem gondoltam, hogy egyedül találom...

Nantya: Én pedig uram, nagyon óhajtottam négyszemközt beszélni önnel.

Mortemer (*mint előbb*): De a mit mondani akarok, uram, olyan természetű, hogy csak a Chavenay ur jelenlétében merhetem előadni. Tartok tőle, hogy ön megint nem akar meghallgatni és...

Nantya (*nyájasan*): Nem, uram, nem fog többé olyannak találni, mint a milyennek ma reggel látott... a mit mélyen sajnálok... Legyen szives beszélni... kérem. (*Széket ad neki elveszi a kalapját, melyet aztán az asztalra tesz s mellé ül.*)

Mortemer (*leülve*): Nos tehát... uram... gondolkoztam arról, a mi köztünk történt: s úgy találtam, hogy e dologban mind a ketten, ön is, én is, tulságosan sokat foglalkoztunk magunkkal s talán nem eleget azzal, a kit az leginkább megilletett volna: a kompromittált hölggyel! Ha ön nem hisz a szavaimnak, midőn azt erősítem, hogy a leányka tökéletesen ártatlan, ez bánthat ugyan engem is, de ám gondoljon rólam, a mit tetszik; hanem ha ő úgy tűnik fel az ön szemében, mintha áldozata vagy éppen büntársa volna az én menthetetlen örülségemnek... ez olyan sértés ő rá nézve, a melynek a gondolatára fellázad a lelkiismeretem.

Nantya: Uram...

Mortemer (*szeliden*): Ah, uram, legyen oly kegyes, hallgasson végig! Tehát: úgy véltem, hogy ama rejtélyeskedés helyett, melyet mind a ketten szinte rendszerünkbe tettünk, inkább helyén való s okosabb volna: a teljes őszinteség; ez a gondolat adott bátorságot... mert mondhatom, bátorság kellett hozzá... hogy e beszélgetést kérjem öntől és pedig azonnal, minthogy ön elutazni készül! - És most, uram, hivassa ide Chavenay kisasszonyt és a hozzá tartozókat: hadd vádoljam magamat nyilvánosan s hadd bizonyuljon be, olyan világosan, mint a napfény, e gyermek tökéletesen ártatlansága, úgy ön, mint az egész világ előtt.

Nantya: Ez fölösleges, uram, a mit ön kíván, azt már megtette - Chavenay kisasszony, épp az imént, itt, ezen a helyen.

Mortemer: Elmondta?...

Nantya: Elmondott mindent, a mit tudott, uram s én könnyen kitalálhattam a többit.

Mortemer: Ah, uram... egy kő esik le a szivemről... Így hát nem kételkedik többé?...

Nantya: Az ő erényében, uram? oly kevéssé... hogy nőül veszem őt.

Mortemer (*élénken*): Igazán? ő tehát szereti önt?

Nantya (*mosolyogva*): Azt hiszem, hogy: igen.

Mortemer (*melegen, szinte ömlengéssel*): Ah, annál jobb, ah, annál jobb, uram, annál jobb.

Nantya (*meglepetve*): Köszönöm uram, az örömet, melyet mutat...

Mortemer (*leküzdeni igyekezve a megindulását*): Igen, boldog vagyok valóban s kérem, bocsássa meg, ha tulságos hévvel merészkedtem... de látom, uram, hogy itt már semmi szükség reám s így ideje visszavonulnom.

Nantya: Bocsánat de ön elfelejt valamit.

Mortemer: Ugyan mit?

Nantya: Elfelejtí azt, hogy ha fényesen bebizonyult Chavenay kisasszonynak a tökéletes ártatlansága, ez nyilvánvalóvá teszi, mennyire igazságtalan voltam én - ön iránt.

Mortemer: Oh, ne beszéljünk rólam... és...

Nantya (*fölkel*): Ellenkezőleg, uram... beszéljünk önről. S minthogy még csak az van hátra, hogy bocsánatot kérjek öntől...

Mortemer (*felállva s megragadja Nantya kezét*): Ah! Uram!

Nantya: Kivánja, hogy e kérést ismételjem tanuink előtt is?...

Mortemer (*Nantya kezét szorongatja*): Nem! nem! Köszönöm! Magunk közt... ez elég! Csak magunk közt! (*Nantyaát nézve, a nélkül, hogy eleresztené a kezét s igyekezve fékezni a megindulását*) Legyen oly boldog, mint megérdemli, uram!... Ön oly lénnyel köti össze sorsát, a ki méltó önre... a ki szereti önt!... Jól kezdi az életet, jól is fogja folytatni!... És nem fogja ismerni soha, mint annyi más, a magányt, az elhagyatottságot, az élet undora és a mi még keserűbb...! azt a szomorú bűnhődést a múltért, a mely bűnhődés mindig abban az órában jó, mikor már a bánat is megérkezett... (*Megindulással.*) S még mindez semmi ahhoz képest, a mi velem történik...

Nantya: És mi az?

Mortemer: Hogy mi az? (*Nantyaát nézve*) Ha azt mondanám önnek, uram, hogy most mikor egy egész hosszú, sivár élet van mögöttem, tudom, hogy itt van... itt van mellettem, oly közel, hogy csak a kezemet kell kinyujtanom érte, a boldogság, öreg éveimnek öröme... egy új élet... szóval maga az üdvösség s mindez,... ön érteni fogja... mindez egy gyermekben.

Nantya (*élenken*): A ki az öné?

Mortemer: Az enyém, igen, az enyém...

Nantya (*élenken*): Nos, akkor hát...?

Mortemer: És... és odáig jutottam, hogy nem mondhatom neki: én vagyok az apád.

Nantya: Miért nem? Ki akadályozza meg benne?

Mortemer: Ki?... Ön!...

Nantya: Én?

Mortemer: Igen, ön! Mikor arra gondolok, hogy kitárom eléje a karjaimat... Tudja-e kinek a képe jelenik meg előttem?... az öné. Igen uram, önt látom, mint a midőn megvetéssel utasította vissza a kezemet.

Nantya: De miért lenne ő ily kegyetlen?...

Mortemer: A miért ön. Mit tudom én?

Nantya: De én még akkor nem ismertem önt... És aztán, ez az igaz bánat, ez a lelki gyötrődés bizonyára megindítaná...

Mortemer (*élenken*): Azt hiszi?... Nem; én nem remélem.

Nantya: Mért nem tesz egy kísérletet? (*Élenken.*) Akarja, hogy segítsek önnek?...

Mortemer (*mint előbb*): Hogy akarom-e? Ah, Istenem. Bocsássa meg ezt a megindulást, de szavai annyi reménységet adnak.

Nantya (*mint előbb*): Oh nemcsak reménységet. - És hogyan volna megindulva... mikor engem is meghatott... pedig hát nem rólam van szó.

Mortemer: Ah, éppen azért könnyű nagylelkűnek lennie... De ha egyszerre csak megtudná, hogy olyan valakiről van szó, a ki közel áll önhöz...

Nantya (*élenken*): Egy okkal több...

Mortemer: Még akkor is, ha az illetőt, a kiről szólok, olyan közel tudná magához, mintha csak második énje volna?... Ha például... (*Elhatározva magát*)... a feleségéről van szó?

Nantya: Antoinetteről?

Mortemer (*élénken*): Igen tegyük fel, hogy Antoinetteről.

Nantya (*elámulva*): Tehát ő volna...

Mortemer (*aggodalmasan*): Tegyük fel. Tegyük fel.

Nantya: Ah, csakugyan... Ez a magyarázata annak, a mit Antoinette mondott, hogy őt könnyezve lányának nevezte... (*Halkan Mortemerhez.*) Ő az! Antoinette, az ön leánya!

Mortemer (*épp úgy*): S így ön nemsokára... egy kissé... a fiam. (*Félre boldogan.*) Kimondtam. (*Fenn*) Nos?... a barátságos érzés, melyet önben ébresztettem... már múltóban?...

Nantya: Istenem, bocsásson meg, de...

Mortemer (*ijedten s mint a ki erejét veszi*): Ah, ön elhagy?...

Nantya: Ah, Istenem, nem... de a meglepetés... S ő tudja?

Mortemer: Nem.

Nantya: Igaz, hisz nem mondhatta meg ennek a gyermeknek...

Mortemer: Aztán, mit is mondanék neki? Neki nincsen semmi mondani valóm. Sorsom most már nem tőle függ... hanem öntől... Öntől, a kit szerelemmel fog hallgatni... s a ki meg fogja nyerni ügyemet, ha védelmét nem tagadja meg tőlem.

Nantya: De...

Mortemer: Az, uram, vajjon nem jutna-e eszébe boldogságában, hogy van egy ember, a ki ki van zárva ebből az örömből, melyre sóváran, könnyes szemmel tekint... s hogy nagylelkűség, de önhöz méltó dolog volna helyet adni neki kettejük között... gyermekeik mellett, a kiket szeretne... Mert szeretném őket, esküszöm, azzal a végtelen atyai szeretettel, a melylyel szívem tele van... a melyet nem tudok elfojtani s a mely, most már érzem, az én koromnak egyedüli igaz ifjúsága. Ah, úgy-e vissza fogja adni gyermekemet s egészen visszaadja?! Úgy-e igen. Úgy-e igen?

Nantya (*megszorítja a kezét*): Nem én fogok felelni...

Mortemer: Hanem?

Nantya (*megy, hogy kinyissa szobájának az ajtaját*): Hanem ő...

HETEDIK JELENET.

Mortemer, Nantya, Antoinette.

Nantya (*behozza s előre vezeti Antoinettet*): Jöjjön ide, Antoinette. Egy jó cselekedetről van szó.

Mortemer (*nyugtalanul*): Azt akarja, hogy...

Nantya: Védeni fogom ügyét s ő majd itélni fog.

Mortemer: Nos, igen, legyen úgy.

Nantya: Mit gondol, Antoinette, van-e a világon menthetlenebb dolog, mint ha egy apa elhagyja a gyermekét?

Antoinette: Hisz nincs is olyan ember, a ki ezt megtenné.

Mortemer *(fájdalmasan)*: Oh, van!

Nantya: S ha ön olyan embernek a lánya volna, a ki elkövette ezt a súlyos vétket... ha megtudná, hogy atyja sohase törődött önnel, mintha nem is létezett volna?

Antoinette *(hévvel)*: Fölkeresném! Megtalálnám s kényszeriteném, hogy szeressen!...

Mortemer: Ah női szív!

Nantya *(halkan Mortemerhez, örvendve szorítván meg a Mortemer kezét, Antoinette mögött)*: Bátorság! *(Fenn.)* Így tehát, ha bűnbánóan jönne ön elé, kitárná feléje karjait?

Antoinette: Ah, Istenem, hát lehet, ezt még kérdezni is?

Nantya *(mint előbb, Mortemerhez fenn)*: Minden jól megy.

Mortemer *(közéjük állva)*: Várjon csak... ez még nem minden... Mindent meg kell mondani, hogy minden meg legyen bocsátva.

Nantya *(nyugtalanul)*: Ah, ez még nem minden?

Mortemer: Meg kell tudnia, hogy ez az ember nemcsak a gyermek irányában volt vétkes!... hanem nagy vétket követett el az anyával szemben is!

Nantya: Ah!

Mortemer: Meg kell tudnia, hogy ez az ember gyáván elhagyta őket, azon a napon, a mikor leginkább kötelessége lett volna őket védelmeznie.

Antoinette: Ah, istenem!

Nantya: S ő ezt megtette?

Mortemer *(nagyon megindultan alig tud beszélni)*: Megtette. *(Antoinettehez.)* S most már ön, a ki megbocsátott a gyermekért... megbocsát-e az anyáért is?

Antoinette: Meghalt?... *(Mortemer a ki nem tud felelni, int, hogy igen.)*

Nantya *(magában)*: Mint az enyém.

Antoinette: S nem látta őt viszont soha?

Mortemer: Soha.

Antoinette: De hisz ez borzasztó...

Mortemer: El vagyok ítélve. *(Menni készül.)*

Nantya *(melegen visszatartva Mortemert)*: Még nem. *(Antoinettehez.)* Ah, ha ön bizonyosan tudná, a mint én tudom, mily nagy változás ment végbe ez ember szívében...

Mortemer *(örömmel megszorítva Nantjának a kezét)*: Ah, igen, igen, beszéljen csak!

Nantya *(Antoinettehez, mint előbb)*: Azt mondaná: igen, vétkes... igaz! - de csak megtévelyedett!... a lelke mélyén jó, nemes, derék!... és kitárná előtte karjait, mint a hogy én kitárnám az ön helyén...

Mortemer *(magában, elragadtatva)*: Ah, istenem!

Nantya: Mert nekem folyton a fülemben csengenek haldokló anyámnak utolsó szavai: „Bocsáss meg mindent... Felejts el mindent... csak azt ne, hogy ő az...”

Mortemer *(karjait kitárva)*: Atyád!

Nantya *(odafordul, ránéz és megérti)*: Ah! *(Mortemernek a karjaiba rohan.)* Atyám! Atyám!

NYOLCADIK JELENET.

*Előbbiek, Chavenay, Troènes, Du Bourg, Clémence, Rebecca, Louise,
majd Veaucourtois és Claviéres.*

Chavenay: Ah, istenem, hát ez mi?

Mortemer (*tuláradó örömmel*): Az, hogy megtaláltam a fiamat!

Mind: A fiát?

Mortemer: Igen, igen, ő az enyém! Ime, most már az enyém! Ah, megszenvedtem érte. Fiam! kedves fiam!

Chavenay: Lehetséges-e?... Ah, most már értem. (*Kezet szorít Mortemerrel.*) De hát mondják...

Mortemer (*még mindig visszatartja Nantyát*): Oh, ne vigyék még el tőlem! Hagyják őket nálam! (*Antoinettet is magához vonva, mindkettőjüket átölelve tartja.*) Mind a két gyermekemet!

Antoinette: Ön tehát maga-magáról beszélt?

Mortemer: Igen, angyal, magamról!

Antoinette: Miért nem mondta mindjárt? Azt ajánlottam volna neki, hogy ne sokat gondolkozzék, hanem ölelje meg önt rögtön!

Veaucourtois (*belép Claviéressel*): Micsoda? fia van neki?

Mortemer: Igen bizony! Nézd! Ugy-e szép gyerek ez az én fiam?

Claviéres: Terringettét! Ekkora?... S milyen szépen fel van nevelve... Ilyet már én is szeretnék. (*Veaucourtoishoz.*) Hát te?

Veaucourtois: Én még ráérek.

Chavenay: Hanem, higgyék el, akármit beszél is az ember, az soha se ér annyit, mint a mit gondolunk. - Tehát menjünk ebédelni.

Clémence: Előre is figyelmeztetem önöket, hogy minden férjet a felesége mellé ültettem... hogy udvaroljanak nekik...

Troènes: Ah, hisz ez nagyon derék. - Akkor hát én mindjárt birtokomba is veszem a feleségem karját. (*Louisehoz rohan.*)

Clémence: Nini, már nem is oly félénk.

Louise (*szemlesütve*): Oh, de a legkevésbé sem.

Rebecca (*Du Bourghoz, megvetéssel nézve Claviéresre*): Én pedig barátom, az ön karját kérem!

Mortemer (*Nantyának és Antoinettenek a karjába kapaszkodva*): Én meg ezekét ni!

Claviéres: Hát mi, oh Veaucourtois. Kapaszkodjunk egymásnak a karjába és sorakozzunk utánuk! Előre! itt jön a régi gárda!

Veaucourtois: A szerelem veteránjai!

Mortemer (*sugárzó arccal*): Végre! végre! Végre tehát családi körben ebédelek!

VÉGE.